Stanbic Bank

TOLEO LA 5

BAROMETA YA BIASHARA YA AFRIKA

MUONEKANO WA SASA WA BIASHARA YA MIPAKANI AFRIKA

TANZANIA

DIBAJI

Siku zote biashara imekuwa nyenzo muhimu ya maendeleo ya Afrika, lakini kwa muda mrefu sana wale waliotaka kuelewa, kusaidia na kuikwamua biashara ya Afrika imebidi wategemee taarifa kidogo ya zamani au iliyotayarishwa nje. Kihistoria data kidogo iliyokuwepo iliandaliwa kwa kiasi kikubwa na asasi za kimataifa kama Umoja wa Mataifa, Benki ya Dunia na Shirika la Fedha la Dunia, nzuri lakini aghalabu hucheleweshwa -wakati ambapo maoni mengine yaliathiriwa na uzoefu wa mashirika makubwa ya kimataifa ambayo uhalisia wake unatofautiana sana na biashara ndogo na za kati za Kiafrika.

Ili kushughulikia pengo hili tulianzisha Barometeta ya Biashara ya Afrika ya Standard Bank-kielezo cha msingi kilichojengwa kutoa taarifa mpya inayotegemewa ya Afrika kuhusu mazingira halisi ambayo biashara hufanyika kwenye bara hilo. Barometa imetayarishwa kuwawezesha wajasiriamali, mashirika, wawekezaji, watungasera na wanataaluma kupata taarifa wanayohitaji kukabiliana na vikwazo vya biashara na kugundua fursa kwa ukuaji.
Barometa inashughulikia masoko muhimu 10 ya Kiafrika: Angola, Ghana, Kenya, Msumbiji, Namibia, Nigeria, Afrika Kusini, Tanzania, Uganda na Zambia. Kwa pamoja uchumi wa nchi hizi umewakilisha 57% ya GPD ya Nusu ya Afrika Kusini mwa Jangwa la Sahara. Mkusanyiko huu wa shughuli za kiuchumi unaonyesha umuhimu wa masoko haya na athari ambayo kwa pamoja zinaweka kwenye mwelekeo wa biashara ya Afrika.

Kadiri tunavyoingia mwaka 2026 dunia inajikuta katika mabadiliko. Utaratibu wa ushuru wa utawala mpya wa US umesababisha kukosekana kwa utulivu mkubwa na urekebishaji mpya katika mtiririko wa biashara ya dunia. Ushuru wa uagizaji wa juu katika sekta muhimu, shinikizo jipya katika ushirika wa kisiasa wa kanda, na sera jadidi za utaifa zimeongeza kipindi ambacho sasa kinaweza kuelezwa kama utaratibu mpya wa dunia.

Tunaishi katika kipindi chenye dhoruba na kutotabirika-lakini pia chenye fursa nyingi. Kwa Afrika, bara ambalo kihistoria lilitengwa katika mfumo wa zamani wa dunia, usumbufu huu unatoa mwanya adimu wa kujipanga upya. Mchanganyiko wa mpango mpya wa seradunia, mabadiliko ya utaratibu wa ugavi na mahitaji ya masoko mapya inatoa nafasi kwa nchi za Kiafrika kushika nafasi muhimu zaidi katika biashara ya dunia. Kutokana na msingi wa mteja wetu tayari tunaona athari halisi za mabadiliko haya. Biashara nyingi zinageukia Standard Bank kwa msaada katika kutafuta wasambazaji wapya, kubadilisha masoko mapya na kuongoza fursa mpya zinazosukumwa na ushuru. Hili liko wazi zaidi katika majadiliano yetu ya ukanda wa biashara Afrika-China. Ufumbuzi wetu wa uagizaji wa China na Afrika unaendelea kuwasaidia watengezaji wa Kiafrika na wachakataji mazao kupata vifaa na teknologia zenye ubora wa kidunia na uongezaji endelevu nchini China. Kinyume chake Mapendekezo yetu ya Uuzaji Nje ya Afrika na China- yaliyotolewa kupitia mtandao wetu mkubwa na ushirika wa kimkakati na ICBS, benki kubwa kuliko zote China- yamesaidia wasafirishaji nje wengi wa Kiafrika kupata mikataba ambayo imebadilisha kimsingi muelekeo wa biashara zao.

Simulizi hizi zinaonyesha vyote, umuhimu na ahadi ya zama mpya: Afrika inaweza na sharti itimize wajibu mkubwa katika biashara ya dunia.

Afrika inapitia mabadiliko makubwa ya kiuchumi. Bidhaa nyingi za kilimo sasa zinachakatwa mapema, na kuongeza thamani ya usafirishaji nje pamoja na kusukuma ukuzaji wa viwanda na upatikanaji ajira katika jamii za vijijini na mijini. Mabadiliko haya yanatokea pamoja na ukuaji mkubwa wa miji, ambayo yanaongeza mahitaji ya miundombinu mipya, teknolojia endelevu na uwezo mpya wa viwanda ambavyo sehemu yake kubwa imetokana na biashara ya dunia.

Mabadiliko ya hali ya hewa yanaongeza haja ya nishati mbadala, teknologia ya maji na kilimo bora. Bidhaa inabaki kuwa mhimili wa kufungua suluhishi hizi na kuhakikisha uthabiti wa bara.

Wakati huohuo, hifadhi muhimu ya madini ya Afrika na haidrokaboni vinaiweka katika moyo wa mnyororo wa thamani wa dunia unaochipukia na fursa nyingi katika unufaikaji na uchakataji bora.

Umoja wa Kifedha kupitia Eneo la Biashara Huria la Bara la Afrika unaimarisha msingi kwa ajili ya soko la kiushindani zaidi na soko linalojitegemea Afrika. Ukichanganya na uchumi wa kidigitali ambao unakua kwa kasi-na kuwezesha biashara ya mtandaoni, huduma za kidigitali na ushirika mpana zaidi wa biashara ndogo-Afrika inaweka kazi ya msingi kwa ajili ya wimbi lijalo la ongezeko la biashara.

Msingi wa yote haya ni nguvukazi chanya na madhubuti ya Afrika ambayo inatoa moja ya faida kubwa zaidi ya wingi wa watu duniani. Utumiaji wa fursa hii utaimarisha uwezo wa uzalishaji wa bara, masoko ya ulaji na ushindani wa muda mrefu katika biashara ya dunia.

Wakati dunia inatafuta vyanzo vipya vya uthabiti na vituo vipya vya ukuaji, Afrika inasimama katika mwanzo wa uwezekano. Biashara itakuwa kiwezeshi muhimu cha mabadiliko haya- na ya kuaminika. Data maalumu ya Afrika itakuwa muhimu katika kusaidia biashara, serikali na wadau wa maendeleo kufanya uamuzi sahihi katika mazingira yasiyo na uhakika.

Barometa ya Biashara ya Afrika ya Standard Bank ni mchango wetu katika misheni hiyo: wajibu kwenye mwanga unaong'aa ambako taarifa ni adimu, kuwezesha vitendo pale ambapo awali kulikuwa na kusita, na kusaidia safari ya bara kuelekea kuwa mshirika mwenye athari kubwa katika biashara ya dunia.

Naamini toleo hili la Barometa litakupatia utambuzi, uwazi na mtazamo unaohitaji uongozaji wa fursa na changamoto za usoni.

Philip Myburgh

Mdhamini Mkuu
Barometa ya Biashara ya Afrika ya Standard Bank
Mkuu wa Kitengo: Huduma za Kibenki za Biashara ya Kuuza na Kununua

NYUMA YA BAROMETA

Kuwezesha matokeo: Kuchochea mabadiliko

Nyuma ya kila kielezo sahihi cha biashara sio tu kuna data lakini pia mpango, nidhamu na utekelezaji mzuri. Hii ndiyo hadithi nyuma ya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic.

Barometa ya Biashara ya Afrika ni zaidi ya chapisho. Ni jukwaa la inteligensia ya mali lililojengwa kuimarisha uwelewa wa mienendo ya biashara katika nchi kumi za Afrika zenye masoko makubwa. Kutokana na mtazamo wa kimasoko na kiufundi wajibu wetu umekuwa kugeuza ishara za kiuchumi ngumu kuwa mitazamo ya kimkakati inayoweza kupatikana na kuhakikisha kwamba Barometa inatumika kama nyenzo ya kuaminika kwa benki, wateja wake, watunga sera na wasomi.

Kimsingi Barometa inaunganisha aina mbalimbali za inteligensia. Inajukumuisha data za kuaminika za kiuchumi mkuu na kifedha kutoka asasi kama Benki ya Dunia, Shirika la Fedha la Dunia, Kituo cha Biashara za Kimataifa, benki kuu za nchi na Kitengo cha Uchumi cha Benki ya Stanbic, pamoja na uchambuzi wa kiuchumi wa kitaalamu na mitazamo bora inayopatikana moja kwa moja kutoka kwa washirika wa masoko.

Muhimu ni kwamba utafiti unakwenda zaidi ya viashiria vya kiuchumi ambavyo vipo. Kutokana na utafiti mkubwa na mahojiano ya kina na wafanyabiashara, watoa uamuzi na wadau wa tasnia kwenye maeneo mbalimbali, Barometa inapata ukweli halisi wa biashara za ndani na mpakani. Kwa wastani takriban 65% ya biashara zilizopitiwa ni biashara ndogo, ili kuhakikisha kwamba maoni ya wale ambao wanafanya mhimili wa mfumo wa kibiashara wa Afrika wanawakilishwa vya kutosha.

Kwa kuwahusisha wafanyabiashara katika maeneo ambayo shughuli za biashara ni kubwa sana, utafiti unatoa hali halisi ya biashara, ikiakisi sio tu vipimo vya utendaji, lakini pia hisia, vikwazo na fursa.

Wajibu wetu umekuwa ni kuhakikisha kwamba inteligensia hii ni timilifu, sahihi na kuwakilishwa kimkakati, ili kutafsiri ugumu wa kiuchumi kuwa utambuzi ambao unasaidia uamuzi na kuimarisha uongozi wa Benki ya Stanbic katika kufanikisha biashara katika bara lote.

Barometa ya Biashara ya Afrika inasimama kama tafakuri ya azma hiyo: mtazamo wenye uadilifu, umuhimu na athari.

Italia Matlala

Mkuu wa Kitengo: Chapa na Masoko
Standard Bank: Kitengo cha Wateja wa Biashara

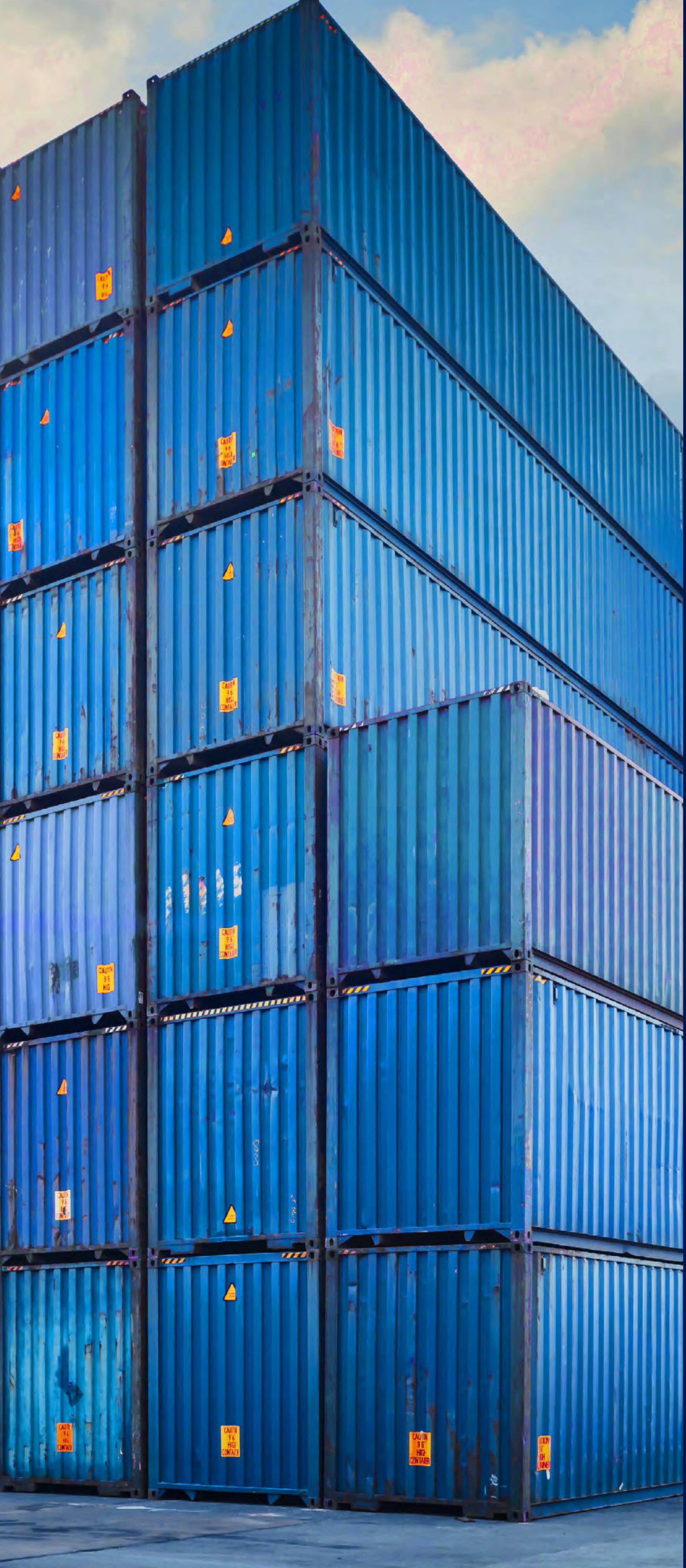

JEDWALI LA MAUDHUI

Muhtasari Mkuu

1 Utangulizi

2 Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo la 5 Viwango vya Nchi.

3 Mazingira ya Uchumi Mkuu

4 Uimara wa Uchumi Mkuu

5 Msaada wa Serikali

6 Vikwazo vya Miundombinu na Wawezeshaji

7 Uwazi wa Biashara

8 Mwenendo wa Kifedha wa Wafanyabiashara na Upatikanaji wa Fedha

9 Biashara ya Nje na Ufanyaji Biashara Afrika

Hitimisho

Viambatisho

Kuhusu Utafiti

Katao

NAMNA YA KUPITIA WARAKA HUU

Bofya kwenye sehemu katika Jedwali la Maudhui ili kuitumia.

Sura ya awali ya matumizi juu ya kila ukurasa inakusaidia kupitia haraka katika sehemu tofauti..

Bofya kitufe mama kurejea kwenye Jedwali la Maudhui.

Bofya kwenye kitufe cha mbele na nyuma kwenda kwenye ukurasa ufuataoau uliopita.

Skani kusoma Ripoti mtandaoni

MUHATASARI MKUU

Ikiwa ni benki kubwa Afrika, Standard Bank (ikifanya biashara Tanzania kama Stanbic Bank) imeonyesha uwepo na ustadi wake katika bara lote na kufanya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic (SBATB).

FUNGUO ZA RIPOTI

▲ ▼ Mishale inaonyesha ongezeko/ Punguzo kubwa kitakwimu kutoka utafiti uliopita

SB ATB ilizinduliwa mwaka 2022 kwa madhumuni ya kuanzisha kielezo cha biashara kinachoongoza Afrika kuziba ombwe la taarifa za kuaminika kuhusu data ya biashara ya Afrika na kusaidia kuwezesha ukuaji wa biashara ndani ya Afrika. Upatikanaji wa data bado ni changamoto Afrika yote na SB ATB inakusudia kujaza sehemu ya ombwe hili la data kwa kupata mapitio ya data ya maoni ya biashara za Afrika kwenye mazingira ambayo itaendeshwa, tabia, shughuli na mitazamio yake.

Toleo hili ni la 5 la SB ATB. SB ATB inalenga nchi 10: Angola, Ghana, Kenya, Msumbiji, Namibia, Nigeria, Afrika Kusini, Tanzania, Uganda na Zambia.

Ili kutengeneza kielezo cha viwango vya SB ATB, aina saba za aina za data zinakusanywa kutoka vyanzo asilia na vya pili.

Aina hizi za kimantiki ni uwazi, upatikanaji pesa, uimara wa uchumi mkuu, miundombinu, biashara ya nje, utawala na uchumi na mwenendo wa kifedha wa wafanyabiashara. Hivi ni vipimo saba ambavyo alama za barometa kwa kila nchi vinatumika.

Kutoka mtazamo wa data ya msingi Mapitio ya Barometa ya Ubora wa Biashara ya Benki ya Stanbic yanatayarishwa.

Alama za SB STB na vipimo kwa nchi ni wastani wa data yote iliyokusanywa kutoka mapitio ya utafiti wa msingi yaliyofanywa kwa makampuni 2218 katika zile nchi kumi zilizochaguliwa.

SB ATB ni mkusanyiko wa SB QTB na SB STB.

Hii ni Ripoti ya Tanzania. Inakusanya uchambuzi wa data ya msingi na ya pili iliyokusanywa maalumu kwa Tanzania kati ya Septemba na Octoba 2025 inayoonyesha mienendo na fursa za biashara ndani ya nchi.

Nafasi ya jumla ya Tanzania katika kiwango cha SB ATB ilibaki nafasi ya 4 Agosti 2024 na katika msisitizo wa utafiti huu. kuhusiana na SB STB nafasi yake ya 7 haikubadilika. Aidha Tanzania ilishikilia nafasi yake ya 1 katika SB STB. Kwa hiyo utendaji wake usiobadilika katika SB QTB na SB STB ilifanya kubaki na nafasi yake ya jumla SB ATB kulingana na masoko mengine. Ni muhimu kujua kwamba nafasi ya SB ATB ya nchi nyingine inalinganishwa na nchi 10 zenyewe. Kwa maneno mengine nchi zinapangwa dhidi ya nyingine, yaani alama miongoni mwao.

Tanzania ilibaki na nafasi ya 4 katika viwango vya jumla vya SB ATB kama vile Agosti 2024.

Jedwali la hapa chini linaonyesha utendaji linganishi katika aina za kimakundi za SB ATB.

Utendaji SB STB wa Kenya katika makundi saba

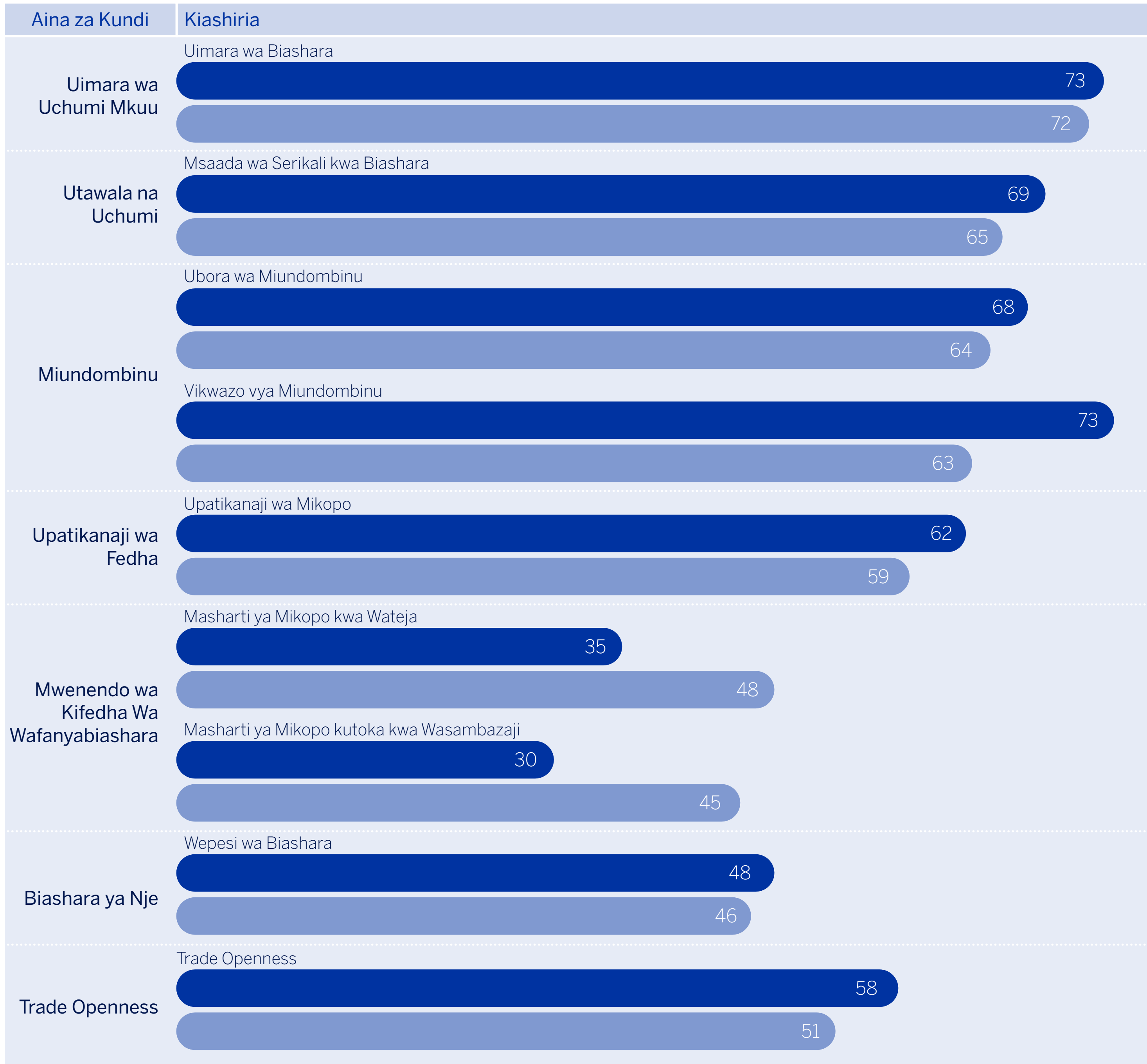

Angalizo: Viashiria vyote (isipokuwa wepesi wa biashara) vina alama za kielezo kuanzia 0 hadi 100 ambapo 0 inawakilisha alama ya chini na 100 alama ya juu kabisa. Kwa wepesi wa kiashiria cha biashara: 0 inawakilisha alama ya juu na 100 alama ya chini.

Okt 2025
Aug 2024

Tanzania ilibaki nafasi ya 4 katika viwango vya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic na kupanda hadi nafasi ya 31 Oktoba 2025 kutoka nafasi ya 25 Agosti 2024.

Muonekano wa kiuchumi wa nchi umebaki mzuri kwa vile ukuaji wa GDP ulikadiriwa kuwa 5.9% mwaka 2025 na kutazamiwa kufika 6.4 mwaka 2026. Uthabiti huu unasaidiwa na kuchaguliwa tena kwa Rais Samia Suluhu Hassan Oktoba 2025 inayoonyesha mwenelezo wa sera na utulivu kwa jumuia ya biashara. Mfumuko wa bei ulibaki chini kwa wastani wa 3.4% mwaka 2025 wakati akiba ya fedha za kigeni ilibaki USD bilioni 6.65 hadi Septemba, 2025.

Kielezo cha ufanisi wa uimara wa biashara Tanzania kilikua kidogo hadi 73 Octoba 2025 kutoka 72 Agosti 2024. Hisa za mapitio ya biashara kuonyesha matumaini ya ufanisi wa uchumi ziliongezeka hadi 74% katika msisitizo huu, ikisukumwa kwa kiasi kikubwa na biashara ndogo. Maoni haya chanya yanafanana na upanuzi unaoendelea wa sekta ya viwanda, ambapo Kielezo cha Uzalishaji wa Viwanda kilikuwa 7% katika robo ya tatu ya mwaka 2025. Licha ya matumaini haya mapitio ya biashara yalionyesha tahadhari kuhusu athari za mapato kama 86% ya wasiwasi ulioelezwa kuhusu msinyao wa viwanda.

Kielelezo cha ufanisi wa msaada wa serikali kiliongezeka hadi 69 Octoba 2025 kutoka 65 Augusti 2024.

Mapitio ya biashara yaliona kuwa Serikali imekuwa na msaada mkubwa kwa biashara ya mpakani, wakati 61% ilikadiria vizuri katika msisitizo huu kulinganisha na 54% Augusti 2024. Mafanikio haya yanahusishwa na mabadiliko kama kuanzishwa kwa matayarisho ya Mpango wa Pili wa Usimamizi wa Marekebisho Aprili 2025 na uanzishwaji wa Mamlaka ya Kiuchumi Tanzania Julai, 2025. Zaidi ya hapo uanzishwaji wa Dawati la Taarifa za Biashara katika mpaka wa Taveta-Holili Octoba 2025 umesaidia kushughulikia vizuri vizuizi visivyo vya ushuru. Ubora wa kielezo cha ufanisi wa miundombinu na biashara Tanzania umeboreka hadi 68 Octoba 2025 kutoka 64 Agosti, 2024. Mapitio ya biashara yalionyesha ubora zaidi katika aina za miundombinu mingi, pamoja na usambazaji maji, uliopanda baada ya kukamilika kwa Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira wa Ziwa Victoria Juni, 2025. Viwango vya meli pia viliongezeka kiasi kikubwa baada ya kuanza kwa shughuli za usafirishaji za SGR kati ya Dar es Salaam na Dodoma Juni 2025. Kiwango cha ugavi wa umeme kiliongezeka kwa kuwa Mradi wa Umeme wa Julius Nyerere uliunganishwa kikamilifu katika gridi ya taifa Februari 2025.

Upatikanaji wa kielezo cha ufanisi wa mikopo kilipanda hadi 62 Octoba 2025 kutoka 59 Agosti, 2024.

Kiasi kikubwa cha mapitio ya biashara kiliona kwamba upatikanaji wa

mikopo ni rahisi katika msisitizo huu ambapo 51% wakitoa maoni chanya kulingana na 44% Agosti, 2024. Mabadiliko haya yanaimarishwa na Benki Kuu ya Tanzania kushusha Kiwango cha Riba Benki Kuu hadi 5.75% Octoba 2025 na utekelezaji wa Kampuni ya Dhamana ya Mikopo mwaka 2025 kusaidia MSME. Mapitio ya biashara ndogo kuonyesha ukosefu wa dhamana kama kikwazo yalishuka hadi 46% katika msisitizo huu kutoka 65% Agosti 2024.

Kiwango cha kielezo cha unafuu wa biashara Tanzania kiliongezeka hadi 48 Octoba 2025 kutoka 46 Agosti 2024.

Mapitio ya biashara yalionyesha ufanyaji biashara na dunia yote kuwa rahisi zaidi; na kupanda hadi 22% katika utafiti huu. Mabadiliko haya kwa kiasi fulani yametokana na China kutekeleza sera ya kutotoza ushuru wa forodha kwa mauzo ya nje kuanzia Desemba 1, 2024. Wakati kufanya biashara na washirika wa nje kumekuwa rahisi, biashara zilizopitiwa zimeelezea kuongezeka kwa upinzani kuhusu biashara na Afrika yote, wakati 53% waliona kuwa sio rahisi wala ngumu katika utafiti huu.

Kielezi cha kiwango cha uwazi wa biashara kimeongezeka hadi 58 Octoba 2025 kutoka 51 Agosti, 2024. Waagizaji waliohojiwa wanaongezeka kuagiza kutoka China katika utafiti huu kulingana na 43% Agosti, 2024. Hali hii inachochewa na miradi ya miundombinu kama SGR ya Tanzania-Burundi, iliyozinduliwa 2025 ambayo huhitaji mitambo mizito. Hata hivyo mauzo ya nje kwenda Afrika Mashariki yalikutana na changamoto kutokana na kanuni mpya mnamo Julai 2025 zilizowakataza wageni kufanya biashara ndogo na nyingine.

Tanzania imeonyesha uthabiti na kukuza mazingira ya biashara yakisaidiwa na mtazamo wa kiuchumi-mkuu na uwekezaji wa miundombinu ya kimkakati. Serikali inaendelea kukuza hali ya kiuchumi kupitia mageuzi ya udhibiti na uondoaji wa vikwazo vya biashara, wakati biashara zilizotafitiwa zinaonyesha ukuaji wa kujiamini katika uchumi. Ingawa mienendo ya biashara ya kikanda inatoa changamoto, nchi inafanikiwa kuimarisha uhusiano na masoko ya dunia, husussan Asia. Mtazamo endelevu kwenye upatikanaji mikopo na maendeleo ya miundombinu yumkini yataendeleza kasi chanya huko mbele.

.

Muonekano wa kiuchumi wa nchi umebaki mzuri

kwa kuwa ukuaji wa GDP ulikadiriwa kuwa 5.9% mwaka 2025 na kutegemewa kufikia 6.4% mwaka 2026.

Kiasi cha biashara zilizopitiwa ambacho kinaonyesha matumaini kuhusu utendaji wa nchi kiliongezeka hadi 74% katika

utafiti huu kwa kiasi kikubwa na biashara ndogo.

Serikali inaendelea kukuza hali ya biashara kupitia mabadiliko ya udhibiti na uondoshaji

wa vizuizi vya biashara wakati ambapo biashara zilizopitiwa zinaonyesha ukuaji wa kujiamini katika uchumi.

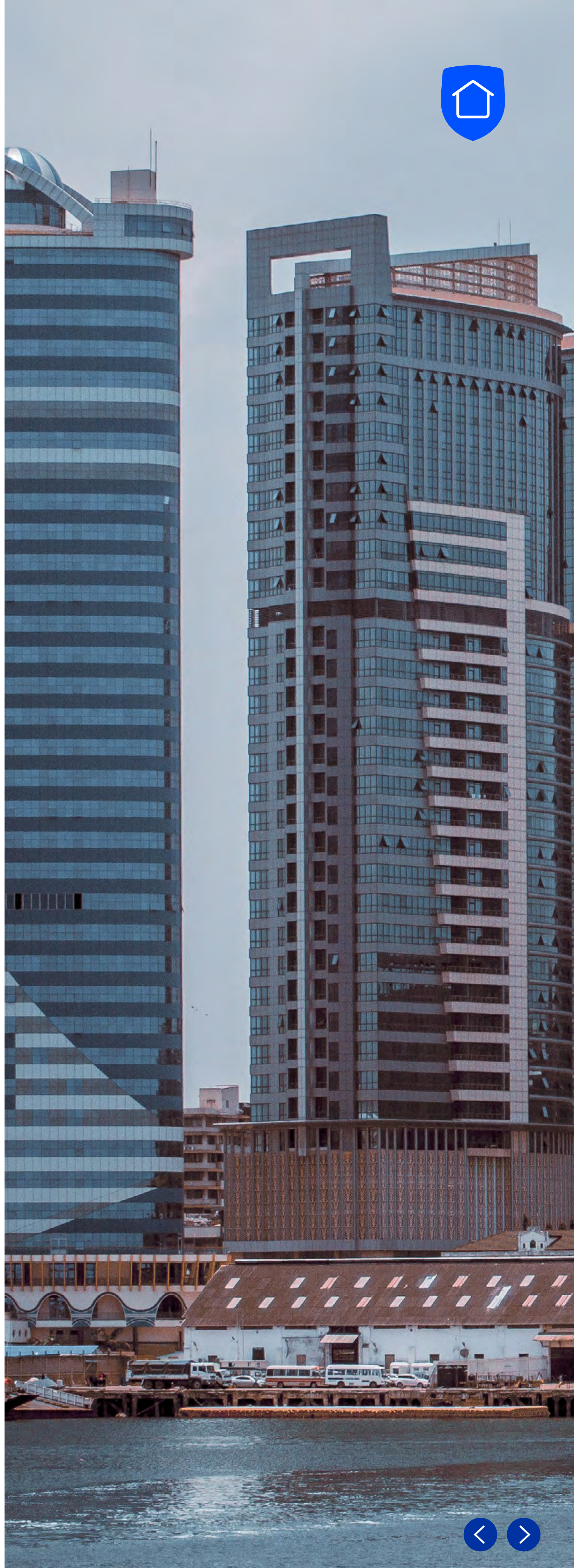

1 UTANGULIZI

Ikiwa ni benki kubwa zaidi Afrika Standard Bank (ikifanya biashara Tanzania kama Stanbic Bank) imeonyesha uwepo na ustadi wake katika bara lote na kufanya Barometa ya Biashara ya Afrika

Benki ya Stanbic (SB ATB).

SB ATB ilianzishwa kwa madhumuni ya kuunda kielezo cha biashara kikubwa Afrika kuondoa ombwe la data ya kuaminika ya biashara Afrika na kusaidia na kuwezesha ukuaji wa biashara baina ya nchi za Afrika.

Biashara-kwa muktadha wa SB ATB sharti ieleweke kama mchakato wa uzalishaji na uhawilishaji wa bidhaa na huduma ambazo unawezeshwa na suluhisho ambazo zinaunganisha vizuri mnyororo wa usambazaji wa ndani na kimataifa kupata thamani ya kiuchumi.

Likiwa limezinduliwa mwaka 2022, hili ni Toleo la 5 la SB ATB. Toleo la 1,2,3 na 4 yalichapishwa Juni 2022, Novemba 2022, Mei 2023 na Agosti 2024 mtawalia. SB ATB inaangalia zaidi nchi 10: Angola, Ghana, Kenya, Msumbiji, Namibia, Nigeria, Afrika Kusini, Tanzania, Uganda na Zambia.

Madhumuni ya SB ATB ni kutoa uchambuzi madhubuti na wa kina ambao unaweza kwa kisomi kueleza na kukuza mfumo ekologia wa biashara Afrika.

Zikiboreshwa kila mwaka data zimewawezesha wadau kupima mapigo ya biashara ya Afrika katika muda sahihi kupima maboresho au kushuka kwa imani ya biashara, kufuatilia changamoto za kitendaji na kuanisha mabadiliko katika ufanyaji biashara kwa jumla.

SB ATB inatokana na vyanzo vya data ya msingi na ya pili. Utafiti wa msingi unatokana na mapitio ya zaidi ya makampuni 2240 yanayowakilisha biashara ndogo, kubwa na makampuni kwenye hizo nchi 10. Uchunguzi umeboreshwa na mahojiano ya kina na viongozi teule katika nchi zinazohusika, na data ya pili kutoka vyanzo kama Benki ya Dunia, Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF) na Benki Kuu na nchi husika.

Kuongeza taarifa za nchi zinazohusika, taarifa iliyounganishwa itachapishwa itumike kama jiwe la msingi la barometa ya biashara.

Waraka huu utachambua data kutoka mtazamo linganishi wa mambo yanayowezesha na kukuza biashara kwenye masoko ya nchi 10 za Kiafrika zilizochunguzwa.

Hii ni Ripoti ya nchi ya Tanzania

Inajumuisha uchambuzi wa data ya msingi na ya pili iliyokusanywa maalumu kwa Tanzania na inaonyesha mienendo na fursa katika biashara ndani ya nchi. Data ya msingi na ya pili ilikusanywa Tanzania kati ya Septemba, 2024 na Oktoba 2025 kwa ajili ya Toleo hili la tano la SB ATB.

Jumla ya biashara 190 zilipitiwa Tanzania

Biashara zilizopitiwa Tanzania zilikuwa katika majiji au mijii: Dar es Salaam, Mwanza, Arusha, Mbeya na Moshi.Ili kupata uwakilishi, nyingi ya biashara hizi (68%) zilikuwa biashara ndogo (angalia Jedwali 1) kwa kuwa biashara nyingi ziko chini ya kundi hili. Kulikuwa na mahojiano matatu ya kina yaliyofanywa Tanzania kama sehemu ya Toleo hili. Hayo yalifanyika na wawakilishi kutoka Benki Kuu ya Tanzania, Wizara ya Fedha na Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania.

Biashara ndogo Biashara kubwa Ushirika Chanzo:

Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Ukweli kwamba biashara nyingi zilizofanyiwa utafiti ni biashara ndogo ni moja ya faida kubwa ya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Stanbic Bank (SB ATD). Kwa kawaida jumla ya data ya biashara na taarifa kuhusu Bara la Afrika zinakinzana na biashara kubwa zinazohusiana na bidhaa maalumu kwa wingi. Kwa hiyo aghalabu shughuli na tabia za utendaji biashara wa biashara ndogo haziwakilishwi vizuri.

Ukinzani kuhusu biashara ndogo wa SB ATB.

Msisitizo na matokeo katika SB ATB yanahusu biashara ndogo, mwenendo, shughuli na mitazamo yao juu ya biashara. Aidha SB ATB inachangia katika kuelewa mitazamo ya kibiashara ya biashara ndogo Afrika ambazo sio lazima zihusiane na biashara ya mpakani. Uelewa wa mitazamo ya biashara zote ndogo ni ufunguo kwa vile unasaidia safari ya Afrika kutoka mparaganyiko wa mawanda ya biashara hadi ulioimarika ambako idadi kubwa ya washirika wa kiuchumi wameshiriki katika biashara baina yao.

Angalizo: Matokeo mengine ya utafiti katika ripoti hii yanaweza kutofautiana na data katika kiwango cha jumla kwa vile data katika kiwango cha jumla inapingana na biashara kubwa chache zinazoshughulikia idadi kubwa ya bidhaa. Hii inaonyeshwa kuwa ni muhimu katika ripoti hii.

Jedwali: Mgawanyiko wa uchunguzi wa biashara Tanzania kwa vipande

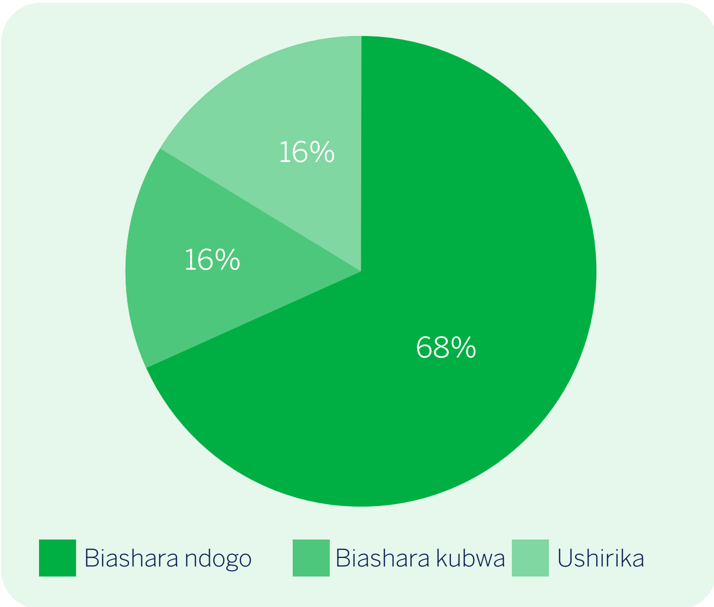

2 2. BENKI YA STANBIC AFRICA BAROMETA YA BIASHARA TOLEO LA 5 VIWANGO VYA NCHI

Tanzania ilibaki nafasi ya 4 katika viwango vya Barometa ya Biashara ya Afrika Benki ya Stanbic.

Ili kutayarisha kielezo cha Viwango cha Barometa ya Biashara (SB ATB) ya Benki ya Stanbic Afrika aina za kimada kuu saba za data zinakusanya kutoka vyanzo vya data ya msingi na ya pili. Aina hizi za kimada ni mazingira ya kiuchumi mkuu, uimara wa uchumi mkuu, msaada wa Serikali, vikwazo vya miundombinu na uwezeshaji, uwazi wa biashara, tabia ya kifedha ya biashara na upatikanaji wa fedha, biashara ya nje na ufanyaji biashara Afrika. SB ATB ina viwango vya biashara viwili vifuatavyo:

- Barometa ya Wingi wa Biashara ya miaka 3 ya Benki ya Stanbic SB QTB) inatokana na mtazamo wa utafiti wa pili. Alama na viwango vya SB QTB kwa nchi ni wastani wa viashiria vyote vilivyochaguliwa kutoka vyanzo vya data ya pili inayopatikana na taarifa mbalimbali.
- Barometa ya Biashara ya Mapitio ya Kampuni ya Benki ya Stanbic (SB STB) inatayarishwa kutokana na mtazamo wa data ya msingi. Alama na viwango vya SB STB kwa kila nchi ni wastani wa mapitio ya data yote iliyokusanywa kutoka biashara 2218.

SB ATB ni mkusanyiko wa SB na QTB na SB STB. Mabadiliko katika viwango vya nchi kwenye vielezo vitatu (SB ATB, SB QTB na SB STB) vinasukumwa na mabadiliko kwenye wastani wa alama kwa nchi inayohusika pamoja na nafasi yao kwa jumla kulingana na nchi nyingine zote kwa Pamoja. Mabadiliko katika viwango vya SB ATB kwa mwaka uliopita vinasukumwa zaidi na mabadiliko katika alama kwenye SB STB.

Viwango vya nchi vya SB ATB ni linganishi kwa vile nchi zinalinganishwa dhidi ya nyingine yaani alama linganishi dhidi ya kila nchi.

Hii inawekwa kwenye kipimo cha 0-100. Ikiwekwa kwenye kipimo hiki Msumbiji ina Kielezo cha Biashara cha juu zaidi wakati Zambia ikiwa ya chini kabisa. Hii haina maana kuwa mtu hawezi kufanya biashara Zambia au Msumbiji imekamilikwa. Ina maana tu kwamba kwa nafasi

kuanzia ya 0 na alama ya juu ya 100, hivi ndio ambavyo masoko hayo mawili yalivyoonekana.

Tanzania kushikilia nafasi ndani ya 50% za juu za viwango vya ATB inaakisi mitazamo chanya ya biashara kuhusu ubora wa miundombinu, uthabiti wa biashara mintarafu uchumi na msaada wa serikali kwa biashara. Hata hivyo changamoto zinabaki hususan katika mitazamo ya masharti ya mikopo yanayotolewa kwa wateja.

Jedwali Z: Viwango vya ATB, QTB na STB kwa nchi.

1=Alama ya juu ya ufanyaji biashara — 10=Alama ya chini ya ufanyaji biashara

ATB										
Okt '25	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Agos '24	3	1	2	4	5	7	6	10	9	8
Mei '23	3	1	2	7	4	5	6	10	8	9

QTB										
Okt '25	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Agos '24	3	1	2	4	8	5	7	6	9	10
Mei '23	3	1	2	4	5	6	8	7	9	10

QTB										
Okt '25	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Agos '24	1	3	2	4	7	5	8	6	9	10
Mei '23	2	1	4	3	8	7	5	9	6	10

Kiwango kilichoboreka — Kimebaki katika kiwango kilekile — Imeshuka katika kiwango

Ufunguo: Angola Ghana Kenya Msumbiji Namibia Nigeria Afrika Tanzania Uganda Zambia Kusini

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo, 5

Maelezo: Viwango vyote vimeonyeshwa ili kiwango cha juu ni kizuri kwa biashara, wakati kiwango cha uchumi cha juu kabisa na cha chini vikipangwa kama 1,2,3 n.k, na namna hali hii ilivyobadilika nyakati tofauti. Alama nyekundu inaonyesha nchi imeshuka katika kiwango kinachohusika kutoka Agosti, 2024.

Jedwali 3: Washirika wakubwa katika mawanda yote matano ya SB ATB (Juni 2022-Octoba 2025)

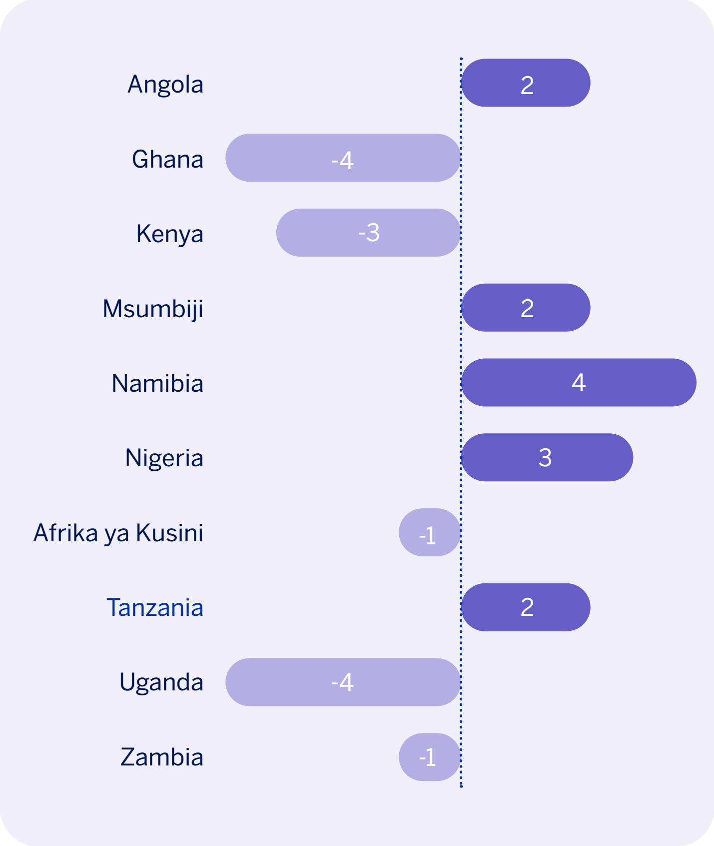

Jedwali 4: Alama na nafasi za ATB ya Tanzania (Juni 2022 - Oktoba 2025)

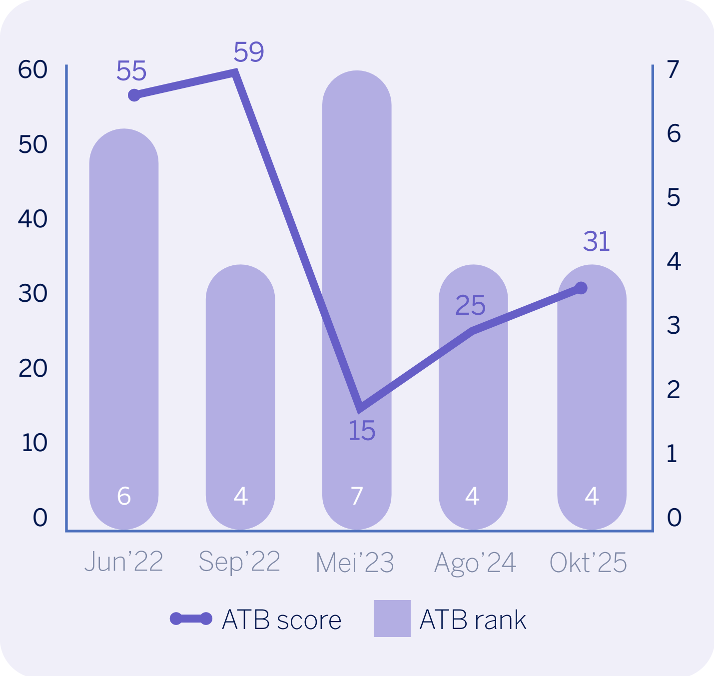

Tanzania imefungana na Msumbiji na Angola kwa wimbi kubwa zaidi la mafanikio makubwa ya SB ATB, Tangu Juni 2022 wakati Tanzania ikishika nafasi ya 6 katika SB ATB imeimarika kwa kupanda hadi nafasi ya 4 katika msimamo wa uchunguzi wa hivi karibuni (angalia Jedwali 3). Namibia na Nigeria pekee ndiyo zimepata mafanikio makubwa zaidi katika uchunguzi.

Pamoja na kubaki na nafasi yake ya SB ATB katika msimamo huu wa uchunguzi alama ya mfanyabiashara wa Tanzania imeendelea kukua tangu Septemba, 2023.

Katika kipindi cha miaka mitatu ya uchunguzi kilichopita alama ya kibiashara ya Tanzania imekuwa zaidi ya mara mbili, kutoka 15 Mei 2023 hadi 31 Octoba 2025. Matokeo yake Tanzania imeimarika kwa nafasi tatu katika viwango vya SB ATB- kutoka nafasi yake ya chini kabisa (7) Mei 2023 hadi nafasi ya 4 Agosti. 2024 na Octoba 2025 (Angalia Jedwali 4).

Mafanikio ya Tanzania kwa kiasi kikubwa yamesukumwa na utendaji wake katika SB STB.

Kihistoria,Tanzania imekuwa ndiyo mtekelezaji madhubuti zaidi katika viwango vya SB STB ikiwa imepata nafasi ya 1 katika misimamo mitano ya utafiti Tanzania ilishika nafasi ya 1 katika viwango vya SB STB Septemba 2022, Agosti 2024 na Octoba 2025. Katika misimamo mingine yote ya utafiti, Tanzania bado ilibaki katika 50% ya nafasi za SB STB. Utendaji huu unaakisi mitazamo chanya endelevu katika biashara za Tanzania zilizochunguzwa hasa biashara ndogo'biashara zilizochunguzwa kuhusu mawanda ya biashara za Tanzania. Biashara zilizochunguzwa zinaona uwezekano wa ukuaji wa uagizaji, kujiamini kama shughuli ya utendaji wa kiuchumi, ubora wa biashara na miundombinu inayohusiana na usafiri, vikwazo vya miundombinu inayohusiana na usafiri, vikwazo vya miundombinu vinavyoathiri biashara, kanuni za ushuru za nchi kwa waingizaji na waagizaji, kushika nafasi ya 1 katika vipimo hivi katika misimamo mitatu ya SB STB.

Licha ya utendaji mzuri katika SB STB, Tanzania imeendelea kushika nafasi ya Chini 50% ya SB QTB.

Tangu iliposhika nafasi yake ya juu kabisa (5) Juni 2022, nafasi ya Tanzania imeshuka nafasi mbili hadi 7 Agosti 2024 na Octoba 2025. Kushuka kwa Tanzania katika kiwango cha SB QTB inaakisi kushuka kwake kwenye alama SB QTB kutoka 57 Juni 2022 hadi 16 Octoba 2025 (Angalia Jedwali 5). Tanzania ilikuwa ya mwisho katika mfumuko wa bei na biashara za masharti ya mikopo zimefika kwa wateja katika misimamo mitatu ya SB QTB. Viashiria vingine muhimu vinavyoathiri vibaya alama za SB QTB za Tanzania inajumuisha biashara ya bidhaa kama asilimia ya GDP, ambapo ilishika nafasi ya 9, halafu ilishika nafasi ya 8 katika uagizaji wa bidhaa na huduma kama asilimia ya GDP, kiwango cha ubadilishaji rasmi cha nchi na viwango vya ushuru. Hata hivyo Tanzania imeonyesha maboresho ya wastani kuanzia Mei, 2023 wakati iliposhika nafasi yake ya SB QTB ya chini kabisa ya 8. Maboresho ya Tanzania hadi nafasi ya 7 Agosti 2024 na Octoba 2025 inaakisi utendaji madhubuti katika wastani wa miaka 3 wa usajili wa simu za mkononi kwa watu 100 na ya 1 na 2 mtawalia katika vipimo hivi. Sehemu iliyobaki ya ripoti hii inaonyesha utendaji wa Tanzania katika Barometa ya Biashara Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo la 5 kwa mtazamo wa msingi na wa pili, kulingana na maeneo makubwa ya kimada yaliyorejewa awali.

Jedwali 5: Alama za Tanzania SB na SB STB (Juni 2022-Oktoba 2025)

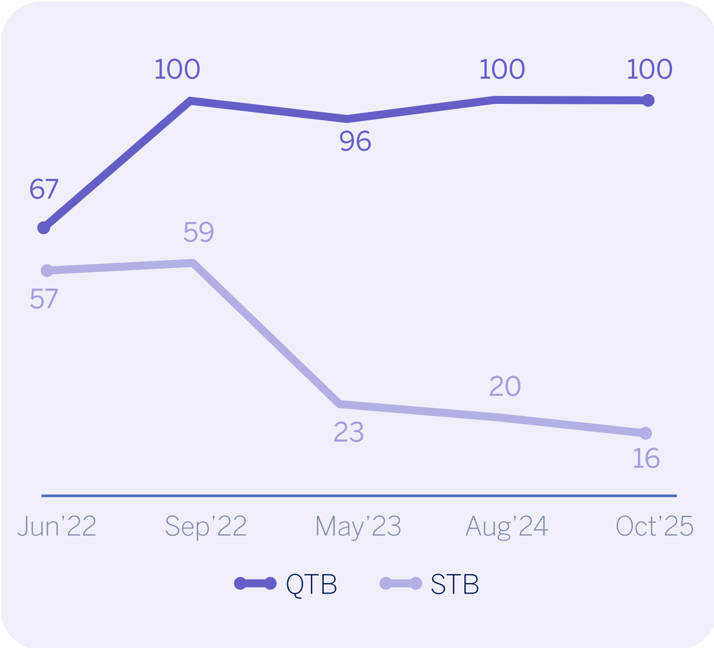

Chanzo: Barometa ya Biashara Afrika ya Benkiy a Stanbic Toleo 5

3 MAZINGIRA YA UCHUMI MKUBWA

Mazingira ya uchumi mkuu wa nchi yana nafasi kubwa katika kutengeneza mvuto wa biashara wa jumla, uwekezaji na shughuli za biashara.

Sababu ambazo kwa kawaida zinakuza mvuto wa taifa kwa wawekezaji ni pamoja na Pato la Taifa (GDP), linaloonyesha uzalishaji wa kiuchumi mkubwa, ukuaji wa Pato la Taifa kwa mtu unaoakisi uwezo madhubuti wa mtumiaji, mfumuko wa bei mdogo, na sarafu imara ambayo inatoa athari chanya kwa mvuto wa biashara wa nchi. Na zaidi viwango vya juu vya uwekezaji wa kigeni wa moja kwa moja (FDI) unaonyesha msaada kwa mazingira ya biashara, ambapo kiasi cha kutosha cha biashara ya bidhaa kuhusiana na GDP kinaonyesha biashara imara ya mipakani na muungano wa masoko ya dunia.

Muonekano wa kiuchumi wa Tanzania unabaki kuwa imara ukisaidiwa na juhudi za kukuza uimara wa uchumi mkuu

Uboreshaji katika uthabiti wa nje na kuimarika taratibu kwa sekta muhimu kunaongoza ukuaji wa kiuchumi ndani ya nchi. Ukuaji halisi wa GDP ulikadiriwa kuwa 5.9% mwaka 2025 hadi 5.6% mwaka 2024 na inakadiriwa kuongezeka zaidi hadi 6.4% mwaka 2026 ikionyesha uchumi imara na unaokua (angalia Jedwali 1). Mtazamo huu unaonyesha ongezeko kutoka miaka ya karibu iliyokuwa na ongezeko la wastani na changamoto.

Uchaguzi mkuu wa Octoba 2025 ulitokea kwa kuchaguliwa tena Rais Samia Suluhu Hassan aliyeshinda muda wake wa kwanza wa miaka mitano kwa ushindi mkubwa wa 97.65% ya kura. Ushindi huu mkubwa wa sera zake za utawala, kuendeleza miradi ya miundombinu mikubwa na kuangalia ukuaji wa viwanda. Kwa jumuia ya biashara ridhaa hii ya uchaguzi inaonyesha sera za muda mrefu na kuimarisha mwelekeo kwenye ushirikiano wa kikanda na mageuzi ya kimuundo yanayolenga kuimarisha mazingira ya biashara ya taifa.

Ukuaji wa kiuchumi mwaka 2025 ulisaidiwa na kilimo, huduma na sekta za viwanda

Serikali inaendelea kuimarisha maeneo haya kupitia uwekezaji wa miundombinu uliolengwa na mageuzi ya sera yaliyolenga kuimarisha upatikanaji wa nishati na usafiri. Hii inathibitishwa na utendaji wa uchumi katika robo ya tatu ya waka 2025 ambapo Kielezo cha Uzalishaji Viwandani (11P) kilipanda hadi 113.9 ongezeko la 7% kutoka robo iliyopita kwenye uzalishaji wa tumbatu na ongezeko la 16% katika metali za msingi. ,

Sekta ya huduma ilibaki kuwa muhimu kwa jumla ya mapato ya uuzaji nje kufika Dola za Kimarekani bilioni 17 kwa mwaka ulioishia Septemba, 2025 ukiimarishwa na ongezeko la 12% ya watalii na usafirishaji, hususan mizigo uliofikia Dola za Kimarekani bilioni 2.5.

Ukuaji mzuri uliimarishwa zaidi na sekta za madini na utalii ambazo kwa kiwango kikubwa zimekuza akiba ya fedha za kigeni na GPD kwa jumla. Sekta ya madini ilipata mafanikio ya kihistoria kwa kuchangia 10% kwenye GDP mwaka 2024 na kufikia lengo lake kitaifa miaka miwili kabla ya ratiba na hisa zake ziliimarika kati ya 9.5% na 10% mwaka wote wa 2025.

Usafirishaji madini, ukitawaliwa na dhahabu ulichangia takriban 50% hadi 55% ya jumla ya uuzaji nje wa taifa 2025 kwa mapato yaliyovunja rekodi ya bilioni 4.43 ya Dola za Kimarekani kwa mwaka unaoishia Septemba, 2025.

Mapato haya yalisaidia kukuza akiba ya fedha za kigeni hadi Dola za Kimarekani bilioni 6.66 hadi mwisho wa Septemba 2025-yatosha kulipia zaidi ya miezi mitatu ya uagizaji uliokadiriwa. Kwa pamoja tasnia ya utalii ilipata kipato chake cha juu kabisa cha Dola za Kimarekani bilioni 4.2 hadi Oktoba 2025 zikisukumwa na wageni wa kimataifa milioni 2.09, ongezeko la 9% kwa mwaka. Utendaji huu wa kipekee katika madini na utalii ulisaidia kupunguza nakisi ya fedha ya sasa hadi kufikia takriban 2.2% hadi 2.3% ya GDP. Wakati huo huo kilimo kiliendelea kuimarika, ikiweka kiwango cha ukuaji 4% na kuhakikisha usalama wa chakula ambao uliweka mfumuko wa bei katika wastani wa 3.4% hadi Septemba, 2025.

Mapato haya yalisaidia kukuza akiba ya fedha za kigeni hadi Dola za Kimarekani bilioni 6.66 hadi mwisho wa Septemba 2025-yatosha kulipia zaidi ya miezi mitatu ya uagizaji uliokadiriwa. Kwa pamoja tasnia ya utalii ilipata kipato chake cha juu kabisa cha Dola za Kimarekani bilioni 4.2 hadi Oktoba 2025 zikisukumwa na wageni wa kimataifa milioni 2.09, ongezeko la 9% kwa mwaka. Utendaji huu wa kipekee katika madini na utalii ulisaidia kupunguza nakisi ya fedha ya sasa hadi kufikia takriban 2.2% hadi 2.3% ya GDP. Wakati huo huo kilimo kiliendelea kuimarika, ikiweka kiwango cha ukuaji 4% na kuhakikisha usalama wa chakula ambao uliweka mfumuko wa bei katika wastani wa 3.4% hadi Septemba, 2025.

Shinikizo la mfumuko wa bei nchini Tanzania kwa wastani linabaki chini lakini inategemea kupata upandaji mdogo katika kipindi cha hivi karibuni ikichochewa na mishtuko ya nje na mienendo ya kifedha ya nyumbani Kiwango cha mfumuko wa bei kilikadiriwa kuwa wastani wa 3.1% mwaka 2024 na ilikadiriwa kuweza kuongezeka kwa wastani hadi 3.4% mwaka 2025 na kukadiriwa kuendelea kuongezeka hadi 3.6 (angalia Jedwali 1).

Jedwali 1: Viashiria vya Uchumi Mkuu Vilivyoanishwa kwa Tanzania vyenye athari kwenye mvuto wake wa kibiashara.

Kiashiria	Kiasi	2020	2021	2022	2023	2024	2025e	2026f
Pato la taifa kwa majina	USD, Mabilioni	62.8	67.8	73.4	77.5	80.6	89.4	98.9
Pato la taifa kwa kila mtu	USD	1 157	1 213	1 272	1 256	1 215	1 312	1 451
Kiwango cha ukuaji halisi wa Pato la Taifa	%	4.8	4.8	4.7	5.1	5.5	5.8	6.1
Kiwango cha mfumuko wa bei	%	3.3	3.7	4.4	3.7	3.1	3.4	3.6
Kiwango cha riba ya ukopeshaji	%	15.7	16.8	16.8	16.5	N/A	N/A	N/A
Mizania ya Biashara	USD bilioni	21.9	-1.8	-5.1	-6.0	-5.2	-4.6	-5.1
Kiwango cha ubadilishaji	TZS kwa USD	2 313.6	2 303.8.	2 327.1	2435.5	2582.5	2544.6	2529.7
FDI	USD, Mabilioni	0.9	1.2	1.4	1.6	1.7	1.8	2.2
Biashara ya usafirishaji nje na uagizaji kama % ya GDP	%	28	30	35	38	42	N/A	N/A

Ripoti Iliyofichuliwa ya Masoko ya Afrika ya Standard Bank (Juni 2025), Benki ya Dunia, Benki ya Tanzania, Wizara ya Fedha, Ofisi ya Kitaifa ya Takwimu

Maelezo: f ina maana ya alama ya makadirio ya data: Taarifa iliyokusanywa ni mpaka Juni 2025 na utabiri ungeweza kurekebishwa wakati wa uchapishaji.

Benki Kuu ya Tanzania iliendelea na sera ya kiwango takriban 5.9% mwaka 2024 na kubaki nacho hadi 5.75% hadi Desemba 2025 kuzuia mategemeo ya mfumuko wa bei na kubaki na uthabiti wa kiwango cha ubadilishaji. ,

Njia ya mfumuko wa bei ya Tanzania inaonekana kudhibitika kama masoko mengine yanayochipuka yakitekeleza sera za fedha kwa tahadhari katika hofu ya kidunia.

Kuangalia msukumo uliovunja rekodi wa Uwekezaji wa Moja kwa Moja wa Kigeni (FDI) Afrika nzima ambao ulifikia kiwango cha juu cha muda wote cha Dola za Kimarekani Bilionii 97 mwaka 2024. Tanzania inajivunia kasi hii. Ikisukumwa na mfumo huria na juhudi za uwekezaji ambazo zilikuza mapato ya Afrika kwa 75%, FDI ya Tanzania inalengwa kufikia USD bilioni 1.8 mwaka 2025 na mwaka 2026.

Ukuaji huu wa uhakika unaakisi kuboresha mazingira ya uwekezaji nchini. Kufurahia mafanikio haya malipo binafsi ambayo yalifikia 1.0% ya GDP mwaka 2024 yanaendelea kutoa safu imara kwa akaunti za kigeni za Tanzania na kuimarisha uthabiti wa kifedha wa taifa katika uchumi wa kikanda unaokua.

Sekta ya kigeni pia inategemea kuonyesha uthabiti na uboreshaji wa taratibu mwaka 2024. Akiba ya biashara ya nchi imeonyesha ukuaji ikisukumwa na mauzo ya nje kama madini, bidhaa za kilimo, na utengenezaji wa bidhaa. Dhahabu inabaki kuwa madini makubwa ya kuuza nje, wakati mauzo ya nje ya asili kama tumbaku na korosho yaliongezeka kwa 25% kutokana na ongezeko la bei na ukubwa wake mwaka 2025.

Uuzaji wa nje wa bidhaa na huduma wa Tanzania ulitegemea kufikia USD bilioni 17 mwaka 2025 na USD bilioni 18 mwaka 2026. Hata hivyo uingizaji wa nchi umeongezeka kwa kiasi kikubwa na nakisi ya biashara ikitarajiwa kuongezeka kimsingi ikisukumwa na miradi ya miundombinu yenye kuhitaji mitaji mikubwa kama vile reli ya kisasa (SGR) na Kituo cha Kufua Umeme kwa Maji cha Julius Nyerere pamoja na ukuaji wa mahitaji ya vifaa vya viwandani. ,

Nchi, kwa kiasi ina sera ya biashara huria, wakati biashara kama 42% ya makadirio ya GDP ikitegemewa kuongezeka pamoja na ukuaji wa kiuchumi.

Muonekano wa kifedha wa Tanzania una sifa ya wasifu thabiti wa deni. Kuanzia mwaka 2024, deni la nje lilikua takriban 32% ya GDP ambalo wakati huo lilitegemewa kushuka hadi 30% mwaka 2025. (Angalia Jedwali 6). Makadirio kwa mwaka 2026 ni kwamba deni la nje linaweza kuwa takriban 31% ya GDP kusaidia lengo la Tanzania kuwa na udhibiti wa deni katika ukuaji wa uchumi unaoendelea. Serikali inaendelea kulenga kwenye uimara wa uchumi mkuu na usimamizi wa madeni, unaolenga uwiano wa ukopaji wa nje na jitihada za mapato ya ndani, na kutoa athari chanya kwa mvuto wa biashara ya Tanzania kwa kuimarisha Imani ya uwekezaji na kuhakikisha uimara wa kifedha.

Jedwali 6: Deni la Tanzania (la ndani na nje) kama% ya GDP

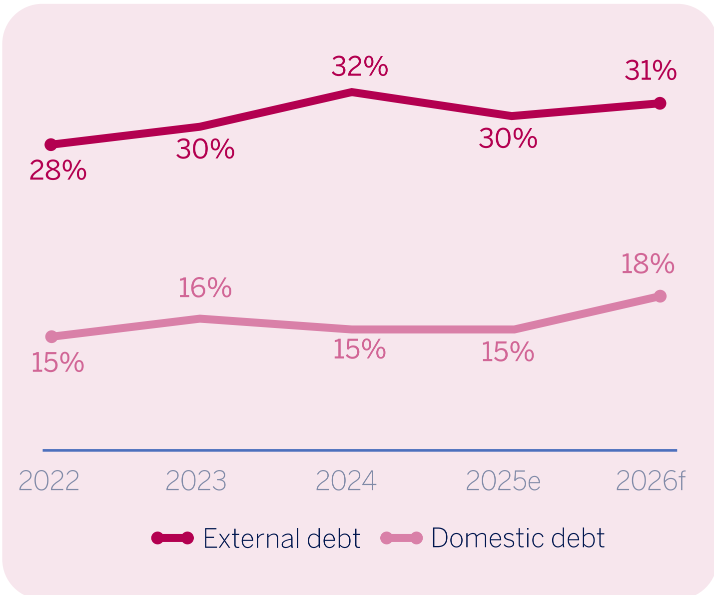

Chanzo: Ripoti iliyoachiliwa ya Standard Bank ya Masoko ya Afrika Juni 2025

Maelezo: 'f' inawakilisha alama za data zinazotabiriwa; 'e' inawakilisha alama ya data zinazokadiriwa.

Soko la fedha za kigeni la Tanzania linategemewa kupata mshuko wa thamani wa taratibu wa Shillingi ya Kitanzania (TZS), kuonyesha marekebisho ya soko katikati ya mazingira ya dunia na ya ndani. Shillingi ya Tanzania ilitegemewa kufanya biashara katika wastani wa TZS 2,655.9 kwa Dola ya Kimarekani mwaka 2025 na kukadiriwa kwa wastani wa TZS 2,718.9 kwa Dola ya Kimarekani mwaka 2026 na kufanya mshuko wa taratibu kutoka TZS 2,435.5 mwaka 2024. Licha ya shinikizo hilo la chini kwenye thamani ya sarafu, nafasi ya uwezo wa kifedha wa Tanzania inabaki imara wakati akiba ya fedha za kigeni ikitegemea kukua kwa kiasi kikubwa, kutoka bilioni 5.7 za Dola za Kimarekani mwaka 2024 hadi makadirio ya Bilionii 6.4 za Dola za Kimarekani mwaka 2025 na kufikia makadirio ya Bilionii 7.0 ya Dolla za Kimarekani hadi mwisho wa 2026. Ukuaji huu katika akiba unaonyesha kwamba wakati kiwango cha ubadilishaji kinajirekebisha na nguvu ya soko Benki ya Tanzania (BOT) kwa mafanikio inaimarisha bafa yake kudumisha uimara wa uchumi mkubwa kwa jumla na kusaidia sera ya fedha ya tahadhari. Ili kuhakikisha kwamba sekta binafsi inayokua, ambayo ukuaji wa mtaji wake ulifika 20.3 mwaka 2025, ina uwekezaji wa fedha wa kutosha BOT imesimamia vizuri ukwasi wa soko kupitia mfumo wake wa viwango vya riba. Kwa kushusha kiwango cha Benki Kuu (CBR) hadi 5.75% Oktoba 2025 na kutumia nyaraka kama vile mikataba ya dhamana ya kurudisha, BOT imefanikiwa kutekeleza mahitaji makubwa ya fedha kutoka benki za biashara wakati ikisimamia riba kati ya benki katika ukanda imara. Uingiliaji huu umesaidiwa na mageuzi ya kimuundo pamoja na marekebisho ya mfumo wa usimamizi wa Msaada wa Dharura wa Ukwasi (ELA) ulioandaliwa kuhakikisha mfumo wa upatanishi wa kifedha mzuri unaoweza kusaidia nia ya ukuaji ya Tanzania kwa 6%.

Kwa jumla Tanzania inanufaika na misingi yake ya uchumi mkubwa pamoja na ukuaji mzuri wa uuzaji nje hasa kwenye madini na bidhaa za kilimo, na ongezeko la uwekezaji wa moja kwa moja wa kigeni ambavyo kwa pamoja vinakuza mvuto wa biashara wa nchi.

4 UIMARA WA UCHUMI MKUU

Mfumo wa sera za kimkakati huongeza matarajio ya mazingira ya biashara ya muda mrefu Tanzania.

KIWANGO CHA KIELEZO CHA KUJIAMINI KWA BIASHARA CHA TANZANIA

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benkiy a Stanbic Toleo 5

Kujiamini kwa biashara kunaweza kubadilika kati ya 0 na 100 ambapo 0 inaonyesha kutojiamini kabisa, 50 katikati vna 100 kujiamini kabisa.Katika matokeo ya utafiti wa Oktoba 2025 SB ATB kiwango cha kielezo cha kujiamini kwa biashara cha Tanzania kiliongezeka kidogo hadi 73 kutoka 72 katika utafiti wa ATB wa mwezi Agosti 2024.

Kiasi cha biashara zilizofanyiwa utafiti ambazo zilikuwa na matumaini makubwa au matumaini makubwa mno kuhusu utendaji wa uchumi mintarafu biashara zao katika miaka 3 ijayo kiliongezeka kwa pointi ya asilimia 8 hadi 74% kutoka 66% mwezi Agosti 2024 (Angalia Mchoro 7). Biashara ndogo zilizofanyiwa utafiti zilifuata mtindo huu- ikiongezeka kwa asilimia ya point 17 katika kipindi hicho hicho. Kwa hiyo basi kiasi cha biashara zilizofanyiwa utafiti ambacho hawakuwa na mategemeo makubwa au kutokuwa na matumaini kabisa kilipungua kutoka 2% kutoka 10% katika kipindi hicho hicho. Hii inaashiria kwamba sehemu kubwa ya biashara zilizochunguzwa ambazo awali ziliionyesha hofu zilihamia katika matumaini katika msisitizo huu wa utafiti (Angalia Mchoro 7).

Mchoro 7: Mtazamo wa biashara za Tanzania zilizofanyiwa utafiti kuhusu utendaji wa uchumi mintarafu biashara.

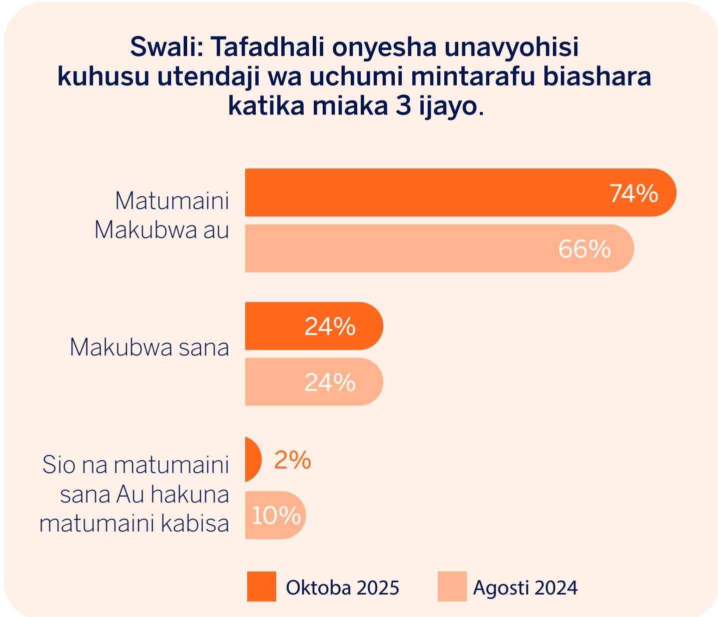

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Angalizo: 'Iliyokataliwa' haijaonyeshwa kwenye slaidi. Ukomo unaweza usifike 100% kamili.

Imani ya biashara zilizochunguzwa kuhusu uchumi imeongezeka katika mawimbi manne ya SB ATB yaliyopita (Angalia Mchoro 8). 74% ya biashara zilizochunguzwa zilionyesha matumaini makubwa (ama matumaini makubwa au matumaini mno) katika msisitizo huu wa utafiti kulingana na 66% mwezi Septemba 2022. Hii imesukumwa kwa kiasi kikubwa na mwenendo kama huo miongoni mwa biashara ndogo ambazo zilichunguzwa ambazo ziliarifu ongezeko la asilimia pointi 11 kwa kipindi hicho hicho..

Mchoro 8: Sehemu ya biashara za Tanzania zilizochunguzwa ambazo zinaonyesha matumaini katika utendaji wa uchumi katika mapitio 4 yaliyopita ya SB ATB.

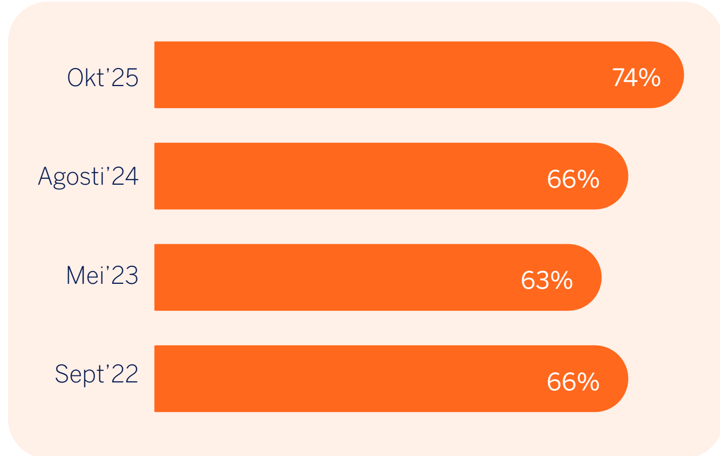

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic

Biashara zilizochunguzwa pia zina matumaini kuhusu ukuaji wa biashara zao, kwa sababu mbalimbali. 71% ya biashara zilizochunguzwa zilionyesha ukuaji wa biashara kama kichocheo cha mtazamo wao chanya katika msisitizo wa utafiti, ongezeko la asilimia kumi (10) za pointi kutoka Agosti 2024. Maelezo kuhusu masharti makubwa kutoka kwa wateja wa biashara ambazo

> Kuna mwelekeo wa ukuaji unaoonekana katika biashara ya kimataifa kama matokeo ya sera za biashara zinazounga mkono na mifumo wezeshi. Mifumo yetu sasa ni rahisi kufikia na kutumia kwa sababu imeunganishwa.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania

zimechunguzwa pia waliona ongezeko kubwa la asilimia 24 za pointi; na kupanda hadi 61% katika kipindi hicho hicho. Pamoja na hayo biashara zilizochunguzwa zimeeleza ushukaji katika mambo mengine. Matumaini yaliyotokana na ongezeko la ukuaji wa kiuchumi yalipungua hadi 28% kutoka 30% Agosti, 2024 wakati uimara wa kiuchumi na sera nzuri ulishuka hadi 14% kutoka 26% na 31% mwezi Agosti, 2024 mtawalia. Kwa hiyo mategemeo ya mabadiliko ya Serikali kuchochea uchumi yalionyesha punguzo dogo kutoka 24% hadi 21% katika kipindi hicho hicho.

"Kuna mwenendo wa ukuaji wa wazi wa biashara ya kimataifa kutokana na msaada wa sera za biashara na mafunzo wezeshi. Sasa mifumo yetu ni rahisi kuipata na kutumia kwa vile imeunganishwa."

Miwakilishi kutoka Mamlaka ya Kodi Tanzania.

Sanjari na matumaini makubwa yaliyoonyeshwa na biashara zilizochunguzwa, ukuaji wa GDP halisi unategemea kuendelea kuongezeka ukionyesha mwenendo wa kiuchumi mpana ambao utanufaisha biashara. (Angalia Mchoro 9). Ukuaji huu unategemea kufikia 5.8% mwaka 2025 ongezeko kutoka 5.5% mwaka 2024, na inategemewa kuongezeka zaidi hadi 6.1% mwaka 2026. Ukuaji wa kiuchumi unaendelea sambamba na mazingira ya mfumuko wa bei ambao umezuiwa kwa wastani licha ya kuongezeka taratibu kwa kiwango cha mfumuko wa bei kukadiriwa kwa wastani wa 3.4% mwaka 2025, ongezeko kutoka 3.1% mwaka 2024 na inategemewa kuongezeka kidogo hadi 3.6% mwaka 2026. Licha ya ukuaji huu mdogo viwango hivi vya bei vya wastani vinaendelea kusaidia uwezo halisi wa ununuaji wa watumiaji, ikitoa njia nyeupe kwa biashara kufikia viwango vyao vya ukuaji kupitia kiasi cha mauzo endelevu. Msingi wa uvumilivu wa uchumi unaonekana zaidi kwa uimarishaji wa sekta ya nje na uthabiti wa kifedha. BOT ilieleza kwamba akiba ya fedha za kigeni ilibaki madhubuti kiasi cha Bilionii 6 za USD mwisho wa Octoba 2025 inayotosha kwa miezi 4.7 ya uagizaji wa bidhaa na huduma unaotarajiwa, ikipita vigezo vyote vya kitaifa na Jumuia ya Afrika Mashariki.

Uimara katika akiba kwa kiasi unakuwa bafa kwa biashara zinazohusika na biashara ya kimataifa, ikipunguza hatari ya kuyumba kwa sarafu ambako aghalabu huharibu hisia za muda mrefu za "sera nzuri". Zaidi ya hapo sekta ya benki imeonyesha hali nzuri sana inayoakisiwa katika muendelezo wa ukuaji wa mwaka wa mikopo ya sekta binafsi ambapo ilikua kwa 16% mwezi Oktoba 2025, kimsingi ikisukumwa na shughuli nyingi katika uchimbaji madini na kokoto, kilimo, hoteli na migahawa. Aidha ukwasi kutoka mfumo wa benki ulibaki toshelevu, ambapo kiwango cha riba katika soko la fedha baina ya benki kikipungua hadi 6.38% mwezi Oktoba 2025. Uboreshaji katika ubora wa mikopo unaonyesha kwamba asasi za kifedha ziko katika nafasi imara zaidi kukopesha biashara zinazotaka kukua.

Mchoro 9: Ukuaji sahihi wa GDP ya Tanzania(%)

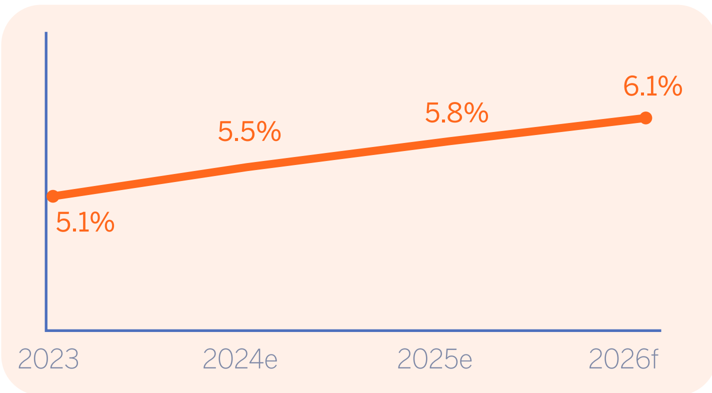

Chanzo: Standard Bank, 2026, Ripoti iliyoachiwa ya Masoko ya Afrika, Januari, 2026

Maelezo: 'f' inawakilisha alama ya data iliyotabiriwa, na 'e' inawakilisha alama ya data inayokadiriwa.

Pamoja na hayo biashara zilizotafitiwa pia zina tahadhari ya hasara kutokea kwenye ukuaji wa mapato katika miaka mitatu ijayo.

86% ilionyesha hofu ya viwanda vyao kupungua katika uchunguzi huu, ikiongezeka kutoka 67% mwezi Agosti 2024 (Mchoro 10). 82% ilionyesha matatizo ya kifedha, kutoka 68% katika kipindi hicho hicho. Zaidi ya hayo, 79% ya biashara zilizochunguzwa zilikuwa na tahadhari ya upungufu wa mauzo, asilimia 5 ya ongezeko kutoka Agosti, 2024.

SULUHISHO LA BENKI YA STANBIC

Ushirikiano wa Upataji Masoko

Washirika wa Benki ya Stanbic na Chama cha Wafanyabiashara, Mawakala wa Utangazaji Biashara na Mashirika ya Viwanda kwa kushirikiana katika uwezeshaji upatikanaji masoko Afrika nzima na masoko ya kimataifa.

Tunakuza suluhisho zetu za upatikanaji masoko na mitandao mikubwa mingine kwa kutoa ushirikiano wa maana wenye athari na washirika wetu kuwezesha fursa za ukuaji wa biashara za Kiafrika.

Suluhisho la Biashara ya Afrika na China

Suluhisho la Biashara ya Afrika na China la Benki ya Stanbic (ACTS) linasaidia kufungua upatikanaji wa masoko kwa biashara za Kiafrika kwa fursa za kuuza nje na kuagiza.

Kupitia suluhisho letu la uuzaji nje tunaweza kusaidia biashara kukuza biashara zao kwa kutafuta washirika wa biashara katika masoko ya kimataifa.

Suluhisho letu la uagizaji linatuwezesha kusaidia biashara kukuza shughuli zao kwa uagizaji wa mitambo na vifaa.

"Ukame uliosababishwa na mabadiliko ya tabianchi umeathiri vibaya uzalishaji wa kilimo, gharama za pembejeo na faida ya jumla mwaka huu."

Mwakilishi kutoka Wizara ya Fedha

Mchoro 10: Sababu za wasiwasi miongoni mwa biashara za Kitanzania zilizochunguzwa kuhusu mapato ya biashara katika miaka 3 ijayo.

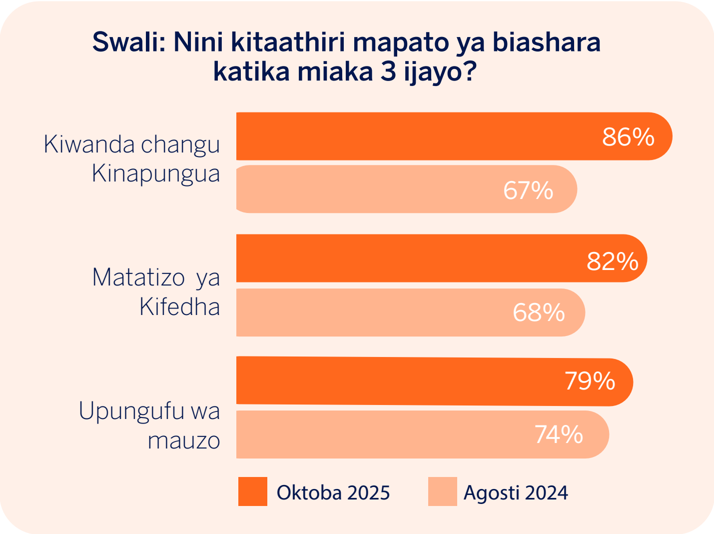

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo 5

Mabadiliko ya tabia nchi yanaendelea kuathiri mazingira ambamo biashara za Tanzania zilizochunguzwa zinafanya kazi hivyo kuathiri vibaya utendaji wao. 57% zilieleza kuongezeka kwa matatizo katika kupata fedha, na 37% ziliona mabadiliko katika tabia za wateja kutokana na mabadiliko ya tabia nchi. Zaidi ya 36% zilionyesha ukosefu wa uzalishaji, ambapo 35% zilionyesha ongezeko la gharama za uendeshaji.

"Ukame uliotokana na mabadiliko ya tabianchi umeathiri vibaya uzalishaji wa kilimo, gharama za pembejeo na faida ya jumla mwaka huu." Mwakilishi kutoka Wizara ya Fedha.

Katika kujibu, Serikali na washirika wake wa kimataifa walifanya mabadiliko ya sera na kimataifa kuboresha ustahamilivu wa hali ya hewa na kuimarisha mazingira ya biashara. Jitihada hii ilihusika kwa kiasi kikubwa katika kuendeleza Mchango Uliowekwa Kitaifa (NDC 30), Mpango mkubwa wa tabianchi wa Tanzania hadi sasa, ambao uliingia katika hatua muhimu ya uundaji Januari 2025 kupitia Ahadi ya Tabianchi ya UNDP.

Licha ya ahadi ya "daraja la uwekezaji,"NDC 3.0 inaunganisha suluhisho za kiasilia na usimamizi madhubuti moja kwa moja kupunguza athari za kiutendaji kuhusiana na tabianchi zilizoainishwa na 35% ya biashara zilizochunguzwa. Mwezi Oktoba 2025 Serikali ilifanya Kikao cha Kiufundi cha Taifa-Pre-COP30 kuhalalisha vipaumbele hivi kuhakikisha kwamba malengo mapya ya tabianchi yanalingana na mahitaji ya sekta binafsi kwa hatua jumuishi na uimara wa kiuchumi wa muda mrefu.

Kwa hakika, katika COP30 Novemba 2025 Tanzania iliweka wajibu wake kama Mwenyekiti wa African Group of Negotiators (AGN) kupigania agenda ya pamoja ya bara ikilenga kupata USD trillion 1.3 zilizokadiriwa kila mwaka kwa fedha za tabianchi ifikapo 2035. ,

Msingi wa mazingira ya kisiasa wezeshi ulikuwa kupitishwa na kuchapishwa kwa Sheria ya Usimamizi wa Mazingira (Marekebisho) Machi, 2025 ikiwezesha Kituo cha Kitaifa cha Kufuatilia Kaboni (NCMC) kuwezesha ufanyaji biashara ya kaboni kimataifa, hivyo kuweka msingi kwa Ibara 6 ya Mkataba wa Paris na kufungua Fedha za Tabia nchi za Sekta Binafsi kwa biashara.

Na zaidi, ili kuihusisha sekta ya kifedha na malengo haya, Benki Kuu ya Tanzania ilitoa Miongozo ya Hatari za Tabianchi za Kifedha, Usimamizi na Ufichuaji mwezi Januari 2025.

Miongozo hii inaitaka benki kutoa mfumo mzuri wa kuainisha na kufuatilia athari halisi na za biashara zao na shughuli za ukaguzi wa ndani.

Athari za Kijamii za Benki ya Stanbic. Kulinda Kazi za Uchimbaji na Kusaidia Uimara wa Kiuchumi wa Ndani.

Fedha za Standard Bank ziliwezesha ubinafsishaji wa Shanta Gold, muajiri mkubwa na mchangiaji wa uchumi wa uchimbaji madini Tanzania. Kwa kutoa mkopo wa USD milioni 150 uliowezesha Saturn Resources kuchukua na kuiandika tena kampuni, Benki ilisaidia kuimarisha shughuli wakati ambapo kwa hakika mwekezaji alikuwa muhimu kwa uendeleaji wa uzalishaji na uajiri. Uchimbaji dhahabu unachangia 21% ya mapato ya nje ya Tanzania, ikisaidia maelfu ya wafanyakazi na wauzaji wa ndani kuhakikisha uendeleaji katika shughuli za Shanta Gold kulinda ajira, inadumisha vipato kwa jumuiya za wachimbaji na kusaidia biashara ndogo nyingi ambazo zinategemea shughuli zinazohusiana na uchimbaji madini.

Ubinafishaji unawezesha usimamizi kuwekeza vizuri kwenye uchunguzi, usalama, miradi ya jamii na uboreshaji wa shughuli za uendeshaji. Hii huimarisha uendelevu wa miji ya uchimbaji madini, ambapo shule, maduka na miundombinu aghalabu hutegemea shughuli za kiuchumi zinazohusiana na uchimbaji.

Kwa hiyo msaada wa Standard Bank kupitia Benki ya Standard Tanzania unalinda riziki, unaimarisha tasnia muhimu na kuboresha uimara wa kiuchumi wa Tanzania.

Athari za kijamii za Benki ya Stanbic kuwezesha wajasiriamali kupitia Biashara Incubator' ni msukumo mkubwa wa uwezeshaji wa wajasiriamali ikiwapatia ujuzi wa vitendo, ushauri na maendeleo ya biashara yenye soko.

Athari za kijamii za Benki ya Stanbic: Kuwezesha Wajasiriamali kupitia "Biashara Incubator" ni msukumo mkubwa wa uwezeshaji wa wajasiriamali ikiwapatia ujuzi wa vitendo na msaada wa maendeleo ya biashara yenye soko. Mwaka 2024 mradi ulitoa zaidi ya mafunzo muhimu kwa wajasiriamali 3,600 pamoja na zaidi ya wanawake 15,000, kwenye sekta mbalimbali kama kilimo, wachuuzi huduma na teknolojia. Mafunzo yalihusisha maeneo muhimu pamoja na mikakati ya utendaji, usimamizi wa mikopo, mpangilio, afya, usalama na mtindo wa biashara.

Kwa kujenga uwezo wa kijasiriamali na ukuzaji wa upatikanaji masoko, Standard Bank inawezesha watu binafsi kutengeneza kazi, kupanua vipato vya kaya na kuchangia uthabiti wa kiuchumi wa Tanzania na maendeleo ya muda mrefu.

JITIHADA ZA BENKI YA STANBIC

Kujenga Uwezo wa Kijasiriamali na Upatikanaji Masoko kupitia Athari Kubwa

Majukwaa ya Maendeleo ya SME

Benki ya Stanbic Tanzania inaharakisha ukuaji wa SME na kuimarisha ustahimilivu wa biashara wa taifa kupitia Biashara Incubator, jukwaa la ujengaji uwelewa mkubwa lililokusudiwa kuwawezesha wajasiriamali ujuzi, mitandao na utayari wa masoko. Mwaka 2024 mpango ulitoa madarasa ya uzamili 50, kuwafikia wajasiriamali 3,600, pamoja na zaidi ya wanawake 1,500 katika nyanja kama kilimo, uchuuzaji, utengenezaji, huduma na teknolojia.

Kupitia mipango mahususi kama Mpango wa Maendeleo ya Wasambazaji ambao ulifundisha SME 200, pamoja na wanawake na walemavu kupata minyororo ya usambazaji ya mashirika na sekta ya umma, Benki inatengeneza njia mpya kwa ushiriki wa kiuchumi jumuishi. Mpango wa RISE ukiendeshwa kwa ushirika na AB InBev, zaidi ulisaidia wajasiriamali wadogo 370 kupata elimu ya kifedha na mafunzo ya ufanisi wa uendeshaji kuimarisha utendaji wa biashara na maisha ya wenyeji.

Kwa kuchanganya maendeleo ya ujuzi, ushauri na muungano wa masoko, Benki ya Stanbic inawawezesha wajasiriamali wa Kitanzania kupima uendelevu, kutengeneza ajira na kuchangia kwa uhakika uthabiti wa kiuchumi wa taifa wa muda mrefu.

5 WA SERIKALI

Biashara ambazo zimechunguzwa zimeiona Serikali kuwa na msaada zaidi kwa biashara ya mpakani katika msimamo huu wa utafiti.

MSAADA WA SERIKALI YA TANZANIA KWENYE BIASHARA

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic

Kielelezo cha mchango wa Serikali kinaweza kubadilika kati ya 0 na 100 ambapo 0 inaonyesha kukosekana kabisa msaada wa serikali, 50 katikati na 100 msaada mkubwa wa serikali. Katika matokeo ya mapitio ya Agosti 2025, alama za kielezo cha msaada wa serikali ya Tanzania iliongezeka kidogo hadi 69 kutoka 65 mwezi Augast 2024 SB ATB. Hii ina maana kwamba biashara ambazo zimechunguzwa Tanzania zinahisi kuwa serikali imekuwa na msaada mkubwa kwa shughuli za biashara ya mpakani katika uchunguzi huo kulingana na uchunguzi wa Agosti 2024.

Muonekano wa jumla kuhusu msaada wa Serikali kwenye biashara ya mpakani umeimarika miongoni mwa biashara ambazo zimepitiwa katika uchunguzi huu kulinganisha na August, 2024.

Sehemu ya biashara ambazo zimechunguzwa ambayo imehisi kuwa Serikali ilikuwa na msaada kwa kiasi fulani au kuwa na msaada mkubwa kwa biashara ya mpakani iliongezeka hadi 61% kutoka 54% mwezi Agosti, 2024. Hii inafanana na kiasi cha biashara ambazo zimechunguzwa ambazo zimeiona Serikali ama haikuwa na msaada mkubwa au kutokuwa na msaada kabisa, ikishuka kutoka 120% mwezi Agosti 2024 hadi 8% katika uchunguzi huu (Angalia Mchoro 11). Biashara ndogo zilizochunguzwa ziliongoza msimamo huu wakati wale ambao waliona Serikali kuwa kiasi fulani inasaidia au imesaidia sana ikiongezeka kwa kiasi kikubwa hadi 56% kutoka 45% mwezi Agosti 2024.

UKWELI:

Uimarishaji hali ya fedha na mageuzi ya kidigitali yanakuza uwezeshaji wa biashara.

Mchoro 11: Mitazamo ya msaada wa Serikali kwa biashara ya mipakani

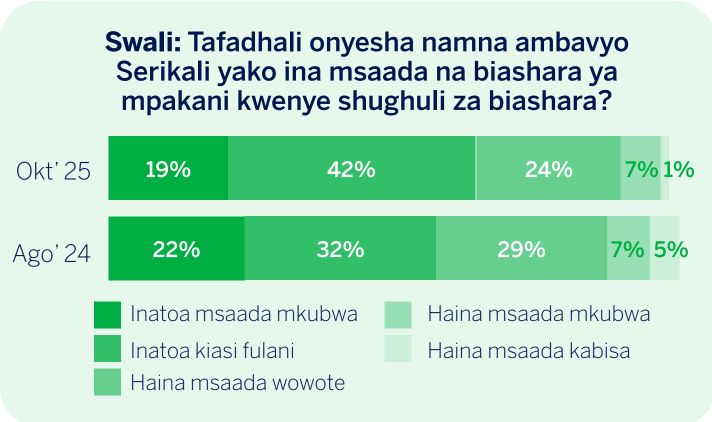

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Angalizo: Tarakimu zinaweza zisifike 100% kabisa kutokana na majibu ya "sijui" na "amekataa" kutojumuishwa.

8% ya biashara ambazo zimechunguzwa zimeona Serikali kutokuwa na msaada na biashara ya mpakani kulinganisha na 12% mwezi Agosti 2024.

Marekebisho ya udhibiti ya Serikali yanayoendelea yangeweza, kwa kiasi fulani, kuelezea mitazamo chanya miongoni mwa biashara ambazo zimechunguzwa.

Alama ya Marekebisho ya Udhibiti Tanzania ni jitihada endelevu inayolenga kuondoa vikwazo vya ukiritimba kwa kurekebisha taratibu ngumu za kiutawala, pamoja na ada za udhibiti na kuunganisha taratibu katika wakala zote za Serikali. Hatua ya awali, inayojulikana kama Marekebisho ya Udhibiti Kuimarisha Mazingira ya Biashara (MKUMBI I) ilizinduliwa na Serikali April, 2018.

Mfumo huu ulikusudiwa kushughulikia gharama za juu za utendaji kurahisisha taratibu za uidhinishaji na kupunguza taratibu za udhibiti Serikali, wakati ikifaidika na mafanikio ya awamu ya kwanza ilizindua rasmi matayarisho ya pili ya Marekebisho ya Udhibiti Kuimarisha Mazingira ya Biashara (MKUMBI II) mwezi April 2025 kushughulikia vikwazo vilivyo salia na kuweka mazingira mazuri zaidi ya kibiashara ambayo yamewiana na uhalisia wa kiuchumi na kiufundi wa sasa.

Utendaji wa umma huu mpya kwa agenda ya mageuzi chanya ya sekta binafsi unaimarisha zaidi imani kwa kuahidi urahisishaji endelevu wa taratibu ngumu, upunguzaji wa ada, ulinganifu wa taratibu na kurahisisha biashara ya mpakani.

"Uongozi wa juu wa nchi umesisistiza kwa nguvu uwezeshaji wa biashara kupitia Mpango/Mfumo, waraka ulioandaliwa

> Uongozi wa juu wa nchi umesisitiza kwa nguvu uwezeshaji wa biashara kupitia utekelezaji wa Blueprint, waraka uliokusudiwa kushughulikia vizuizi vya biashara vya ndani na kuwaelekeza wawekezaji katika kusimamia michakato ya biashara.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania
>
> Serikali imefungua masoko kusaidia sekta isiyo rasmi kama kujenga majengo ya wafanyabiashara mitaani katika kila mkoa kwa kuwaleta katika sekta rasmi ili waweze kupata mikopo na usajili wa biashara.
>
> Mwakilishi kutoka Wizara ya Fedha.
>
> Sera ya Serikali imetekeleza wajibu mkubwa katika kuwezesha ukuaji wa biashara kwa kuunganisha mifumo ambayo imefanya upatikanaji kuwa rahisi zaidi na kupunguza muda unaotakiwa kwa ajili ya malipo ya kodi na ushuru wa forodha.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania.

61% ya biashara za Tanzania ambazo zimechunguzwa zinaona Serikali kuwa na msaada kwa biashara za mpakani kulinganisha na 54% katika uchunguzi wa Agosti,2024.

kushughulikia vikwazo vya biashara ya ndani na kuongeza wawekezaji katika kuongoza michakato ya biashara."

Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania.

Zaidi ya hayo kuanzishwa kwa Mamlaka ya Uwekezaji na Maeneo Maalumu ya Kiuchumi Tanzania (TISERA) ingeweza, kwa kiasi kuelezea mitazamo chanya ya msaada wa Serikali wa biashara zilizochunguzwa. TISERA ilianzishwa kupitia muungano wa Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) na Mamlaka ya Maeneo ya Usindikaji wa Kuuza Nje (EPZA) chini ya Sheria ya Uwekezaji na Maeneo Maalumu ya Kiuchumi No.6 ya mwaka 2025.

Kazi kubwa ya Mamlaka ni kuwezesha mitiririko ya mtaji na kupanga malengo ya viwanda na biashara kuwanufaisha moja kwa moja wasafirishaji nje. Aidha Serikali pia ilizindua SEZ's mpya mwaka 2025 kuimarisha ukuaji ulioongozwa na usafirishaji wa nje na viwanda. Inajumuisha Nala SEZ Dodoma, Kwala SE2 Mkoa wa Pwani, Buzwagi SE2 Shinyanga, Bagamoyo Ezo Maritne City-Phase 1 na upanuzi wa Benjamin William Mkapa SE2 Dar es Salaam.

TISERA ilisukuma uwekezaji wa moja kwa wa kigeni (FDI) 2025 kwa kuvunja rekodi ya usajili wa USD bilioni 3.22 kwenye miradi 250 pekee katika robo ya mwaka 2025 pekee. Ongezeko hili kubwa lilitokana na msaada wa kiutendaji elekezi kutoka Kituo cha Uwekezaji cha One-Stop (OSFC) na Kituo Kikuu cha Huduma za Wawekezaji (PISC), ambacho sasa kinaharakisha vibali muhimu vya ujenzi ndani ya saa 24.

Mkazo huu kwenye kiingilio madhubuti, kimoja na chenye ufanisi kwa uwekezaji wa nje na utengenezaji uliolengwa nje unaonyesha mabadiliko ya moja kwa moja na chanya ya kiasasi ambayo kwa kiasi yamechangia kwa muonekano mzuri wa msaada wa Serikali kwa biashara ya mpakani.

Uwekezaji mkubwa katika miundombinu wezeshi ya biashara umepunguza msuguano wa kiutendaji, maendeleo ambayo yamesababisha mitazamo chanya iliyoonekana. Ukarabati na upanuaji wa Bandari ya Mtwara, ambao uliendelea mwaka wote wa 2025 moja kwa moja ulisaidia sekta za uuzaji nje kama korosho kwa kutoa mlango fanisi kwa masoko ya duniani.

Uwezo wa bandari uliimarishwa vya kutosha na gati la kisasa na kuvutia uwekezaji wa nje na kufanya kama kitovu cha masoko ya dunia.

8% ya biashara ambazo zimechunguzwa zimeona Serikali kutokuwa na msaada na biashara ya mpakani kulinganisha na 12% mwezi Agosti 2024.

Mkazo kwenye miundombinu ni sehemu ya mkakati mpana wa Serikali ulioanishwa katika Ilani ya Chama cha Mapinduzi (CCM) ya 2015-2030 ambayo inaweka kipaumbele upanuaji wa Reli ya Kisasa (SGR) na barabara kuu muhimu kuibadilisha Tanzania kuwa kitovu cha usafiri na ugavi cha kikanda.

Isitoshe Bandari ya Mtwara imeanza rasmi kushughulikia usafiri wa bidhaa za petroli ziendazo nchi za jirani kama Malawi na Zambia Septemba, 2025 maendeleo mapya ambayo yanaonyesha athari ya haraka ya uimarishaji huu mintarafu uwezeshaji na ufanisi wa biashara ya mipakani.

"Serikali imefungua masoko kusaidia sekta isiyo rasmi, kama vile ujenzi wa masoko ya wafanyabiashara wa mtaani katika kila mkoa ili kuwaingiza katika mfumo rasmi waweze kupata mikopo na usafiri wa biashara."

Mwakilishi kutoka Wizara ya Fedha

Jitihada zilizolengwa za kimkoa na kitaifa mwaka 2025 kuondoa Vizuizi Visivyo na Ushuru (NTBS) pia zilisaidia ongezeko la biashara ya mpakani na kusaidia kusukuma mitazamo chanya ya biashara.

Mafanikio makubwa yalikuwa kuzindua Dawati la Taarifa za Biashara Octoba 2025 katika Kituo cha Mpakani cha Taveta-Holili (OSBP) ambacho hutoa taratibu za biashara zilizorahisishwa, upatikanaji wa utoaji taarifa kwa mtandao NTB na taarifa za masoko kupitia majukwaa ya kidigitali.

ATB ni jukwaa la kidigitali ambalo linaruhusu wafanya biashara kuwasilisha malalamiko rasmi kupitia simu janja au vituo vya webu wakati wowote wanapokutana na vikwazo visivyokuwa rasmi, kama ukaguzi uliopitiliza, ucheleweshaji vibali au ada za mpakani zisizofanana. Maafisa wa Serikali wanaweza kwa urahisi kuwatafuta na kutatua vikwazo, hivyo kuwawezesha uwajibikaji na kupunguza muda wa upitaji.

Jitihada hii ni sehemu ya juhudi kubwa ya Baraza la Biashara la Afrika Mashariki (EAB) na washirika wake kuwawezesha wafanyabiashara wadogo wa mpakani. Dawati moja kwa moja linashughulikia changamoto za muda mrefu kwa kutoa upatikanaji rahisi wa taarifa za biashara, hali ya masoko na taratibu. Kwa umakini linatoa majukwaa ya kidigitali kwa ajili ya kutoa malalamiko haraka ya NTBs, ikiruhusu utatuzi wa haraka na kuimarisha ufanisi wa mienendo ya mpakani.

Zaidi ya hayo Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) yalizindua Dawati la Kufanikisha Biashara Madhubuti Agosti 2025 katika mikoa yote kusaidia ukuaji wa biashara na kutatua changamoto za biashara kusaidia juhudi za kimkoa. Madawati 200 ya ufanisi wa biashara ambayo yameanzishwa nchi nzima yalilenga sekta isiyo rasmi, ikilenga kupunguza urasimu na kutoa jukwaa muhimu kwa wafanyabiashara kutatua masuala ambayo ni muhimu kwa shughuli rahisi za biashara ya mpakani.

"Sera ya Serikali imetoa mchango mkubwa katika kuwezesha ukuaji wa biashara kwa kuunganisha mifumo, ambayo imefanya upatikanaji kuwa rahisi zaidi na kupunguza muda unaotakiwa kwa malipo ya kodi na malipo ya ushuru."

Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania

Tanzania iliandaa Mkutano wa Nishati Afrika kuonyesha azma yake kwenye biashara vumilivu ya tabianchi na viwanda endelevu.

Kwa kuwa mwenyeji wa mjadala huu wa bara, Serikali ilifanikiwa kuvutia wawekezaji waliovutiwa na uwezo wa nchi wa nishati mbadala na mnyororo wa madini muhimu.

Mtazamo wa mkutano kuhusu miundombinu ya nishati safi ulitoa ramani ya wazi ya kupunguza gharama za utendaji za muda mrefu na kutekeleza viwango vya kimataifa vya kaboni. Ushiriki huu wa ngazi ya juu uliimarisha mtazamo kwamba serikali inafungua njia nyingine ya mauzo ya nje ya "kijani". Matokeo yake mkutano ulitumika kama uidhinishaji wa utayari wa Tanzania kuongoza mpito wa bara kuelekea mfumoecologia wa biashara endelevu na unganishi.

Baada ya kusema hayo, kuna njia mbalimbali ambazo biashara zilizochunguzwa bado zinahitaji msaada wa Serikali katika biashara ya mpakani.

Kushuka kwa ushuru wa forodha na uwazi kwenye ushuru wa forodha kulionekana na biashara ambazo zimechunguzwa kama maeneo muhimu zaidi ya kuingilia kati, yote yakiongezeka kiasi kikubwa hadi 86% katika msimamo wa uchunguzi huu kutoka 79% mwezi Agosti 2024. Maeneo mengine muhimu yaliyoainishwa na biashara zilizochunguzwa ni pamoja na ongezeko la ukwasi wa fedha za kigeni (65%), upunguzaji wa kodi ya biashara (85%), msaada wa biashara na elimu ya biashara (85%), na kupunguza vizuizi kwenye ununuaji wa fedha za kigeni (85%) ambayo yote yaliongezeka kiasi kikubwa kutoka uchunguzi wa Agosti 2024 (Angalia Mchoro 12). Matokeo hayo yanaonyesha kwamba ili kusukuma zaidi mtazamo chanya wa msaada, Serikali inaweza kusaidia kwa kushughulikia uzito wa kifedha na matatizo ya kiutendaji yanayokabili biashara.

Mchoro 12: Mitazamo ya namna ambayo Serikali inaweza kusaidia shughuli za biashara ya mpakani mambo yafuatayo ni muhimu kiasi gani

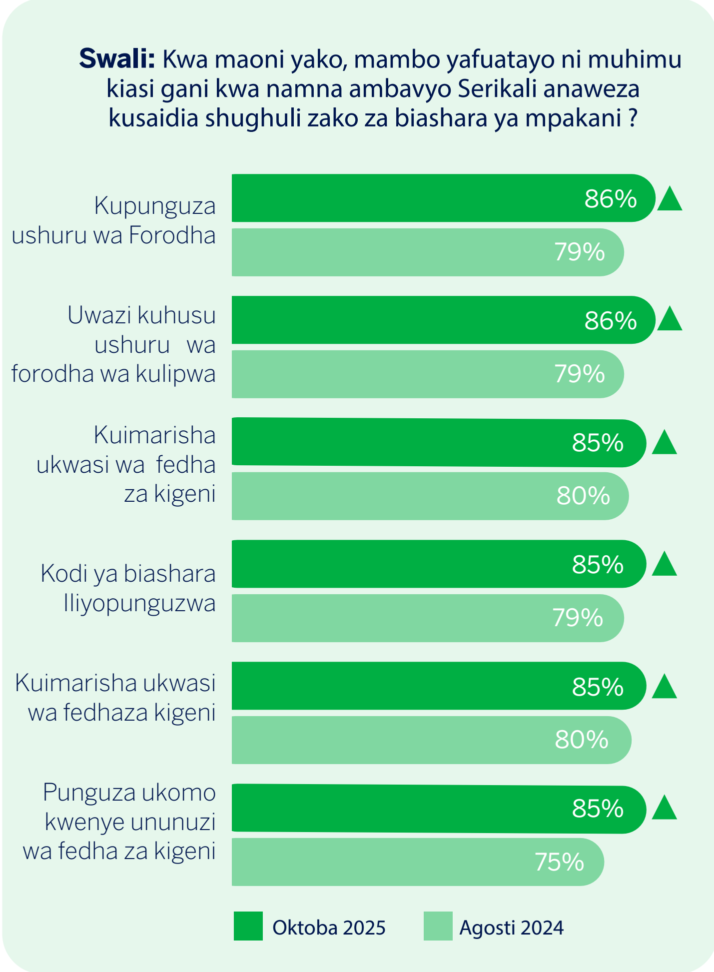

6 VIKWAZO NA VIWEZESHI VYA MIUNDOMBINU

Biashara ambazo zimechunguzwa zimeona ubora wa miundombinu uwa unaimarika, ukisukumwa na uwekezaji mkubwa na hatua za kimkakati wa hali ya uimara.

KIELELEZO CHA UBORA WA MIUNDOMBINU YA USAFIRI TANZANIA

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo, la 5

Ubora wa Kielezo cha miundombinu ya usafirishaji unaweza kupishana kati ya 0 na 100 ambapo 0 inaonyesha ubora mbaya na 50 inaonyesha ubora wa katikakati 0 na 100 inaonyesha ubora wa juu kabisa. Katika matokeo ya uchunguzi wa Oktoba 2025 ubora wa miundombinu kuhusiana na biashara uliongezeka kidogo hadi 68 kutoka 64 Agosti, 2024.

Biashara zilizochunguzwa Tanzania ziliona kiwango cha miundombinu kuwa kizuri mintarafu aina nyingi za kimiundombinu katika uchunguzi huu kuliingana na Agosti, 2024 (Angalia Mchoro 23). Mitazamo hii chanya inaonyesha kuwa uwekezaji wa umma na miradi ya ukarabati inaboresha huduma kwa uhakika, hususan kwenye miundombinu muhimu kwa biashara za ndani na mpakani.

Mchoro 13: Muonekano wa ubora wa aina za kimiundombinu kutokana na biashara zilizochunguzwa.

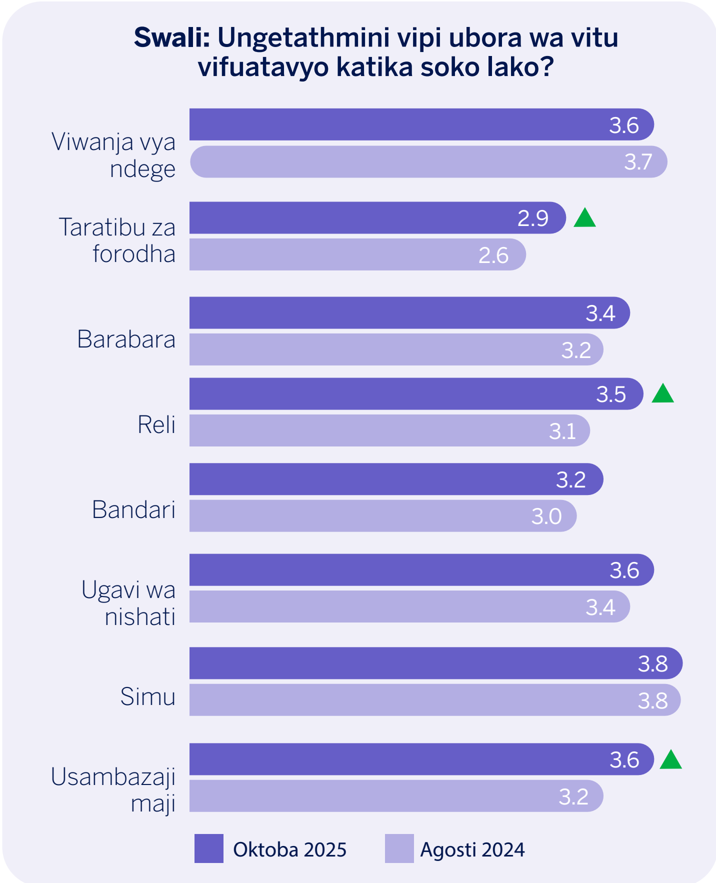

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Maelezo: Kipimo ni kwenye kiwango cha alama 5 ambapo 5 ni ubora wa juu na 1 = ubora wa chini. Mishale inaamua iwapo thamani ya kibadilishi ni kubwa sana/chini kuliko katika uchunguzi uliopita.

Kwa wastani, biashara ambazo zimechunguzwa zilikadiriwa miundombinu ya usambazaji maji kuwa 3.6 katika kiwango cha alama 5, ongezeko kubwa kutoka 3.2 katika uchunguzi wa Agosti, 2024. Kasi hii chanya kwa kiasi fulani imeendelezwa kupitia utekelezaji wa nguvu wa Awamu ya III ya Mpango wa Maendeleo ya Sekta ya Maji na utekelezaji wa vituo vya kusafirisha maji vikubwa vilivyotengenezwa kupunguza uhaba wa maji ya viwandani. Ilipofika Juni 2025, Serikali ilikamilisha Mradi wa Maji na Usafi wa Mazingira wa Ziwa Victoria wa Euro Milioni 150 ambao ulihusika na uongezaji wa usambazaji maji na mifumo ya usafi wa mazingira Mwanza kuboresha upatikanaji kwa eneo la pili lenye idadi kubwa ya watu Tanzania.

Oktoba 2025 Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Same Mwanga yalipanua mfumo mkubwa zaidi wa Same Mwanga-Korogwe kwa kuzindua mradi wa Maji wa Kisangiro ambao unatoa maji safi kwa zaidi ya wakazi 1,650 na biashara za wenyeji. Januari 2025 Wakala wa Usambazaji Maji na Usafi wa Mazingira Vijijini (RUWASA) uliongeza njia hii kwa kutoa Shillingi za Tanzania bilioni 20.9 kwa miradi ya maji vijijini, 56 mipya na iliyopo mkoa wa Mwanza, hatua ambayo, kwa wakati huo, imeweza kupunguza upungufu kwa biashara zilizopo kwenye miji kama Misungwi na Magu. Kuendeleza zaidi uaminikaji wa viwanda Rais Samia Suluhu Hassan alizindua rasmi Mradi wa Maji wa Same-Mwanga- Korogwe mwezi Machi, 2015, ambao sasa unatoa lita za maji milioni 51.6 kwa siku, kwa kiasi kutatua usumbufu wa usambazaji wa miongo mingi kwenye

> Kuimarika kwa ubora wa miundombinu kumewezesha biashara kuhudumia michakato ya biashara katika kiwango cha juu na fanisi.
>
> Mwakilishi wa Mamlaka ya Mapato Tanzania

vitovu vya biashara ya mikoa ya Kilimanjaro na Tanga. Upanuzi ulikamilika Mei 2025 kwa ripoti za Benki ya Dunia kuthibitisha ongezeko lililofanikiwa la mtandao wa usambazaji hadi mji wa Bagamoyo na Kusini mwa Dar es Salaam, ambao kwa kiasi kikubwa ulipunguza mifumo ya uvujaji na wizi wa maji hivyo kuongeza kiwango cha maji kinachopatikana kwa wateja walipaji na kuboresha shinikizo la huduma kwa biashara ya mwambao.

Kufikia Juni, 2025 ukamilikaji wa Mtandao wa Kusafisha Maji Butimba, unaopatiwa fedha kwa pamoja na European Investment Bank na French Development Agency iliweka hatua kubwa kwa kutoa ujazo mita 44,000 wa maji safi kila siku na kwa kiasi fulani kudhibiti mazingira ya utendaji kuzunguka Ziwa Victoria. Kuhakikisha kujitegemea kwa muda mrefu Wizara ya Maji iliwasilisha bajeti ya TZS trillion 1 (USD milioni 394) mwezi Agosti, 2025, fedha kwa ajili ya miradi 1,5000 ambayo katika muda huo, inaweza kuanzisha gridi ya maji ya taifa.

Hatimaye, Desemba 2025 Mfuko wa Maendeleo wa Afrika uliidhinisha msaada wa USD milioni 9 kukuza uthabiti wa tabianchi ambao kwa kiasi unalinda usalama wa maji kwa ajili ya ushoroba wa biashara dhidi ya usumbufu unaotokana na tabianchi.

Kwa wastani, biashara ambazo zimechunguzwa zimekadiria miundombinu ya reli kuwa 3.5 kwa kiwango cha alama 5, ongezeko kubwa kutoka 3.1 katika uchunguzi wa Agosti, 2024.

Kasi hii chanya kwa kiasi fulani inadumishwa kutokana na upanuaji mkubwa na mfumo wa Reli ya Kisasa (SGR) na ufufuaji wa utaratibu wa mifumo ya kisheria kupunguza gharama za mizigo. Tarehe 27 June 2025 Tanzania ilianza rasmi shughuli za mizigo za Reli ya Kisasa kati ya Dar es Salaam na Dodoma kwa kutumia reli ya mizigo ya umeme kusafirisha zaidi ya tani 7000 za mizigo kwa safari moja. Kufikia Julai 2025 Shirika la Reli la Tanzania (TRC) liliongeza mabehewa 50 na kuanzisha huduma za kisasa za mizigo hususan kwenda Bandari Kavu ya Kwala kusaidia biashara kusafirisha mizigo vizuri zaidi kutoka mwambao.

Zaidi ya hapo mwezi Januari, 2025 TRC ilipanua reli ya taifa kwa kutangaza kilomita mpya 1,028 za Reli ya Kisasa kutoka bandari ya Tanga hadi Musoma, mradi ambao, baada ya muda, unaweza kubadilisha ushoroba wa Kaskazini kuwa njia ya usafiri ya msingi kwa Kanda ya Maziwa Makuu.

Kwa kuongeza zaidi biashara ya kanda Benki ya Maendeleo ya Afrika ilitoa kiasi kikubwa cha USD Bilionii 2.5 kama mfuko wa miundombinu mwezi Februari, 2025 maalum kwa reli ya kimataifa ya Tabora-Kigoma-Uvinza, ambayo kwa kiasi inasaidia Burundi kufikia bandari ya Dar es Salaam moja kwa moja.

Ufanisi wa uendeshaji wa mfumo wa sasa kwa kiasi uliimarishwa mwezi Machi 2025 wakati Benki ya Dunia ilipokamilisha mkataba wa msaada wa fedha USD milionii 2000 wa Usafiri Mseto wa Pili wa Tanzania na Mradi wa Maendeleo ya Reli ukilenga kwenye ukarabati wa uwezo wa kuhimili tabianchi wa sehemu ya Dar es Salaam hadi Isaka. Kufikia Julai 2025 TRC ilizindua rasmi awamu ya pili ya uboreshaji huu, hatua ya kimkakati ambayo inaweza, baada ya muda, kuimarisha usalama na uwezo wa reli katika kilometa 2,707 ya mfumo wa geji ya mita.

Nyenzo ya viwanda ilipokea msaada mkubwa mwingine Julai 2025 kwa kuzinduliwa kwa Bandari kavu ya Kwala na huduma za reli za kisasa za mizigo, amabazo, kwa kiasi fulani zinarekebisha usafirishaji wa mizigo kutoka pwani hadi bara.

Baadaye Septemba 2025 Serikali za Tanzania na Zambia zilisaini mkataba wa maridhiano wa kihistoria na Shirika la Uhandisi wa Majengo la China (CCECC) kukarabati na kuendesha Reli ya TAZARA, ushirika wa kimkakati ambao baada ya muda, itakua kiwango cha mizigo wa ushoroba kiunganishi cha Tanzania na Zambia.

Kwa wastani biashara ambazo zimechunguzwa zimekadiria miundombinu ya kiwango cha alama 5, ongezeko kubwa 2.6 katika uchunguzi wa Agosti, 2024.

Kasi hii chanya kwa kiasi fulani inadumishwa kupitia mabadiliko makubwa ya kidigitali ya taratibu za usafirishaji wa hati za mpakani katika mfumo mmoja wa Kielektroni.

Januari 2025 Mamlaka ya Mapato Tanzania ilizindua mfumo mpya wa Muungano wa Forodha (NTANCIS) unaotegemea kuondoa vikwazo kwa kutumia Namba ya Utambulisho wa Mlipa Kodi (TIN) kwa hati za uagizaji zote hivyo kuwezesha muungano wa data.

Kusaidia uboreshaji huu wa kiufundi kutiwa saini kwa Sheria ya Uwekezaji na Maeneo Maalum ya Kiuchumi ya Tanzania mwezi Julai 2025 inategemewa kwa kiasi kurahisisha uthibitisho wa motisha chini ya Mamlaka ya uwekezaji na Maeneo Maalum ya Kiuchumi (TISEZA).

Kufikia Octoba 2025. Tanzania rasmi ilikubali kuwajibika kwenye Mkatab wa Utekelezaji wa Biashara Duniani ikiomba nyongeza ya kimkakati kutumia kikamilifu mifumo ya kujiendesha kwa wakala wa serikali wote waliosalia,

hatua ambayo kwa kiasi imeshindwa kuihusisha kwa muda mrefu kwenye mazingira ya biashara mazuri.

Kwa wastani biashara ambazo zimechunguzwa zimekadiria miundombinu ya nishati kwa 3.6 kwa kiwango cha alama 5, ikiongezeka kutoka 3.4 katika uchunguzi wa Agosti,2024

Kasi hii chanya kwa kiasi inadumisha kwa muungano kamili wa Kituo cha Kufua Umeme kwa Maji cha Julius Nyerere (JNHPP) katika gridi ya taifa na mhimili katika utumiaji wa mchanganyiko wa nishati na vyanzo mbadala. Februari 2025 Kampuni ya Ugavi wa Umeme (TANESCO) ilipata mafanikio makubwa kwa uzinduzi wa 'turbine' ya mwisho ya migawati 2,115 ya JNHPP, maendeleo yanayo tegemewa kwa kiasi fulani kuondoaa haja ya kupunguza mzigo kwa kuongeza kiwango chote ambacho kipo nchini. Septemba 2025 Wizara ya Nishati ilizindua mpango wake wa Mkakati wa Taifa wa Nishati Safi ya Kupikia, ambao, kwa kiasi, unapunguza mahitaji ya viwanda kwa ajili ya "biomass" na kubadilisha biashara ndogo ndogo kuelekea suluhisho zuri la

> Zamani biashara ziliathiriwa na umeme usiotegemewa. Sasa kutokana na umeme wa kutegemewa biashara zinakwenda vizuri, na ari ya muwekezaji imeimarika.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania

umeme wa gesi.

Zaidi ya hayo, Desemba 2025 TANESCO ilitangaza ratiba ya matengenezo kidigitali kupitia mradi wa gridi mpya Dar es Salaam ambao unategemewa kwa kiasi kupunguza muda wa marekebisho ya dharura kwenye biashara kwa zaidi ya 30%.

Kwa wastani biashara ambazo zimechunguzwa zimekadiriwa miundombinu ya barabara kuwa 3.4 kwa kiwango cha alama 5, ongezeko kutoka 3.2 katika utafiti wa Agosti, 2024.

Kasi hii chanya kwa kiasi fulani imedumishwa kupitia mabadiliko ya kimkakati ya viungo vya daraja vikubwa na upanuzi wa barabara kuu kuondoa msongamano katika vitovu vya biashara. Januari 2025, Benki ya Dunia ilitoa fedha USD milioni 200 kwa ajili ya Mradi wa Usafiri Jumuishi na Endelevu wa Dodoma, jitihada ambayo inategemewa kubadilisha kabisa ufikiaji wa jiji kuu na usalma wa zaidi ya wakazi 430,000. Ifikapo Februari, 2025 mfumo wa barabara wa taifa ulipata maendeleo makubwa kwa kilometa 1,365.85 za barabara kukamilishwa kwa kiwango cha lami, matokeo ya Serikali kusimamia miradi ya barabara ya zaidi ya kilometa 15,625.

Upanuaji huu uliendelea Juni 2025 wakati wakandarasi walipokamilisha kilometa 85.8 za lami ya zege Mradi wa Barabara wa Pete Nje Jiji la Dodoma, jitihada ya kimkakati iliyobuniwa kupunguza mtiririko wa magari makubwa katika jiji.

Uunganishaji wa nchi ulifikia mafanikio ya kihistoria Mei 2025 kwa uzinduzi rasmi wa kilometa 3.2 za Daraja la J.P. Magufuli (Kigogo-Busisi), kuondoa uchelewaji wa feri wa saa mbili kuvuka Ziwa Victoria na kuibadilisha na mwendo wa dakika nne kwa mizigo ya mkoa. Agosti, 2025 Wakala wa barabara Tanzania ilizindua miradi ya shillingi Bilioni nyingi Mwanza, pamoja na barabara kuu ya njia nne kwenda Usagara ambayo inategemea kupunguza msongamano wa magari kwa kanda ya viwanda ya kaskazini. Zaidi ya hayo Agosti,2025 Serikali ilithibitisha kufika kwa mabasi mapya 99 Bandari ya Dar es Salaam kwa Awamu ya Pili ya Mfumo wa Mabasi ya Mwendo Kasi kupunguza msongamano wa magari. Kufika Septemba, 2025 sehemu ya kwanza ya mabasi haya mapya ilianza kazi katika njia ya Awamu ya Pili, na kutoa huduma za kisasa na haraka kati ya Mbagala na Katikati ya Jiji kuimarisha usafiri wa mjini.

Baadae, Novemba 2025, Serikali ilikamilisha mpango wa ununuaji wa Mradi wa Barabara kuhusisha Fursa za Kijamii na Kiuchumi (RISE) ambao unalenga kuboresha lami kilometa 535 za barabara za vijijini kuwaunganisha wakulima na vituo vya masoko.

Aidha biashara zilizochunguzwa ziliona upungufu mkubwa katika vikwazo vyote kwenye shughuli zao kutokana na sekta nyingi za kimiundombinu katika utafiti huu. (Angalia Mchoro 14). Picha hii inaakisi, kwa kiasi, uboreshaji wa taratibu kwenye miundombinu na upatikanaji wa huduma, sambamba na kuongezeka kwa matazamio kuhusiana na mpango mkubwa na uwekezaji wa miundombinu unaondelea nchi nzima Tanzania.

Mchoro 14: Kiwango cha vikwazo vinavyoonekana kuathiri biashara

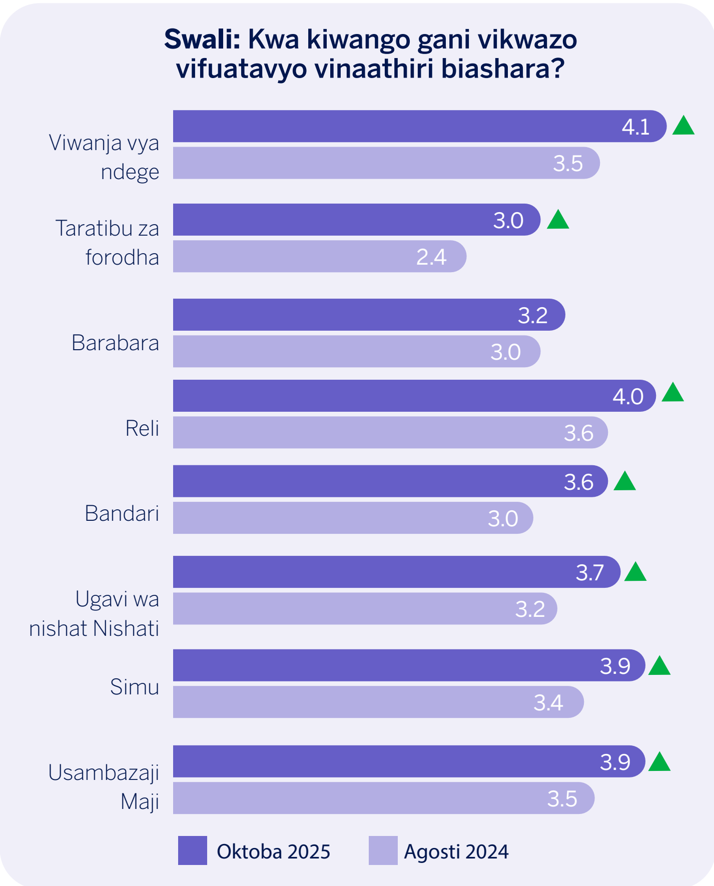

Chanzo: Barometa ya Biashara Afrika ya Benki ya Stanbic, Tolea la 5

Maelezo: Kipimo ni kwenye kiwango cha alama 5 ambapo 5= hakuna vikwazo na 1= vikwazo vikubwa. Mishale inaonyesha kama thamani ya kibadilishi ni kubwa sana/chini kuliko utafiti uliopita.

Msukumo wa Tanzania kulinda miundombinu yake ya kiuchumi dhidi ya athari kubwa za tabianchi umeongezeka kupitia sera za kimkakati na uwekezaji wa miundombinu maalumu katika sekta nyingi.

Kujitolea huku kwa ngazi ya juu kwa kiasi kuliimarishwa Januari 2025 wakati Waziri Kassim Majaliwa alizindua mradi wa Dola za Kimarekani 13.9 unaoitwa "Systematic Observations Financing Facility (SOFF) Dodoma, hatua muhimu inayokusudiwa, kwa kiasi fulani, kuleta magari makubwa ya utabiri wa hali ya hewa na mifumo ya tabianchi kujiandaa vizuri na matukio yaliyokithiri.

Uharaka wa hatua hii unathibitishwa na idhini ya Benki ya Dunia ya Juni 2025 kuhusu kutoa Dola za Kimarekani milioni 227 kwa ajili ya mradi unaoitwa "Scalling -Up Locally Led Climate Action" (SCALE).

Uwekezaji huu unalenga kufanya wa kisasa mifumo ya Serikali za mitaa na kuimarisha uthabiti wa tabianchi wa takriban raia milioni 6.6. Ujumuishaji wa juhudi hizi kwa kiasi fulani ulitekelezwa Septemba 2025 wakati Mradi Wajibika, unaoongozwa na Serikali ilianzisha kuhusika kukubwa kwa vyombo vya habari na ushirikishwaji wa sera kupanga utoaji taarifa wa tabianchi wa taifa kwa malengo ya "COP30" kuhakikisha kwamba uwajibikaji wa tabianchi, kwa kiasi, unaingizwa katika utoaji wa huduma kwa umma.

Isitoshe, katika kurasimisha kinga hizi Benki ya Maendeleo ya Afrika ilifanya mafunzo ya ngazi ya juu Septemba 2025 kwa zaidi ya watumishi wa Serkali 80 kuhusu "Updated Integrated Safeguards Systems" (ISS), hatua ambayo inategemewa kuamuru kwamba miradi yote ya miundombinu inayozidi Dola za Kimarekani Bilionii 4 katika shughuli za serikali inafuata kwa ukamilifu viwango vya kiuchumi na uthabiti wa tabianchi.

Kwa pamoja,"Government and Sustainability Growing Africa's Food Systems (AGRA) ilizindua "Climate Vulnerably Assessment Validation" mwezi Oktoba 2025 kupeleka Zana za Uangaliaji Data ya Tabianchi ambayo, kwa kiasi, inahakikisha kwamba bajeti ya usoni ya kilimo na miundombinu inafanyika kwa ushahidi wa kisayansi.

Mwisho, Desemba 2025 Mfuko wa Maendeleo ya Afrika uliidhinisha msaada wa Dola za Kimarekani milioni 9 kwa ajili ya Mradi wa Chanzo cha Maji cha Mkondoa, ambao kwa kiasi, unalenga katika kujenga mashimo na mabwawa kulinda ushoroba muhimu wa Barabara ya Morogoro-Dodoma, mshipa muhimu wa biashara, kutokana na mafuriko ya mara kwa mara yatokanayo na tabianchi.

7 UWAZI WA BIASHARA

Uwazi wa biashara ya Tanzania kwa jumla umekuwa kwa vile maendeleo ya miundombinu yamekuza uagizaji wa Kichina.

ALAMA ZA KIELEZO CHA UWAZI WA BIASHARA YA TANZANIA

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo, 4

Alama za uwazi wa biashara zinaweza kubadilika kati ya 0 na 100 ambapo 0 inaonyesha mzigo mkubwa wa vikwazo kuzuia biashara, 50 inaonyesha kiwango kuzuia biashara, 50 inaonyesha kiwango cha kati cha mzigo wa vikwazo vinavyozuia biashara na 100 inaonyesha mzigo mdogo wa vikwazo vinavyozuia biashara katika matokeo ya utafiti wa SB ATB wa Octoba 2025. Alama za kielezo cha mwezi wa biashara Tanzania kiliongezeka kidogo hadi 58 kutoka 51 katika msimamo wa awali wa uchunguzi.

Waagizaji waliochunguzwa wanazidi kuongezeka kwenye sekta zenye mahitaji makubwa ya bidhaa za Kichina. Kiasi cha waagizaji waliochunguzwa wanaoshughulika katika tasnia ya nishati na miundombinu imeongezeka hadi 38% katika utafiti huu, kulinganisha na 29% Agosti, 2024.

Mkusanyiko huu wa kisekta umesukuma vyanzo kutoka Asia hususan China . Matokeo ya utafiti huu yanawiana na data katika kiwango cha wastani, ambayo inaonyesha kwamba uagizaji mkubwa wa Tanzania kutoka China ni pamoja na matrekta (USD milioni 37.5), filamenti za sinthetiki (USD milioni 28) na magari makubwa ya ujenzi (USD Milioni 25.6).

Mkusanyiko huu unaweza kueleweka kutokana na miradi mikubwa ya miundombinu ya Tanzania, pamoja na, kwa mfano, Reli ya Kisasa ya Tanzania Burundi (SGR) iliyozinduliwa Agosti 2025.

Miradi hii inahitaji matrekta na magari makubwa ya ujenzi, ambayo ni miongoni mwa uagizaji mkubwa wa Tanzania kutoka China. Pamoja na hayo vitega uchumi vya nishati mbadala vya Tanzania vimesukuma uagizaji wa paneli za jua kutoka China. Kuanzia Juni 2025 Tanzania imeagiza megawati 400 za paneli za jua kutoka China, ikichangia sehemu ya 60% ya uuzaji nje wa China wa paneli za jua kwenye nchi za Kiafrika 20 ndani ya miezi 12 hadi Juni 2025.

Mahitaji haya ya sekta ya miundombinu na nishati kwa kiasi yanaeleza ongezeko kutoka wasambazaji wa Kichina.

Matokeo yake Asia inabaki kuwa eneo ambalo uagizaji mwingi unafanyika.

Sehemu kubwa ya waagizaji waliotafitiwa (80%) wanaeleza kwamba Asia kama sehemu yao ya uagizaji katika utafiti huu, ongezeko kutoka 72% mwezi Agosti, 2024. Kiasi cha waagizaji kutoka China waliochunguzwa kimeongezeka vizuri katika tafiti tatu zilizopita na kupanda hadi 53% katika utafiti huu kutoka 43% Agosti,2024 na 28% Mei, 2013 (Angalia Mchoro 15).

Mchoro 15: Sehemu ya uagizaji kutoka China

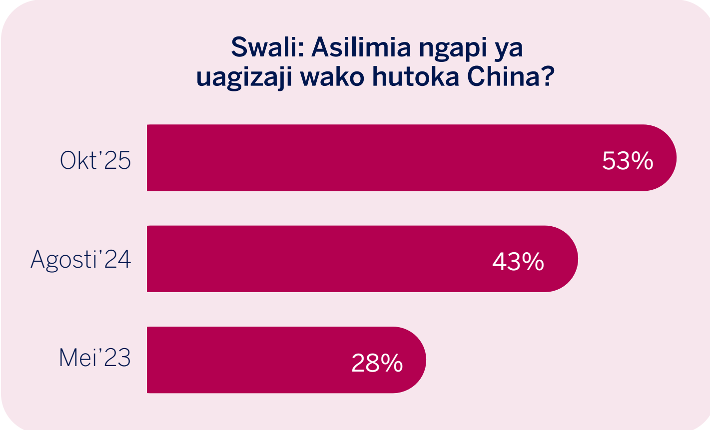

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo la 5

81% ya uuzaji wa biashara za Kitanzania zinakwenda kwa Afrika nzima na 29% zilizobaki kwa sehemu nyingine za dunia.

Waagizaji wana matumaini kuhusu kiasi cha uingizaji katika miaka miwili ijayo.

Sehemu ya waagizaji waliochunguzwa ambao walisema kuwa uwezekano mkubwa zaidi kwamba kiasi cha uagizaji wao kitaongezeka vya kutoka, ilikuwa kutoka 90% katika utafiti huu kulingana na 72% Agosti, 2024 (Angalia 2024 Mchoro 10). Miongoni mwao, wengi (60%) walisema kuwa

> Watazanzania wengi wanafanya biashara na Wachina. Kuna bidhaa nyingi nafuu kwa Watanzania. Ni soko ambalo kwa kiasi chochote cha fedha alicho nacho, mtu anaweza kufanya biashara.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania (Tan Trade)

wangeongeza kiasi cha uagizaji wao kutoka China.

Mchoro 16: Mitazamo ya waagizaji juu ya uwezekano wao wa kuongeza kiasi cha uagizaji.

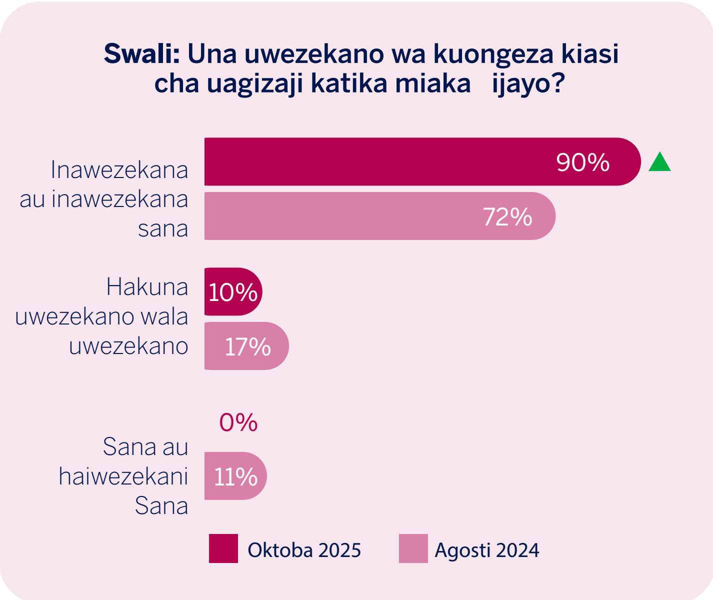

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo la 5

Afrika Mashariki bado inabaki kituo kikubwa cha usafirishaji nje kwa Tanzania.

Wasafirishaji nje walieleza kwamba 37% ya mauzo yao ya nje yanakwenda Kenya licha ya Afrika Mashariki kuwa Kituo cha juu cha usafirishaji nje, sehemu ya wasafishaji nje wanaosafisha kwenye kanda hiyo wamekuwa na mwenendo hasi katika kipindi cha tafiti tatu (Angalia Mchoro 17). Upungufu huu kwa kiasi umetokana na mabadiliko ya karibu katika mazingira ya uthibiti ambayo yanawekea mkazo ulinzi wa biashara ndogo ndogo, ndogo na za kati (MSMEs). Mnamo 28 Julai 2025 ilizuia wafanyabiashara wasio raia kufanya biashara ndogo na za jumla, kuendesha vibanda vya upelekaji pesa kwa njia ya simu, mawakala na ununuzi wa mazao mashambani.

Hata hivyo hatua hizi zimeathiri vibaya biashara ya mpakani na Kenya, na kuzua wasiwasi kutoka biashara za Kenya kwamba sera za Tanzania zinakiuka mikataba ya Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) zinazohakikisha usafiri wa watu na biashara. Mgogoro huu umeathiri uhusiano wa biashara za pande mbili katika kanda na hivyo kwa kiasi kuchangia kwa wasafirishaji nje waliochunguzwa kutegemea ushukaji katika kiasi cha usafirishaji nje cha baadaye.

Sehemu ya wasafirishaji nje waliofanyiwa utafiti ambao waliamini kwamba inawezekana au inawezekana sana kwamba kiasi cha uuzaji nje wao ungeongezeka katika miaka miwili ijayo kimepungua kutoka 16% Agosti, 2024 hadi 9% katika mtazamo wa utafiti huu.

Mchoro 17: Mwendo wa vituo vya uuzaji nje vilivyochaguliwa miongoni mwa wasafirishaji nje Watanzania waliochunguzwa

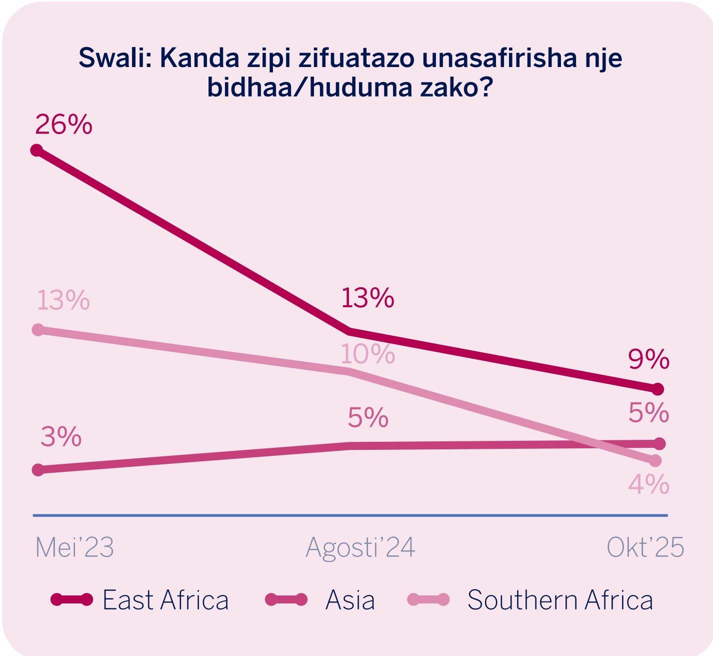

UKWELI:
Mauzo ya nje yalipanda 16.8% YoY, ikiongozwa na dhahabu, korosho, kahawa na tumbaku.

81% ya uuzaji wa biashara za Kitanzania zinakwenda kwa Afrika nzima na 29% zilizobaki kwa sehemu nyingine za dunia.

Sehemu ya biashara zilizochunguzwa ziliathiri vibaya kodi zinazohusiana na biashara na taratibu za ushuru wa forodha zilipungua. Sehemu ya wauzaji nje ambao walieleza kwamba shughuli za biashara zao ziliathiriwa vibaya na desturi zinazohusiana na usafirishaji na taratibu ilishuka kutoka 41% Agosti 2024 hadi 26% katika msimamo huu wa utafiti (Angalia Mchoro 18). Vilevile kushuka sana kwa sehemu ya waagizaji walioeleza athari hasi kutokana na kodi, ushuru na taratibu kuhusiana na uagizaji nje ni inashangaza kwa vile marekebisho ya kodi ya mwaka 2025 hayakujumuisha msamaha au upunguzaji kwa uagizaji kama vile vifaa na mitambo.

Hii imesaidiwa na ongezeko kubwa katika sehemu ya biashara zilizochunguzwa ambazo zilieleza kuwa ushuru ulioelezwa kama sehemu ndogo ya kikwazo wakati wa kufanya biashara na sehemu nyingine za dunia, ukaongezeka sana hadi 52% katika mtazamo huu hadi 37% mwezi Agosti, 2024.

Mchoro 18: Muonekano wa athari mbays ya Kodi kuhusiana na kanuni za kodi na ushuru katika ukuaji wa biashara.

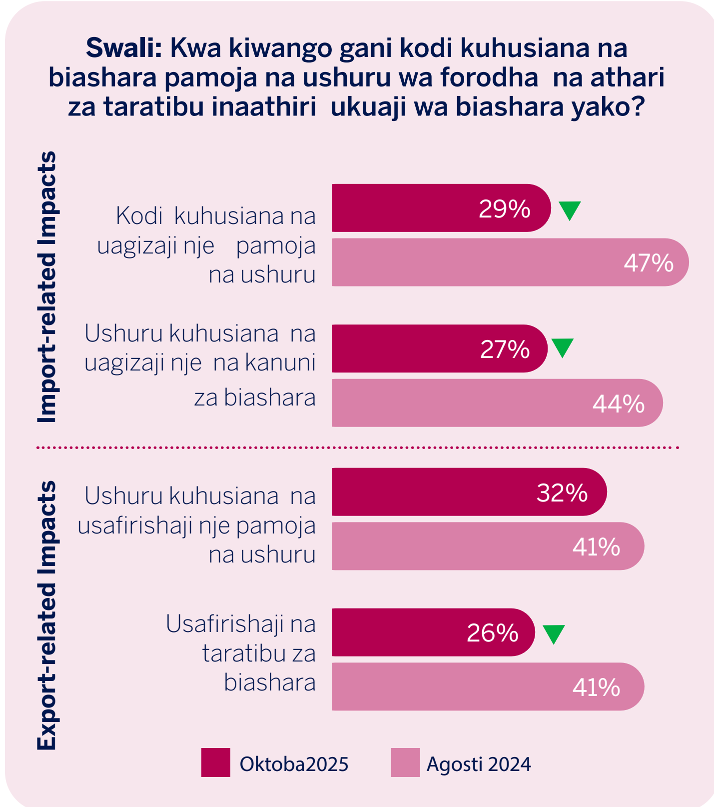

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

8 TABIA YA KIFEDHA YA WAFANYABIASHARA NA UPATIKANAJI WA FEDHA

Biashara ambazo zimechunguzwa Tanzania zinaona upatikanaji wa mikopo kuwa rahisi zaidi, kulingana na uamuzi wa Benki Kuu ya Tanzania kupunguza Kiwango cha Benki Kuu mwaka wote wa 2025

KIELEZO CHA ALAMA ZA UPATIKANAJI MIKOPO TANZANIA

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic Toleo la 5

Upatikanaji wa fedha unaweza kubadilisha kutoka 0 hadi 100 ambapo 0 inaonyesha ugumu mkubwa katika upatikanaji wa fedha, 50 katikati na 100 inaonyesha wepesi katika upatikanaji wa fedha. Katika matokeo ya mapitio ya SB ATB ya Octoba 2025 alama za kielezo cha upatikanaji fedha Tanzania imeonyesha hadi 62 kutoka 59 mwezi Agosti, 2024. Hii ina maana biashara zilizopitiwa Tanzania ziliona rahisi kupata mikopo kulingana na mwezi Agosti,2024

Biashara zilizochunguzwa zinatumia mbinu za malipo tofauti kufanikisha mauzo ya mpakani (Angalia Mchoro 19) Utumiaji wa fedha katika biashara zilizochunguzwa Tanzania uliongezeka hadi 81% Agosti, 2024. Kwa hiyo fedha ilibaki njia muhimu kwa ajili ya mauzo ya mpakani, ikifikia 28% ya miamala. Haya ni matokeo ya kuvutia ikizingatiwa kuwa Serikali ilitekeleza upunguzaji wa 16% wa kiwango cha VAT kwenye malipo ya kielektroni chini ya Sheria ya Fedha ya mwaka 2025. Punguzo la kodi. kutoka 18% hadi 2% lilikusudiwa kutoa motisha wa kifedha kwa watumiaji ili kutumia zaidi malipo ya kidigitali badala ya fedha, hivyo kutaka kuongeza matumaini ya malipo kwa simu.

Pamoja na hayo, baada ya uchambuzi kiasi cha mauzo kwa fedha kwa biashara ndogo zilizochunguzwa Tanzania zimeendelea kushuka katika mapitio yote matatu ya uchunguzi kutoka 80% Mei, 2023 hadi 25%. Kiasi cha mauzo ya mpakani kwa kutumia simu kimeongezeka kutoka 13% hadi 16% katika kipindi kama hicho. Utafiti wa baadaye unaweza kuona malipo ya kidigitali kutumika zaidi kwa vile inazidi kuimarika.

Digital payment methods are the most utilised methods of payment for cross-border purchases, accounting for 78% of surveyed businesses in this iteration of the survey, compared to 71% in August 2024. This is largely driven by the use of cards to facilitate cross-border purchases, which accounted for 40% of all cross-border purchases compared to 30% in August 2024. The preference for cards as a payment method for cross-border purchases increased significantly to 77% in this iteration of the survey from 63% in August 2024. Interestingly, 44% of surveyed small businesses' cross-border purchases were made via card, a significant increase from 25% in August 2024. The increased adoption of cards can, in part, be attributed to the Bank of Tanzania's

Mchoro 19: Uwiano wa mauzo ya mpakani yaliyofanyika kwa kutumia kila mbinu ya malipo

Swali: Kwa kufikiria kuhusu mauzo yako kwa jumla, unalipwaje kwa huduma za bidhaa unapofanya biashara na wanunuzi wa nchi nyingine?

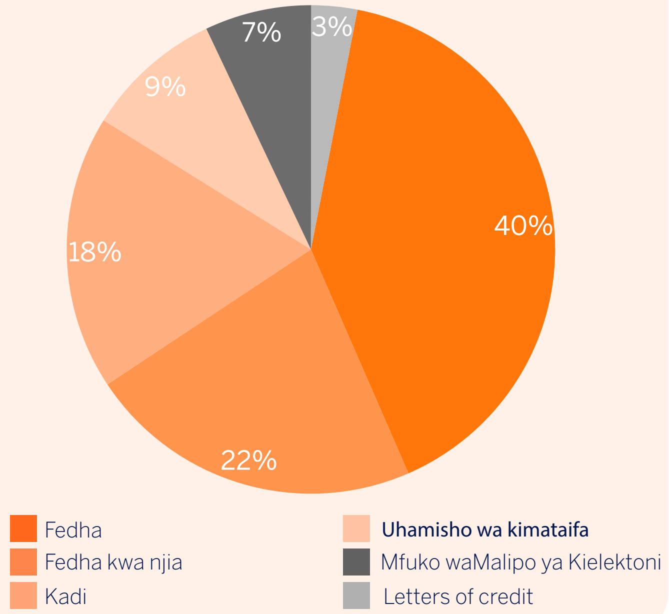

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic

Njia za malipo ya kidigitali ndiyo zinazotumika zaidi kwa ununuaji wa mipakani, kiasi cha 78% ya biashara zilizochunguzwa katika utafiti huu kulingana na 71% mwezi Agosti, 2024

Hali hii inasukumwa zaidi kwa kutumia kadi kwa malipo ya mpakani, ambayo yalikuwa 40% kulingana na 30% mwezi Agosti 2024. Utumiaji wa kadi kama njia ya malipo kwenye biashara ya mpakani uliongezeka sana hadi 77% katika utafiti huu

> Tanzania bado inakosa ubunifu wa kutosha katika miundombinu ya kidigitali hivyo kuna haja ya majukwa ya mitandao ya ndani kama Alibaba, kwa sababu mifumo ya sasa ni ghali mno kwa matumizi makubwa.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania.

> Jitihada za Serikali kama vile kuanzishwa kwa dhamana za malipo kupatia Benki Kuu na mfuko maalum kwa wanawake, vijana na wachuzi wa mitaani zimefanywa kusaidia upatikanaji fedha.
>
> Mwakilishi kutoka Wizara ya Fedha

40% ya ununuaji wa biashara ya mipakani katika biashara zilizofanyiwa utafiti ulifanyika kwa kadi kulinganisha na 30% mwezi Augasti, 2024

kutoka 63% mwezi Agosti, 2024. Cha kuvutia 44% ya biashara ndogo zilizofanyiwa utafiti zilifanya ununuaji wa mpakani kwa kutumia kadi, ongezeko kubwa kutoka 25% mwezi Agosti, 2024. Ongezeko la matumizi ya kadi linaweza, kwa kiasi, kuhusishwa na agizo la Benki Kuu ya Tanzania la Desemba 2024 ambalo liliwakataza wachuuzi kuweka nyongeza kwenye malipo ya kadi sehemu zote za mauzo. Kabla ya maelekezo haya wachuuzi wengi wangeongeza asilimia ya ada ikitajwa kama ziada kwenye bei ya mwisho ikiwa mteja angeamua kulipa kupitia makato au kadi ya mkopo badala ya fedha. Kwa kutekeleza sera ya kutoongeza malipo, Benki Kuu ya Tanzania ilihakikisha kwamba miamala ya kidigitali ilikuwa na gharama ndogo zaidi kwa wanunuaji. Hii ilitiwa nguvu na uzinduzi wa kitovu kipya cha kanda Dar es Salaam kupitia Visa inayokusudiwa kulinganisha mabadiliko ya kidigitali na ujumuishi wa kifedha katika Afrika Mashariki yote.

Maendeleo haya katika malipo ya kidigitali yamekutana na upungufu katika matumizi ya fedha. Matumizi ya fedha katika ununuaji katika biashara ya mpakani yalipungua yakifanya kama 18% tu ya mauzo ya biashara ya mpakani katika utafiti huu kulinganisha na 23% mwezi Agosti, 2024.

Biashara ya mpakani katika utafiti huu kulinagnisha na 23% mwezi Agosti, 2024

Mchoro 20: Njia ya malipo inayopendelewa kwa unuwaji wa mpakani

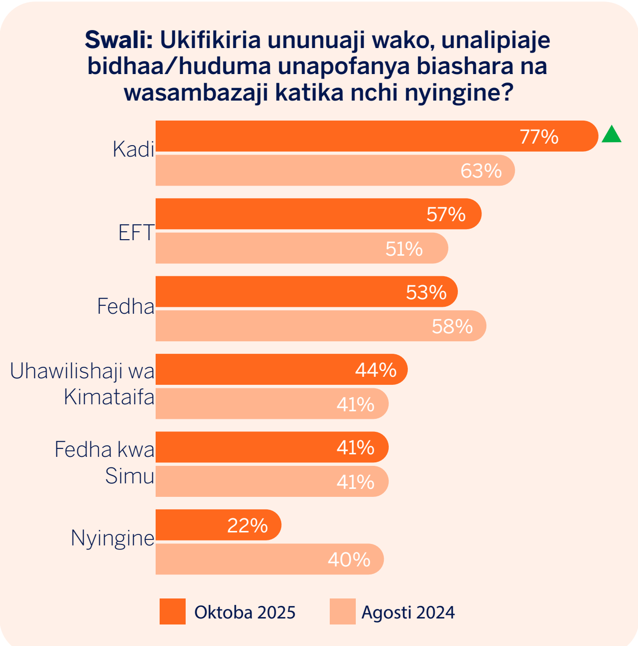

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Maelezo: Nyingine ni pamoja na hati za mkopo na njia nyingine za malipo.

40% ya ununuaji wa biashara ya mipakani katika biashara zilizofanyiwa utafiti ulifanyika kwa kadi kulinganisha na 30% mwezi Agosti,2024

Agizo la Benki Kuu ya Tanzania kupitisha uhamishaji wa fedha wa kimataifa kupitia tu mfumo wa Ulipaji wa Haraka (TIDS) kuanzia Agosti,2025 ilirasimisha maingizo ya mpakani kwa utumiaji wa ndani wa kidigitali.

Kwa kuunganisha mikondo hii, wa kawaida ulibadilisha taratibu zilizoparaganyika na muundombinu uliounganika ambao unahakikisha ukamilikaji wa haraka na ukaguzi madhubuti kwa kila miamala .

Benki Kuu pia iliongeza ujumuishi wa kifedha wa kidigitali kwa kuweka ada za miamala baina ya akaunti za benki na "e-wallets" kuboresha ushirikiano kuanzia 1 Julai, 2025. Benki Kuu ilianzisha mfumo wa ngazi kwa uhawilishaji baina ya benki na watoaji fedha za kielektroni kufanyika upatikanaji wa huduma za kidigitali kwa kuweka ada za miamala baina ya akaunti za benki na "e-wallets" kuboresha ushirikiano. Kuanzia 1 Julai, 2025 Benki Kuu ilianzisha mfumo wa ngazi kwa uhawilishaji baina ya benki na watoaji wa fedha za kielektroni kufanikisha upatikanaji wa huduma za kidigitali za kifedha. Aidha benki na watoaji wa fedha za kielektroni walitiwa moyo kuzidi kupunguza tozo zao chini ya viwango vilivyowekwa.

Kuhusiana na miamala ya ndani, kwa upande mwingine, biashara zilizofanyiwa utafiti Tanzania zilipenda utumiaji mkubwa wa fedha wakati huo huo ikiongeza matumizi ya njia za malipo ya kidigitali. 88 na 85% za biashara ambazo zimefanyiwa utafiti Tanzania zilitumia fedha kwa uuzaji na ununuaji wa ndani katika utafiti huu mtawalia. Fedha pia zilitumika kwa 47% na 45% ya malipo ya uuzaji na ununuaji wa ndani mtawalia. Kiwango hiki kikubwa cha matumizi kinaonyesha kwamba fedha inabaki kuwa njia kuu ya malipo yanayohusiana na biashara. Hata hivyo matumizi ya malipo kwa simu kwa mauzo ya ndani yaliongezeka hadi 73 kutoka 68% mwezi Agosti, 2024. Isitoshe uwiano wa malipo ya mauzo ya ndani yaliyofanywa kupitia malipo ya simu uliongezeka vya kutosha hadi 18% kutoka 14% mwezi Agosti, 2024. Mwenendo huu ulisukumwa zaidi na ongezeko kubwa miongoni mwa biashara ndogo zilizochunguzwa. (Angalia Mchoro 21). Mwenendo huu unaonyesha kuwa wakati fedha inabaki kuwa njia ya malipo inayotumika kwa miamala ya ndani katika biashara zilizochunguzwa, uchukuaji na utumiaji wa malipo ya kidigitali, pamoja na malipo kwa simu, unakua. Matokeo ya baadaye ya utafiti huu yatatoa mwanga iwapo ukuaji wa miundombinu ya malipo ya kidigitali ungebadilisha biashara zilizochunguzwa kutoka fedha hadi njia za kidigitali:

Mchoro 21: Uwiano wa malipo ya mauzo ya ndani yaliyofanywa kwa simu.

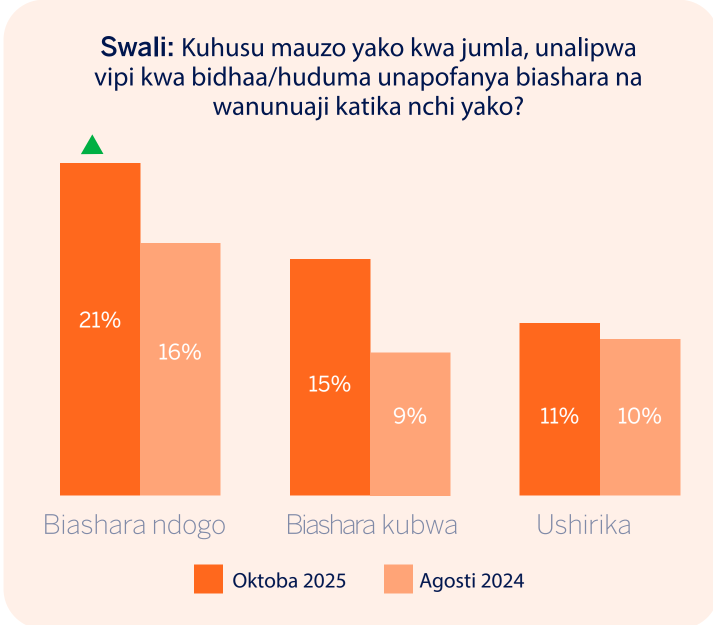

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benkiy a Stanbic, Toleo la 5

Sehemu kubwa ya biashara zilizofanyika utafiti ziliona upatikanaji wa mkopo ni rahisi zaidi kulingana na Agosti,2024

Hisia za biashara zilizochunguzwa ambazo hupata mkopo zilikuwa ama rahizi kwa kiasi fulani au rahisi kabisa ziliongezeka hadi 51% kulingana na 44% mwezi Agosti, 2024 (angalia Mchoro 22). Wakati ambapo sehemu zote za biashara zilizochunguzwa ziliona upatikanaji mkopo kama rahisi zaidi katika utafit huu, kimsingi biashara kubwa na makampuni ziliongoza mwenendo huu. Biashara kubwa na makampuni ambayo yameona upatikanaji wa mkopo kama rahisi au rahisi sana iliongezeka hadi 67% na 43% mwezi Agosti, 2024 mtawalia.

Mchoro 22: Wepesi wa kupata mikopo

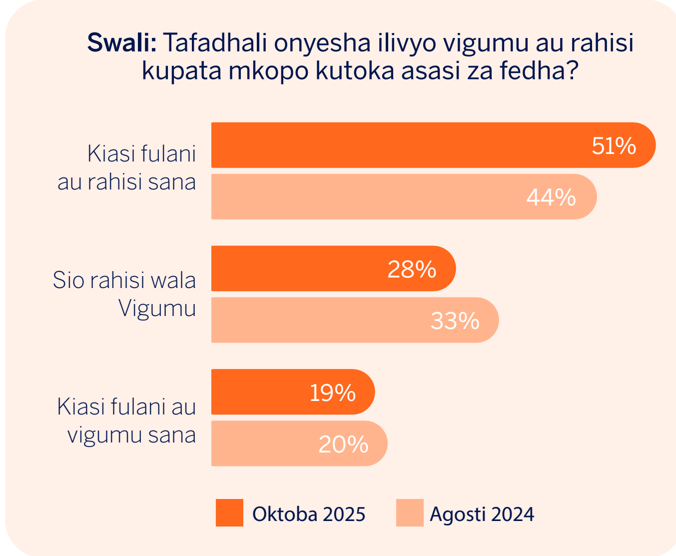

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic

Mitazamo hii chanya inaongezwa nguvu na mazingira ya kifedha ambayo mazuri zaidi na kufanya utaratibu wa kupata jitihada za msaada wa fedha mwaka 2025

Benki Kuu ilipunguza Kiwango cha Benki Kuu (CBR) kwa alama za msingi 25 hadi 5.75% katika robo ya tatu ya 2025 kusaidia mahitaji ya ukwasi yanayoongezeka katikati ya mfumuko wa bei imara.

Mabadiliko haya ya sera yalitiwa mkazo na upunguaji wa taratibu wa gharama za ukopaji za kibiashara na viwango vya jumla vya ukopeshaji vikiwa takriban 15, 16% ifikapo katikati ya mwaka.

Zaidi ya hayo uzinduzi wa mwaka 2025 wa "Tanzania Youth Investment Iniatiatives" na uanzishaji rasmi wa "credit Guarantee Company" zimetoa nyenzo muhimu za kupunguza hatari kwa wakopeshaji. Hatua hizi hususan zinawanufaisha biashara ndogondogo na za kati (MSMEs) kwa kupunguza masharti ya dhamana na kukuza utoaji mtaji kwenye sekta za athari kubwa kama kilimo na biashara. Jitihada hii inaendelea na upungufu mkubwa katika biashara ndogo zilizochunguzwa ambazo zimeelezea ukosefu wa dhamana kama sababu za ugumu wao wa kupata mkopo kutoka 65% mwezi Agosti 2024 hadi 48 katika utafiti huu.

85% ya biashara ambazo zimechunguzwa zimeona kuwa kuelewa vizuri biashara zao kama sehemu ambazo asasi za kifedha zingeweza kusaidia biashara zao.

Maeneo mengine muhimu ya msaada yalijumuisha utoaji wa aina nyingi za bidhaa zinazofaa kwa mahitaji maalumu ya biashara, wepesi wa kupata fedha na utambulishwaji kwa wanunuzi wa kimataifa, kila moja ikirejewa na 85% ya wahojiwa. Aidha kutoa huduma za kihasibu na bima kukuza uimara wao wa kifedha pia ulielezwa na 85% ya biashara zilizochunguzwa.

51% ya biashara zilizochunguzwa ziliona upataji mkopo kuwa rahisi kulinganisha na 44% mwezi Agosti, 2024

Kwa kushughulikia mahitaji haya yaliyoonekana asasi za kifedha zinaweza kusaidia vizuri ukuaji wa urasimishaji wa biashara zote ndogo na makampuni katika Uchumi wa kidigitali unaobadilika.

9 BIASHARA YA NJE NA UFANISI WA BIASHARA AFRIKA

Urahisi wa biashara ya Tanzania uliongezeka ukisukumwa na upatikanaji rahisi wa masoko ya dunia licha ya ukuaji wa changamoto ndani ya Afrika..

ALAMA ZA KIELEZO CHA URAHISI WA BIASHARA TANZANIA

Source: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Urahisi wa biashara unaweza kupishana kati ya 0 na 100 ambapo 0 inaonyesha ugumu mkubwa sana wakati wa kufanya biashara na nchi nyingine, 50 katikati na 100 inaonyesha kutokuwa na matatizo wakati wa kufanya biashara na nchi nyingine. Katika matokeo ya utafiti wa SB ATB ya Octoba 2025 alama za kielezo cha urahisi wa kufanya biashara Tanzania ziliongezeka kidogo hadi 48 kutoka mwezi Agosti, 2024. Hii ina maana kuwa biashara zilizopitiwa Tanzania ziliona rahisi kidogo kufanya biashara kulingana na mwezi Agosti,2024.

Asia ikawa ndiyo mshirika wa baishara aliyependwa zaidi Tanzania miongoni mwa biashara zilizofanyiwa utafiti huu. Hii ilichukua nafasi za nchi za Kiafrika ambazo zilionekana kuwa zilipendwa zaidi mwezi Agosti,2024.(angalia Mchoro) 23). Upendeleo kwa Asia ulionekana katika biashara zote ziliofanyiwa utafiti, biashara ndogo (38%), biashara kubwa (69%), na makampuni (43%). Hususani biashara ambazo zimepitiwa zinaonyesha ongezeko kubwa kutoka Agosti, 2024, wakati sehemu ya biashara ndogo zikieleza kuwa Asia kama mshirika pendwa zaidi kutokana na bei ndogo ya bidhaa zao (76%) aina nyingi ya bidhaa zinazopatikana (68%) na gharama za chini za uagizaji (43%) .

Mchoro: Washirika wa Biashara wanaopendwa

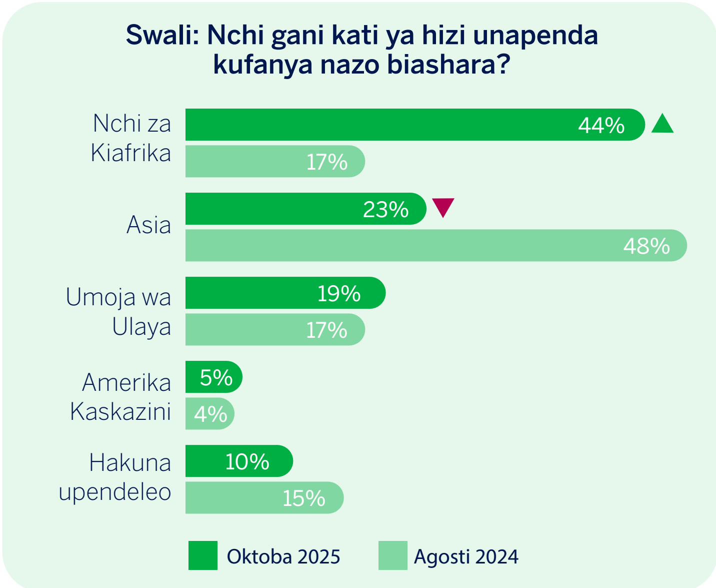

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Biashara ambazo zimepitiwa ziliona kufanya biashara na sehemu nyingine za dunia (ROW) kuwa rahisi zaidi.

Sehemu ya biashara zilizopitiwa ambazo zimeona ufanyaji biashara na sehemu nyingine za dunia rahisi sana au rahisi mno iliongezeka hadi 22% kulingana na 16% mwezi Agosti, 2024. Wakati huo sehemu nyingine za dunia kuwa vigumu au vigumu sana ilipungua kutoka 33% Agosti, 2024 hadi 27% katika utafiti huu. Ongezeko hili kwa kiasi limetokana na jitihada za biashara ya kimataifa za karibuni. Hususani China ilitekeleza sera ya kuondoa ushuru wa forodha kuanzia Desemba 1, 2024 na kuondoa ushuru wa forodha asilimia 100 kwa mauzo ya nje ya Tanzania. Sera ya kuondoa ushuru wa forodha kabisa ilipunguza vikwazo vya kufikia masoko kwa bidhaa za Tanzania zinazoingia kwenye masoko ya Kichina hivyo kufungua njia kwa viwango vikubwa vya mauzo ya nje.

Pia hii inasaidia kwa mauzo ya nje muhimu ya kilimo kama vile korosho na mkonge. Tanga kuzinduliwa kwa sera ya kuondoa ushuru wa forodha hadi mwezi Machi 2025, uagizaji wa China kutoka nchi zilizoendelea kidogo mno (LDCs') Afrika, ikiwemo Tanzania, uliongezeka kwa 15% kulingana na kipindi kama hicho mwaka uliopita, ikionyesha athari chanya mintarafu mafanikio ya mauzo ya nje.

Mabadiliko haya ya sera yanarejewa kwa kuona kwamba kufanya biashara na sehemu nyingine za duniani ni rahisi zaidi.(Angalia Mchoro 24). Zaidi ya hapo "European Union's (EU) Annual Action Programme 2025 for Tanzania" ilijumuisha hatua za kuongeza ushindani na uendelevu wa minyororo ya thamani ya kilimo kwa ongezeko la upatikanaji masoko wa Umoja wa Ulaya na uwekezaji unaokusudiwa kuimarisha upatikanaji masoko kwa bidhaa za kilimo teule.

69% **ya biashara kubwa ambazo zimepitiwa zimetaja Asia kama Kanda ya biashara pendwa.**

> "Kupitia Jukwaa la Msaada wa Pamoja (USP), tumeunganishwa na mfumo wa Ulaya, "Strategia Corto System," ambako bidhaa nyingi za kilimo kama alizeti, kahawa, chai na maparachichi zinakwenda Ulaya kupitia mpango wa USP."
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) Forodha

Mchoro 24: Mitazamo ya Biashara kuhusu urahisi wa biashara na sehemu nyingine za dunia

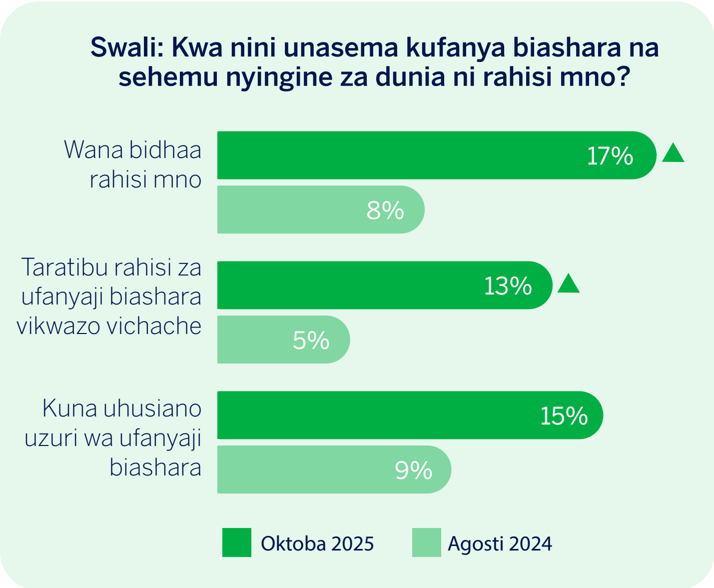

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic,Toleo la 5

Biashara ambazo zimepitiwa zinaonekana kutojali kuhusu ufanyaji biashara na Afrika iliyobaki(ROA). Katika mawimbi yote matatu yaliyopita, urahisi na ugumu wa ufanyaji biashara na Afrika, ulishuka wakati kiwango cha kutojali kiliongezeka hadi 53% katika utafiti huu, kulinganisha na 28% Septemba 2022 (angalia Mchoro 25%). Sababu ambazo aghalabu hutajwa kwa kuona kufanya biashara na Afrika kuwa ngumu ni sera mbaya za biashara na nchi nyingine (24%) na miundombinu mibaya katika nchi nyingine (22%). Kinyume chake, wale ambao wameona kufanya biashara na Afrika iliyobaki kuwa rahisi aghalabu walitaja urahisi wa taratibu na ufanyaji biashara (30%), uhusiano mzuri wa kufanya biashara (28%) na bidhaa rahisi(20%).

Mchoro 25: Mitazamo ya ufanyaji biashara na Afrika iliyobaki

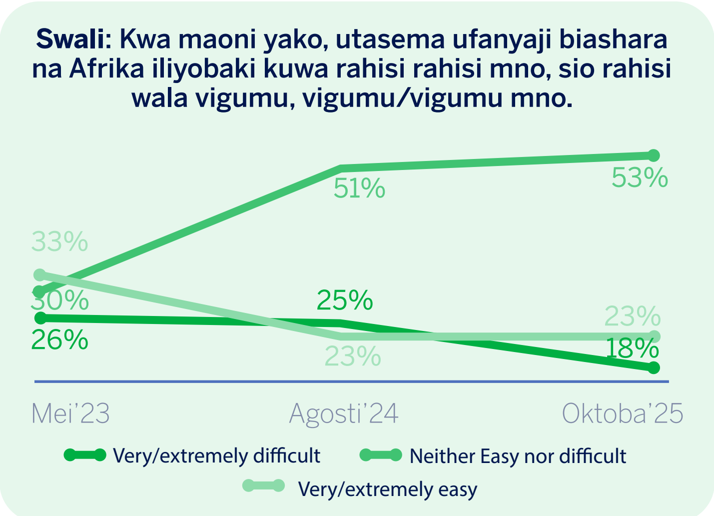

Chanzo: Barometa ya Biashara Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Ufahamu wa "African Continental Free Trade Area" (AFCFTA) miongoni mwa biashara zilizopitiliwa haukubadilika. Sehemu ya biashara zilizopitiwa (298) ambayo inajua AFCFTA) haikubadilika kuanzia Agosti, 2024. Husussan zaidi hii ilisukumwa na tofauti katika maeneo yaliyopitiwa na utafiti. Sehemu ya biashara ambazo zimepitiwa ambazo zinaijua AFCFTA imeongezeka hadi 32% kulinganisha na 22% mwezi Agosti, 2024. Kinyume chake, uelewa miongoni mwa biashara kubwa na makampuni yaliyopitiwa zilishuka katika kipindi kama hicho (angalia Mchoro 26).

Mchoro 26: Ufahamu wa "African Continental Free Trade Area (1% ya biashara zilizopitiwa)

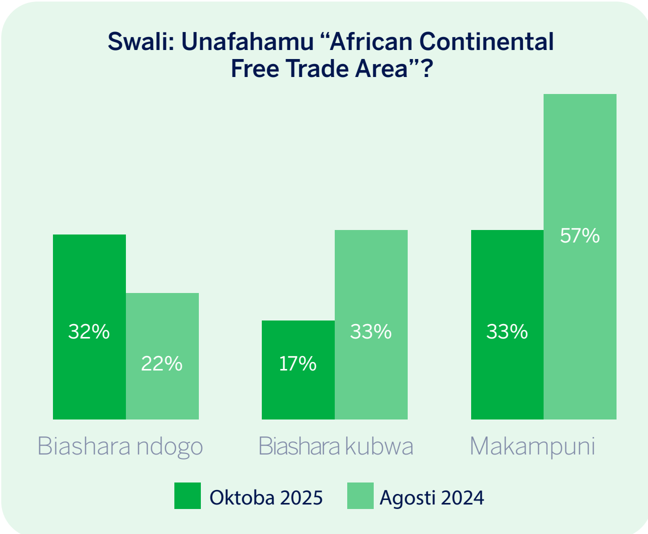

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benkiy a Stanbic, Toleo la 5

Huu ni ugunduzi mzuri ukichukulia matukio makubwa wawili mintarafu CFTA yaliyofanyika Tanzania mwaka 2025. Mnamo mwezi Juni, 2025 "The Africa Organisation for Standardisation" (ARSO) ulifanya Mkutano Mkuu wake wa 31 Zanzibar chini ya mada Uongezaji Kasi ya Biashara Nzuri na Haki Afrika chini ya "African Continental Free Trade Area ni Continental Regulatory Framework and Hamonised Standard" ikihudhuriwa na secretariat ya AFCFTA, mawaziri wa Tanzania, SME ya Tanzania, watengenezaji na wadau wakuu wa masoko. Tukio lilikuwa na lengo la kuona haja ya kukuza uwezo na ushindani wa wazalishaji, wafanyabiashara na SME's kushiriki katika minyororo ya thamani ya kikanda na kidunia na kupata masoko kikanda na kimataifa kwa kukidhi mahitaji ya viwango.

Zaidi ya hayo Mkutano wa Biashara na Uwekezaji wa Afrika 2025, ulifanyika Dar es Salaam ikizingatia "Tanzanias' Vision 2025", Agenda ya Umoja wa Afrika 2023 na AFCFTA. Tukio lilikusudiwa kuipanga upya Afrika ndani ya masoko ya dunia, kuimarisha biashara ndani ya Afrika, na kuelezea nafasi ya kimkakati ya Tanzania kama lango la Afrika Mashariki na Kusini.

Licha ya kutobadilika kwa uelewa, biashara zilizopitiwa zimezidi kutambua faida ya AFCFTA.

Faida kubwa tatu ambazo zimetajwa ni kuruhusiwa kwa hisa kubwa ya soko (31%) inayoruhusu ushindani mkubwa (28%) na urahisi wa upitishaji mizigo na huduma kuvuka mipaka (26%).(angalia Mchoro 27%). Ongezeko la biashara zilizopitiwa kutaja urahisi wa usafirishaji mizigo na huduma kuvuka mipaka lilisukumwa zaidi na biashara ndogo na makampuni yaliyofanyiwa utafiti. Husussan sehemu ya biashara zilizopitiwa zilitaja kuwa faida hii imeongoza sana hadi 24% kulinganisha na 12% mwezi August, 2024.

53% ya biashara zilizopitiwa zimeona ufanyaji biashara na Afrika iliyobaki kuwa sio rahisi wala mgumu.

Mchoro: Faida za Eneo Huru la Biashara la Afrika (% ya biashara zilizopitiwa)

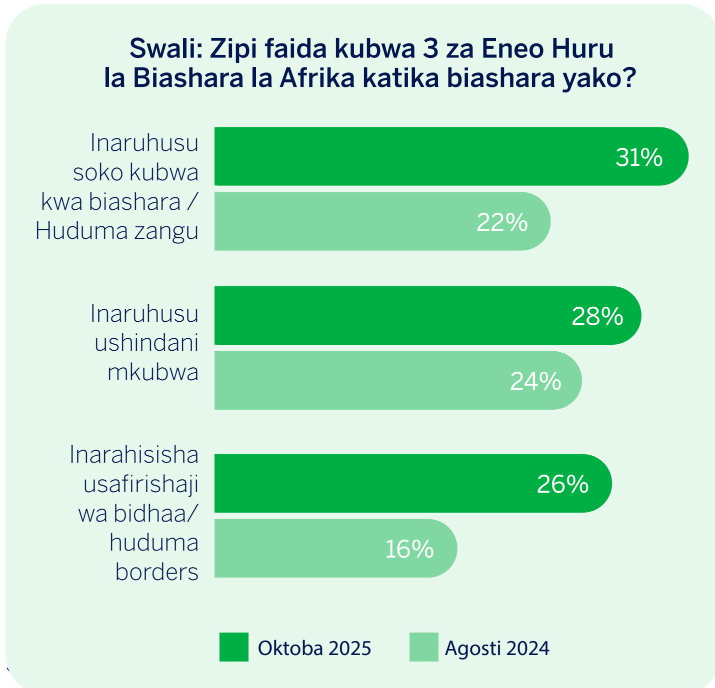

> Hakika AFCFTA ni fursa kwa watengenezaji wa Tanzania, Soko lako linakua kwa sababu upeo wa soko unakuwa mkubwa zaidi. Kama utaona kama ni fursa utaifuatilia na kunufaika.
>
> Mwakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA)

HITIMISHO

Mtazamo wa kiuchumi wa ndani wa Tanzania unabaki imara kwa kushikilia nafasi yake madhubuti katika mvuto wa kibiashara wa kanda. Uimara huu unaongezwa na kuchaguliwa tena kwa Rais Samia Suluhu Hassan mwezi Oktoba, 2025, jambo linaloashiria muendelezo wa sera na uimara kwa jumuia ya biashara. Nchi ilibaki na nafasi yake ya nne katika Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, ikisaidiwa na ukuaji imara wa GDP, uliokisiwa kuwa 5.8% mwisho wa 2025. Biashara zilizopitiwa zimeonyesha viwango vya imani vikisukumwa na matarajio ya ongezeko la uzalishaji. Ingawa kushuka kwa thamani ya fedha ilibaki kuwa changamoto, Benki Kuu ya Tanzania kwa mafanikio ilidhibiti mfumuko wa bei kwa wastani wa 3.4% na kutoa mazingira saidizi kwa shughuli na biashara zinazoendelea.

Kuimarika kwa uthabiti kwa msingi wa miundombinu ikisukumwa na miundombinu ya kiuchumi mikubwa na hatua madhubuti za kimkakati wa tabianchi vilikuza shughuli za biashara.

Kielezo cha msaada wa Serikali kiliongezeka kutoka 65 Mwezi Augasti, 2024 hadi 69 katika utafiti huu ikiakisi muendelezo wa uimarika mzuri wa namna ambavyo biashara zilizopitiwa zinaona wajibu wa Serikali katika kusaidia biashara. Uboreshaji huu kwa kiasi kikubwa unatokana kwa kukamilika kwa miradi ya kitaifa kama Reli ya Kisasa (SGR) na Kituo cha Kufua Umeme kwa Maji cha Julius Nyerere.

Zaidi, mkazo wa Serikali kwenye muungano wa kanda kupitia uondoaji wa vikwazo visivyo vya ushuru na utekelezaji wa mfumo wa kielektroni wa uondoshaji shehena umepunguza vikwazo vya kiutawala. Mageuzi haya yaliyokusudiwa pamoja na ushoroba wa biashara uliolengwa dhidi ya hali ya hewa vimeimarisha imani ya biashara katika miundombinu ya biashara miundombinu ya biashara ya nchi na mifumo ya kisasa. Taswira ya biashara inaelekezwa upya kwa muungano mkubwa na Asia na mienendo ya kikanda inayobadilika.

Kielezo cha uwazi wa biashara ya Tanzania kimeongezeka kikisukumwa kwa muongezeko wa uagizaji wa thamani kubwa kutoka China kusaidia miundombinu na miradi ya nishati mbadala. Wakati 81% ya biashara zilizopitiwa zinauza nje sehemu nyingine za Afrika, biashara na Afrika Mashariki ilikumbana na msuguano kufuatia masharti ya kibiashara magumu zaidi kwa makampuni ya kigeni yaliyoanzishwa Mwezi Julai, 2025 ambayo yalizuia wasiokuwa raia kufanya biashara rejareja, uwakala wa huduma za pesa kwa simu na ununuaji wa mazao shambani. Lakini wauza bidhaa nje wana imani zaidi kuhusu upatikanaji wa masoko ya dunia kwa vile Serikali inashawishi "AFCFTA Guided Trade Initiative" pia ikijitanua nje ya masoko ya Jumuiya ya Afrika Mashariki na Asia. Aidha mpango wa Utekelezaji wa Mwaka wa Umoja wa Ulaya pia uliongeza ushindani wa mnyororo wa kilimo wa Tanzania, na kutoa mbadala imara zaidi kwa masoko tete ya kikanda.

II VIAMBATISHO

Kiambatishi I: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic (SB ATB) Viwango vya Toleo la 5, 2025

Alama za Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic (SB ATB) ni mkusanyiko wa alama za wingi wa Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic (DB QTB) kwa miaka mitatu na Barometa ya Mapitio ya Biashara ya Benkiy a Stanbic. Nchi zinalinganishwa kati yao, yaani uwiano wa alama kati yao. Hii inapimwa katika kipimo cha 0-100. Zikipangwa katika kiwango hiki Msumbiji ina kielezo cha juu kabisa cha ufanyaji biashara wakati Zambia ina cha chini kabisa. Hii haina maana kuwa mtu hawezi kufanya biashara Zambia au Msumbiji ina kila kitu. Ina maana tu kuwa alama ya chini ni 0 na alama ya juu ni 100. Hivi ndivyo masoko hayo mawili yalivyokuwa.

Alama za SB ATB zilibaki sawa kwa Uganda, wakati ambapo nusu ya nchi ziliona alama zao zikiongezeka kutoka Agosti, 2024 (Angalia Jedwali 2)

Nchi ambazo zimedunisha viwango vyake kutoka Agosti, 2024:

- Nigeria (nafasi ya 5)
- **Tanzania (nafasi ya 4)**
- Uganda (nafasi ya 9)

Nchi ambazo zimeongezeka katika viwango vyake kutoka Agosti,2024:

- Angola (nafasi ya 10 hadi ya 8)
- Ghana (nafasi ya 7 hadi 6)
- Msumbiji (nafasi ya 3 hadi ya 1)

Nchi ambazo zimeshuka katika viwango vyake kuanzia Agosti, 2024:

- Kenya(nafasi ya 6 hadi ya 7)
- Namibia (nafasi ya 2 hadi ya 3)
- Afika Kusini (nafasi ya 1 hadi ya 2)
- Zambia (nafasi ya 8 hadi ya 10)

Jedwali 2: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic (SB ATB) alama kwa nchi

Barometa ya Biashara Afrika (ATB)			ATB Nafasi		
			Aug '24	Oct '25	
Angola	10	0	10	8	▲
Ghana	24	14	7	6	▲
Kenya	21	16	6	7	▼
Msumbiji	100	29	3	1	▲
Namibia	44	43	2	3	▼
Nigeria	30	19	5	5	●
Afrika Kusini	90	100	1	2	▼
Tanzania	31	25	4	4	●
Uganda	7	7	9	9	●
Zambia	0	13	8	10	▼

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Maelezo: Alama zinaonyesha utendaji wa kila nchi kulingana na orodha ya nchi zote katika vipimo vilivyotumiwa.

Kiambatisho 2: Barometa ya wingi wa Biashara kwa miaka 3 ya Benki ya Stanbic (SB QTD) Viwango vya Nchi kwa Toleo la 5, 2025

Alama za SBTQ ziliongezeka kwa Ghana, Msumbiji na Nigeria ambapo alama za Angola zilibaki kama zilivyo. Kenya, Namibia, Afrika Kusini,Tanzania, Uganda na Zambia alama zake zilishuka kuanzia Agosti, 2024 (Angalia Mchoro 3)

Nchi ambazo zilibaki na nafasi kuanzia Agosti 2024

- Angola (nafasi ya 10)
- Nigeria (nafasi ya 4)
- **Tanzania (nafasi ya 7)**
- Uganda (nafasi ya 9)

Nchi ambazo zimepanda katika nafasi zao kuanzia Agosti,2024:

- Ghana (nafasi ya 8 hadi 5)
- Msumbiji (nafasi ya 3 hadi 1)

Nchi ambazo zimeshuka katika nafasi zao kuanzia Agosti,2024:

- Kenya (nafasi ya 5 hadi 6)
- Namibia (nafasi ya 2 hadi 3)
- Afrika Kusini (nafasi ya 1 hadi 2)
- Zambia (nafasi ya 6 hadi 8)

Jedwali 3: Barometa ya Wingi wa Biashara kwa miaka 3 ya Benki ya Stanbic (SB QTB) alama kwa kila nchi

Barometa ya Wingi wa Biashara Alama za (QTB)	Alama (juu)	Alama (chini)	Nafasi ya QTB: Agosti '24	Nafasi ya QTB: Oktoba '25	
Angola	0	0	10	10	●
Ghana	23	20	8	5	▲
Kenya	19	22	5	6	▼
Msumbiji	100	37	3	1	▲
Namibia	36	45	2	3	▼
Nigeria	30	25	4	4	●
Afrika Kusini	82	100	1	2	▼
	16	20	7	7	●
Tanzania	9	11	9	9	●
Uganda	9	21	6	8	▼

Chanzo: Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Kidokezo: Alama zinaonyesha utendaji wa kila nchi kulingana na vipimo vilivyoainishwa

Jedwali 3: Barometa ya Mapitio ya Biashara ya Benki ya Stanbic (SB STB) Viwango vya Nchi kwa Toleo la 5, 2025

Barometa ya Biashara ya Mapitio ya Kampuni ya Benki ya Stanbic (SB STB) alama na nafasi kwa kila nchi ni wastani wa data yote iliyokusanywa kutoka mapitio ya utafiti wa msingi yaliyofanywa kwa biashara 2,218.

Alama za SBSTB hazijabadilika kwa Namibia, Tanzania na Zambia katika wimbi hili ambapo alama za nchi nyingine zilipanda.

Nchi ambazo zimeshikilia nafasi zao kuanzia Agosti 2024:

- Msumbiji (Nafasi ya 9)
- Afrika Kusini (nafasi ya 4
- **Tanzania (nafasi ya 1)**
- Zambia (nafasi ya 10)

Nchi ambazo zimepanda katika nafasi zao kuanzia Mei 2024:

- Angola(Nafasi ya 3 hadi 2)
- Kenya (nafasi ya 7 hadi 5)
- Nigeria(nafasi ya 8 hadi 7)

Nchi ambazo zimeshuka katika nafasi zao kuanzia Agosti, 2024:

- Ghana (nafasi ya 5 hadi 6)
- Namibia (nafasi ya 2 hadi 3)
- Uganda (nafasi ya 6 hadi 8)

Jedwali: Barometa ya Mapitio ya Biashara ya Benki ya Stanbic (SB STB) alama kwa nchi

Barometa ya Mapitio ya Biashara Alama			Nafasi za STB		
			Agosti '24	Oktoba '25	
Angola	81	79	3	2	▲
Ghana	57	37	5	6	▼
Kenya	64	34	7	5	▲
Msumbiji	33	25	9	9	●
Namibia	79	79	2	3	▼
Nigeria	55	31	8	7	▲
Afrika Kusini	78	44	4	4	●
Tanzania	100	100	1	1	●
Uganda	44	34	6	8	▼
Zambia	0	0	10	10	●

Chanzo: Barometa ya Biashara Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5

Kidokezo: Alama zinaonyesha utendaji wa kila nchi kulingana na vipimo vilivyoainishwa.

Kiambatisho 4: Viashiria vya Uchumi Mkuu Vilivyochaguliwa kwa Tanzania

Kiambatisho hiki kimetengenezwa kuzingatia aina za viini vya Barometa ya Biashara Afrika ya Benki ya Stanbic: vinara wa uchumi mkuu, uwazi wa biashara na biashara ya nje, upatikanaji wa fedha na miundombinu. Hivi ni muhimu katika kutathmini mazingira ya biashara na matumizi ya nchi. Kwa kila kiini viashiria maalumu vimechaguliwa kuhesabu vitu vinavyochangia hali ya jumla ya kiuchumi. Data inaanzia mwaka 2020 kwa thamani zinazotabiriwa kwa mwaka 2025 na 2016, kutoa mtazamo wa muda kuhusu mielekeo na maelekezo yanayotarajiwa mbele.

Jedwali la 5: Mwonekano wa uchumimkuu wa Tanzania

Aina za matini	Kiashiria	Kiasi	2020	2021	2022	2023	2024**	2025**	2026**
Vinara wa uchumi mkuu	Pato la taifa kwa mtu	USD	1 157	1 213	1 272	1 256	1 215	1 312	1 451
	Pato la taifa	USD, Bilioni	62.80	67.80	73.40	77.50	80.60	89.40	98.90
	Kiwango Cha ukuaji halisi wa pato la taifa	%	4.8	4.8	4.7	5.1	5.5	5.8	6.1
	Kiwango cha mfumuko wa bei	%	3.3	3.7	4.4	3.7	3.1	3.4	3.6
	Uimara wa ubadilishaji wa fedha za kigeni kwa (USD/TZS)	TZS kwa USD	2313.6	2303.8	2327.1	2435.5	2582.5	2544.6	2529.7
	Kiwango cha punguzo cha BoT	%	5.5	5	5	5	5.9	5.9	5.8
	Akiba ya FX	Bilioni za USD	4.7	6.4	5.2	5.5	5.7	6.7	7.7
	Deni la ndani(% ya GDP)	%	10.7	12.6	14.7	16.0	15.3	14.9	17.5
	Deni la nje (% ya GDP)	%	28.0	30.1	28.1	29.5	31.7	30.1	30.9
Uwazi wa biashara na biashara ya nje	Biashara (Mauzo) ya nje na uagizaji kama% GDP)	%	28.0	30.0	35.0	38.0	42.0	Hakuna	Hakuna
	Biashara ya bidhaa	% of GDP	21.9	23.2	27.8	26.6	29.3	Hakuna	Hakuna
	Uwiano wa biashara	Bilioni za USD	-0.1	-1.8	-5.1	-6	-5.2	-4.6	-5.1
	Akaunti ya hundi(%ya GDP)	%	-1.5	-3.5	-7.5	-3.8	-2.5	-2.2	-2.2
	Mauzo ya nje ya bidhaa na huduma	Bilioni za USD	8.8	10.0	11.6	14.0	16.0	17.6	17.8
	Uagizaji wa bidhaa na huduma	Bilioni za USD	8.9	19.9	16.7	16.1	-16.9	-17.9	-18.9
Upatikanaji wa fedha	Uundaji wa mtaji jumla (% ya GDP)	%	12.4	13.0	15.2	16.4	16.8	Hakuna	Hakuna
	Msaada kamili rasmi wa maendeleo uliopatikana	%	38.8	39.7	41.1	41	40	Hakuna	Hakuna
	Net official development assistance and official aid received	Bilioni za USD	2.3	2.6	2.7	3.1	Hakuna	Hakuna	
	Personal remittances received (% of GDP)	%	0.5	0.8	0.9	1.0	1.0	Hakuna	Hakuna
	FDI	Bilioni za USD	0.9	1.2	1.4	1.6	1.7	1.8	2.2
Miundombinu	Watu binafsi wanaotumia Intaneti (% ya idadi ya watu)	%	18.0	19.0	22.0	29.0	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Upatikanaji wa umeme(% ya watu wote)	%	39.9	42.7	45.8	48.3	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Matumizi ya simu za mkononi (kwa watu 100)	Uwiano	84.0	86.0	93	105	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Usafiri wa anga, mzigo	Tani milioni km	1	4	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Mfumo wote wa barabara (Barabara za lami na za mikononi)	Maelfu ya Kilometa	9.8	11.2	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Miundombinu ya reli	Jumla ya masafa-kuu	564	637	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna
	Usafiri wa bandari na makontena	Maelfu ya TEU	16.2	18.3	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna	Hakuna

Chanzo: Benki ya Stanbic; 2025: Inapatikana hapa/ Benki ya Dunia; Inapatikana hapa. Umoja wa Mawasiliana ya Simu Duniani (ITU): Ofisi ya Takrimu ya Taifa: Inapatikana hapa.

Kidokezo: "Tija hasi inaonyesha kwamba nchi inaagiza tu ambapo tija chanya inaonyesha nchi inasafirishaji nje tu. Alama za data za mwaka 2025 na alama za data za mwaka 2026 zinakadiriwa. TEU Sawa na futi ishirini. Haipatikani ina maana kwamba data husika haikuwepo kutoka chanzo kilichoanishwa.

Kidokezo: Tarifa iliyokusanywa ni hadi Januari 2025 na makadirio yaweza kurekebishwa wakati wa uchapishaji..

Kiambatanisho 5: Matokeo Muhimu ya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic, Toleo la 5, Mapitio ya Tanzania

Kiambatatisho kinawasilisha matokeo muhimu ya maswali makubwa yaliyoulizwa kuhusu biashara ya Tanzania kama sehemu ya nyongeza ya aiana ya Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic. Matokeo yamepangwa kutokana na aina za matini: uimara wa uchumi mkuu, mwezi wa biashara na biashara ya nje , miundombinu, msaada wa serikali pamoja na tabia za kifedha za wafanyabiashara na upataji wao wa fedha. Sio maswali yote katika mapitio ya SB ATS yamewasilishwa hapa. Maswali yaliyopo yamechaguliwa na kuwa mafupi kwa uwasilishaji sahihi. Maswali kuhusu hali ya jumla ya biashara na wahusika binafsi au yale yanaiyohitaji majibu marefu yameachwa. Mtazamo huu unahakikisha kwamba matokeo yaliyoelezwa kwa kila katika Jedwali lifuatalo ni muhimu moja kwa moja na ya maana katika kutafsiri mienendo ya biashara katika muktadha wa Tanzania.

Jedwali 6: Matokeo muhimu ya mapitio.

	Swali	Majibu								
Uimara wa uchumi mkuu	Ukifikiria faida ya biashara yako(kutoka 2020 hadi 2021), tafadhali onyesha kama faida yako iliongezeka, ilipungua au kubaki kama ilivyo	Imeongezeka	Imepungua	Imebaki vilevile		Sijui	Amekataa			
		Hakuna	Hakuna	Hakuna		Hakuna				
	Ukiangalia mbele kutoka 2024 hadi 2025), unategemea faida ya biashara kuongezeka, kupungua au kubaki kama ilivyo?	Imeongezeka	Imepungua	Imebaki vilevile		Sijui	Hakuna			
		89%	5%	4%		2%	Amekataa			
	Ukiangalia mbele (kutoka 2025 hadi 2026) unategemea faida ya biashara kuongezeka, kupungua au kubaki kama ilivyo?	Imeongezeka	Imepungua	Imebaki vilevile		Sijui	Hakuna			
		88%	4%	7%		1%	Amekataa			
	Tafadhali onyesha unavyohisi kuhusu utendaji wa uchumi kuhusiana na biashara katika miaka 3 ijayo?	Matumaini Makubwa	Matumaini makubwa	Katikati	Matumaini yapo kiasi	Hakuna matumaini kabisa	Hakuna	Sijui		
		23%	51%	24%	2%	1%	Amekataa	Hakuna		
Miundombinu	(Miundombinu ya Barabara)Ungepinga ubora wa mambo yafuatayo sokoni	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		20%	46%	25%	3%	6%	Hakuna	Hakuna		
	(Usambazaji wa maji) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		22%	51%	18%	5%	3%	Hakuna	1%		
	(Mawasiliano ya simu) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		28%	53%	13%	4%	1%	Hakuna	1%		
	(Bandari) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		12%	36%	42%	4%	3%	Hakuna	3%		
	(Viwanja vya Ndege) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		19%	46%	28%	3%	1%	Hakuna	3%		
	(Forodha na Udhibiti wa Biashara) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		17%	25%	38%	11%	8%	Hakuna	1%		
	(Ugawaji wa Umeme) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		24%	48%	21%	5%	2%	Hakuna	Hakuna		
	(Miundombinu ya Reli) Ungepimaje ubora wa mambo yafuatayo sokoni?	Nzuri Mno	Nzuri sana	Nzuri	Sio mbaya	Mbaya	Usiitegeme/ tumia hii	Sijui		
		17%	47%	27%	4%	3%	1%	2%		

	Swali	Majibu								
Uwazi wa Biashara na Bishara ya nje	Vipi unaweza kuongeza kiwango cha uingizaji katika miaka miwili ijayo?	Inawezekana kabisa	Inawezekana	Isiwezekane au inawezekana		Haiwezekani	Haiwezekani kabisa			
		23%	67%	10%		Hakuna	Hakuna			
	Vipi unaweza kuongeza kiwango cha uingizaji katika miaka miwili ijayo?	Haiwezekani kabisa	Haiwezekani	Inawezekana au isiwezekane		Inawezekana	Inawezekana sana			
		9%	9%	45%		23%	14%			
	Kwa kiasi gani kodi kuhusiana na viwango pamoja na ushuru inaathiri ukuaji wa biashara yako?	Athari kubwa mno	Athari kubwa	Athari kiasi		Athari ndogo	Hakuna Athari			
		10%	19%	54%		11%	6%			
	Kwa kiasi gani kodi kuhusiana na ushuru na udhibiti wa biashara inaathiri ukuaji wa biashara yako	Athari kubwa mno	Athari kubwa	Athari kiasi		Athari ndogo	Hakuna Athari			
		11%	17%	57%		9%	6%			
	Vipi unaweza kuongeza kiasi cha usafirishaji nje katika miaka 2 ijayo?	Inawezekana kabisa	Inawezekana	Isiwezekane au inawezekana		Haiwezekani	Haiwezekani kabisa			
		31%	38%	31%		Hakuna	Hakuna			
	Vipi unaweza kupunguza kiasi cha usafirishaji nje katika miaka ijayo?	Haiwezekani kabisa	Haiwezekani	Inawezekana au isiwezekane		Inawezekana	Inawezekana sana			
		Hakuna	Hakuna	71%		Hakuna	29%			
	Kwa kiasi gani kodi kuhusiana na usafirishaji nje Pamoja na ushuru, inaathiri ukuaji wa biashara yake	Athari kubwa mno	Athari kubwa	Athari kiasi		Athari ndogo	Hakuna Athari			
		14%	18%	54%		9%	6%			
	Kwa kiasi gani ushuru kuhusiana na usafirishaji nje na udhibiti wa biashara unaathiri ukuaji wa biashara yako?	Athari kubwa mno	Athari kubwa	Athari kiasi		Athari ndogo	Hakuna Athari			
		12%	16%	53%		11%	8%			
	Kwa miezi yako ungeamua ufanyaji biashra na sehemu nyingine za Afrika ni rahisi mno, rahisi sana, sio rahisi wala sio vigumu sana au vigumu mno	Rahisi mno	Rahisi sana	Sio rahisi wala sio ngumu	Sio rahisi	Sio rahisi kabisa	Sijui	Amekataa		
		4%	14%	53%	16%	7%	6%	Hakuna		
	Kwa maoni yako ungesema kufanya biashara na dunia kote(nje ya Afrika) ni rahisi mno, rahisi sana, sio rahisi wala vigumu, vigumu sana au vigumu mno	Rahisi mno	Rahisi sana	Sio rahisi wala sio ngumu	Sio rahisi	Sio rahisi kabisa	Sijui	Amekataa		
		6%	15%	44%	19%	8%	7%	Hakuna		
	Unajua Mkataba wa Biashara Huru wa Bara la Afrika	Ndio			Hapana					
		29%			71%					
	Zipi faida kubwa tatu za AFCFTA kwenye biashara yako?	Hakuna Faida kabisa	Inasaidia usafirishaji wa bidhaa/ huduma mipakani	Inaruhusu soko kubwa zaidi kwa bidhaa/ huduma zangu	Inasaidia Ushindani mkubwa	Inakagua upatikanaji wa bidhaa na huduma nyingi	Inasaidia usafirishaji, mtaji na watu mipakani	Inasaidia uwekezaji mkubwa kwenye nchi zote	Inakuza maendeleo ya viwanda katika nchi zote	Ukuaji wa mfumo wa malipo katika kanda
		14%	26%	31%	28%	24%	26%	24%	15%	12%
Msaada wa Serikali	Tafadhali onyesha namna serikali yako inasaidia shughuli za kibiashara ya mpakani?	5 - Inasaidia mno	4	3	2	1 - Haisaidii kabisa	Amekataa	Sijui		
		19%	42%	24%	7%	1%	1%	6%		

	Swali	Majibu								
Tabia ya kifedha ya wafanyabiashara na Upatikanaji Fedha	Tafadhali onyesha namna ilivyo vigumu au rahisi kupata mkopo kutoka asasi za kifedha	Rahisi mno	4	3	2	1 - Ngumu sana	Amekataa	Sjui		
		23%	28%	28%	12%	7%	2%	1%		
	Kwa nini unapenda kutumia fedha taslimu kwa bidhaa zako au huduma unapofanya biashara na wasambazaji wan chi nyingine	Gharama/ada ndogo zaidi	Inaruhusu mazungumzo		Ujuzi mdogo katika njia zingine za malipo		Urahisi wa kushughulikia		Faragha	Nyingine
		50%	62%		26%		55%		33%	Hakuna
	Changamoto gani, kama zipo, unapata unapofanya biashara na wasambazaji katika nchi nyingine	Wizi	Kupotea kwa Pesa/ Hatari za kiusalama		Ubadilikaji wa kubadili viwango vya pesa		Matamko ya ushuru wa forodha	Usumbufu - wa kubeba kiasi kikubwa cha pesa		Nyingine
		31%	79%		45%		29%	52%		Hakuna
	Faida au motisha gani ingekutia moyo kuhamia kabisa kwenye chaneli rasmi (kama kadi malipo ya kielektroni uhamishaji wa kimataifa, unapofanya biashara na wasambazaji wa nchi nyingine	Mda mchache wa kufanikisha miamala	Uhitaji wa nyaraka chache	Viwango vya ubadilishaji pesa vyenye ushindani	Uhakika wa usalama	Miamala iliyorekodiwa	Nyingine			
		40%	36%	43%	90%	43%	Hakuna			
	Unatoa masharti ya mkopo kwa wateja wako?	Ndio			Hapana					
		35%			65%					
	Una masharti ya mkopo na wasambazaji wako?	Ndio			Hapana					
		30%			70%					

KUHUSU UTAFITI

Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic inatokana na vyanzo vyote vya utafiti wa msingi na wa pili. Hili ni Toleo la 5 la SB ATB. Matoleo ya 1,2,3 na 4 yalitolewa mwezi Juni, 2022, Novemba, 2022, Septemba, 2023 na Agosti, 2024 mtawalia. Ukusanyaji wa data (ya msingi na ya pili) kwa Toleo la 5 ulifanyika kati ya Septemba na Oktoba, 2025 katika nchi zote 10 zenye maslahi.

Sehemu ya utafiti wa msingi inajumuisha utawala na uchambuzi (yaani mapitio ya sampuli za biashara katika nchi zenye maslahi) na mahojiano ya kina na wadau. Sampuli imepangwa kwa ukubwa (ndogo, kubwa na shirika/kampuni) kanda na kiwanda. Jumla ya biashara 2218 zilifanyiwa mapitio na mahojiano ya kina yalifanywa katika nchi zote 10 katika Toleo la 5.

INchini Tanzania biashara 190 zilipitiwa 47% ya hizo ziko Dar es Salaam, 20% ziko Mwanza, 13% Arusha, 9% Mbeya na 11% Moshi. Mgawanyiko wa biashara zilizopitiwa Tanzania kwa kila sehemu ulikuwa kama ifuatavyo:

- 68% zilikuwa biashara ndogo
- 16% zilikuwa biashara kubwa
- 16% yalikuwa mashirika

Katika muktadha wa SB ATB, biashara ndogo zinatafsiriwa kuwa ni zile zenye mauzo ya zaidi ya TZS Bilionii 92..

Mgawanyiko wa biashara zilizopitiwa Tanzania kwa kila kiwanda ni kama ifuatavyol:

Jedwali la 7: Mgawanyiko wa biashara zilizopitiwa kwa kiwanda

Kiwanda	%	Kiwanda	%
Ujenzi	16%	Elimu	3
Biashara ya jumla na rejareja, utengenezaji wa magari na pikipiki	13%	Utawala wa umma na ulinzi	3
Usafirishaji na uhifadhi	11	Umeme, gesi, stimu na viyoyozi	3
Utengenezaji	6	Sanaa, burudani na mapumziko	2
Uchimbaji madini na mawe (pamoja na mafuta na gesi)	6	Shughuli za huduma nyingine	2
Upangishaji na shughuli za huduma ya chakula	5	Shughuli za mali isiyohamishika	2
Shughuli za kifedha na bima	5	Usambazaji maji, maji taka, chakula usimamiaji taka na shughuli za ukarabati	1
Afya ya binadamu na za kazi za kijamii	5	Shughuli za kaya kama waajiri; bima bidhaa zisizo tofautishwa na shughuli za utoaji huduma za kaya kwa matumizi binafsi	1
Taarifa na mawasiliano	3	Shughuli za kiweledi, Kisayansi na Kiufundi	0
Utawala na shughuli za kusaidia huduma	3	Shughuli za mashirika	0

Mgao wa biashara zilizopitiwa kwa kigezo cha wafanyakazi ulikuwa kama ifuatavyo:

- 26% walikuwa na wafanyakazi chini ya 5
- 36% walikuwa na wafanyakazi 5-10
- 15% walikuwa na wafanyakazi 11-20
- 12% walikuwa na wafanyakazi 21-50
- 6% walikuwa na wafanyakazi 51-1000
- 4% walikuwa na wafanyakazi 101- 1000
- 1% walikuwa na wafanyakazi 1000-5000

Kuhusiana na tabia za wahusika kwenye biasahara 63% walikuwa wanaume na 37% walikuwa wanawake. Mgao kwa vyeo vya kazi ni kama ifuatavyo::

- 32% walikuwa wahasibu wakuu
- 25% walikuwa mameneja wakuu
- 22% walikuwa wenye mali, washiriki wa wenyemali au washiriki wenza
- 10% walikuwa wakuu wa Idara
- 4% walikuwa wakurugenzi wakuu
- 4% walikuwa maafisa wa fedha wakuu
- 2% walikuwa wakurugenzi watendaji
- 1% walikuwa wahazini
- 1% walikuwa wakurugenzi wakuu
- 1% walikuwa wenyeviti

Taarifa zaidi kwa mikoa, sehemu za biashara, watumishi wa viwanda miaka ya kampuni, mifumo ya uamuzi wa kimkakati ya makampuni Pamoja na tabia za wahusika binafsi (jinsia, cheo na kazi nk) zinapatikana inapoombwa.

Kulikuwa na mahojiano ya kina matatu yaliyofanywa Tanzania kama sehemu ya Toleo la 5. Mahojiano yalifanywa na wawakilishi kutoka Mamlaka ya Mapato Tanzania na Wizara ya Fedha na Mipango. Mahojiano haya yananukuliwa katika Ripoti hii kuwa muhimu.

Mapitio na mahojiano ya kina yalifanywa kwa siri.

Sehemu ya utafiti wa pili inahusu ukusanyaji na uchambuzi wa data ya wingi. Data hii kimsingi inakusanywa kutoka vyanzo vya Benki ya Dunia ingawa data ya ziada inapatikana kutoka Shirika la Fedha Duniani (IMF),Kituo cha Biashara cha Kimataifa na Benki Kuu za nchi mbalimbali.

Maelezo ya kina kuhusu namna ambayo alama za Barometa ya Biashara ya Afrika ya Benki ya Stanbic kwa kila nchi zinavyokokotolewa na nafasi zinazotokana kwa kila nchi zinapatikana zikitakiwa.

Utafiti ulitayarishwa na Standard Bank Business and Commercial. Kwa maswali yoyote au mahitaji ya taarifa kuhusu Ripoti hii tafadhali wasiliana na **tradebarometer@standardsbg.com**.

KATAO

Ripoti hii ina utafiti huru wa The Standard Bank of South Africa Limited na wasambazaji wake wengine.

Ripoti hii ni kwa ajili ya taarifa ya jumla kwa umma. Mawazo na maoni yaliyokuwa katika ripoti hii ni kwa ajili ya taarifa tu sio lazima yaakisi sera rasmi au msimamo wa Standard Bank of South Afrika Limited na/au mshirika wao yoyote, Kampuni tanzu na kampuni mama (Standard Bank Group). Ripoti ilitayarsishwa na Standard Group kwa mujibu wa tarehe iliyotajwa na inaweza kurekebishwa bila taarifa ya awali. Maoni yaliyoelezwa ni maoni yetu ya sasa kwa mujibu wa data inayoonyeshwa kwenye Ripoti hii tu. Ripoti hii inatokana na taarifa ambayo tunaona ni ya kuaminika, lakini Standard Bank Group, haihakikishi wala kuwasilisha (kwa uwazi au hisia) kuwa ni sahihi, imekamilika, haipotoshi au kamilifu kwa madhumuni yaliyokusudiwa au kwamba haina makosa au upungufu Standard Bank Group na wafanhyakazi wake, mawakala na wawakilishi wake hawakubali dhima kwa kosa lolote, hasara au madai kutokana na matumizi ya taarifa yoyote iliyowasilishwa katika Ripoti hii na isitegemewe kama ilivyo.

Taarifa inayotolewa katika Ripoti hii haitoi ushauri na isitegemewe kama ushauri huru wa kiweledi, wa aina yoyote. Kabla ya kutumia ushauri wowote au mapendekezo katika Ripoti huu wapokeaji watafakari iwapo inafaa kwa mazingira yao maalumu na ikibidi watafute ushauri wa kiweledi.

Haki miliki 2026. Haki zote zimehifadhiwa. Ripoti hii au sehemu yake yoyote isiohapishwe, kuuzwa, kusambazwa, kuhaririwa, kurekebishwa, kutolewa upya au kutunzwa kwa madhumuni yoyote bila idhini ya maandishi ya The Standard Bank of South Afrika Limited.